

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FUTBOLDA ÇOCUK KORUMA UYGULAMALARINA YÖNELİK NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**

MEHMET BURAK OTYAKMAZ

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER**

**DOÇ. DR. S. ARMAĞAN KÖSEOĞLU
TEZ DANIŞMANI**

İSTANBUL-2018

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**FUTBOLDA ÇOCUK KORUMA UYGULAMALARINA YÖNELİK NİTEL BİR
ARAŞTIRMA**

MEHMET BURAK OTYAKMAZ

**EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER**

**DOÇ. DR. S. ARMAĞAN KÖSEOĞLU
TEZ DANIŞMANI**

İSTANBUL-2018

Bu çalışma 26.06.2018 Tarihinde aşağıdaki jüri tarafından
Eğitim Bilimler Eğitimde Psikolojik Hizmetler, Tezli Yüksek Lisans Programı, (Örgün
Öğretim) Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ

Doç. Dr. Serhat Armağan KÖSEOĞLU
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Duygu DİNÇER
İbni Haldun Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi

Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

ÖNSÖZ

Bilimin ışığında, çocukların esenliğini ve güvenliğini önemseyenlere, buna katkı sağlayanlara,

Uzunca bir süre alan bu çalışma boyunca hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, cesaret veren, olumlu katkı ve eleştirileriyle sürecimi kolaylaştıran sevgili hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. S.Armağan KÖSEOĞLU'na,

Meslek yaşantımda yeni bir yol haritası oluşturmama katkı sağlayan, bilimsel paylaşımında bulunma imkanı bulduğum Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN'a ve tüm bölüm öğretim üyelerine;

Spor psikolojisine yönelik motivasyonumu her zaman diri tutmama yardımcı olan aileme ve değerli büyüğüm Mecnun OTYAKMAZ'a, ithafen...

Mehmet Burak OTYAKMAZ

ÖZET

FUTBOLDA ÇOCUK KORUMA UYGULAMALARINA YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Son zamanlarda spor kulüplerinde çocuk istismarı vakalarının giderek artış gösterdiği bilimsel araştırmalarda ve basında sıkça yer almaktadır. Sporda çocuk istismarının varlığı ve bunu önlemek adına yapılması gerekenlerle ilgili tartışmalar, çocuk koruma uygulamalarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu göstermiştir. Spor psikolojisi alanında çalışan uzmanların, genç sporcularla geniş bir kapsamda çalışmalar yapabilecekleri bilinmektedir. Bu kapsamın, sporcularda çocuk koruma uygulamalarını da içerdiği görülmektedir. Literatür incelendiğinde, sporda çocuk istismarı ve çocuk koruma konusunda gerçekleştirilen araştırma sayısının yetersizliği dikkat çekmektedir ve futbol özelinde gerçekleştirilen araştırmaların sayısı ise neredeyse yok denilecek kadar azdır. Bu araştırma, akademik çevrelerin sporda çocuk istismarı ve çocuk koruma araştırmalarına yönelmesine katkı sağlayacaktır.

Futbolda çocuk korumaya yönelik kulüplerin uygulamalarını ortaya çıkarmak adına yapılan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma verileri, 2014-2018 yılları arasında toplanmıştır. Araştırma kapsamında, futbol kulüplerinde psikolojik destek hizmeti sağlayan uzmanlardan ve altyapı direktörlerinden oluşan 13 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, kulüplerin çocuk koruma uygulamalarına yönelik altı sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Bu forma ek olarak katılımcıların demografik bilgilerine yönelik kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, “içerik analizi” yönteminden yararlanılmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda; kulüplerin çocuk koruma politikalarının uygun olmadığı, sistemli planlarının bulunmadığı, kulüp beklentilerinin açıklandığı, ailelerle işbirliği yapıldığı, problemlerin çözümünde uzman yardımı alındığı, belirli işe alım prosedürlerinin bulunduğu ancak adli sicilin incelenmediği, çocukların ulaşım imkanlarının sağlandığı, ailelerin kulübe katılımının teşvik edildiği, istismar farkındalığı çalışmalarında eksikliklerinin bulunduğu, medya ve sosyal medya kullanımı uygulamalarında ailelerin ve çocukların rızasına başvurdıkları, etik standartların ve davranış kodlarının düşük nitelikte bulunduğu, düzenlenen

eğitimlerinin kapsamının, oryantasyon çalışmaları hariç, yeterli olduğu kulüplerin, psikolojik destek uygulamalarına yer verdiği ve çocukların akademik başarılarını da önemseydiği ve önlemler aldığı ortaya çıkarılmıştır.

Sonuç olarak; futbolda çocukların korunması için uluslararası standartlarda politikalar geliştirilmeli, bilimsel araştırmalar yapılmalı ve bu çalışmaları destekleyecek ulusal düzeyde sporda çocuk koruma birimi kurulmalıdır. Sporda çocuk koruma planlarının ve programlarının oluşturulması ve uygulanması tüm futbol kulüplerinde zorunluluk haline getirilmeli, gönüllü ve çalışan işe alım prosedürleri standartlara ulaştırılmalıdır. Kulüpler, etik standartlarının ve davranış kodlarının niteliğini artırmaya yönelik kurumsal çalışmalar yapmalı, yapılanmalarında bulunan tüm katılımcılara, çocukların psikososyal gelişimlerine olumlu katkı sağlayacak ve onları istismar durumlarından koruyacak nitelikli eğitim planlamaları yapılmalıdır. Ek olarak, kulüpler, psikolojik destek hizmeti sağlayan birimleri oluşturmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Spor, Spor Psikolojisi, Futbol, Sporda Çocuk Koruma, Sporda Çocuk İstismarı

ABSTRACT

A QUALITATIVE RESEARCH ON CHILD PROTECTION PRACTICES IN FOOTBALL

Increasing numbers of child abuse cases in sports clubs frequently appear in the press and scientific researches lately. Presence of child abuse in sports and discussions about what has to be done to prevent this create the need of developing child protection practices. It is known that experts in the field of psychology could do studies with young athletes to a great extent. It is seen that these studies include child protection practices on athletes. When literature is analyzed, limited number of researches on child protection and child abuse in sports draw attention and specifically number of researches on football is only a few. This research will be a contribute for academic environment to researches on child abuse in sports and child protection.

This research has been conducted with the aim of finding out the practices that sports clubs do to protect children from abuse using qualitative research method. Research data has been gathered between 2014 and 2018 years. For this research, semi-structured interviews have been carried out with 13 people including groundwork coaches and experts providing psychological supporting service in football clubs. An interview form consisting of six questions about child protection practices of football clubs is used as the tool of data collection. In addition this form, a personal information form for demographic information of participant is used. The data collected by the forms has been analyzed using “Content Analysis Method”.

This study has proved that child protection policies of sports clubs are not convenient, sports clubs do not have systematical planning. Expectations of clubs have been explained. They have cooperated with families. Experts have participated in solving problems. There are some procedures for recruitment but criminal records aren't investigated. Students are provided with transport facilities. Families are encouraged to join clubs. There are deficiencies in abuse awareness works. While using media and social media, sports clubs have asked for children's and parents' consent, ethical values and codes of conduct are at low quality. Content of tranings

are efficient except orientations. Clubs allow psychological support programs and care for and take precautions for children's academic achievements.

Consequently, internationally standardized policies should be developed, scientific researches should be conducted and to support these works a child protection unit at the national level should be founded to protect children in football, preparing and applying child protection plans and programs should be mandatory for all sports clubs. Recruiting procedures for employees and volunteers should be standardized. Sports clubs should carry out institutional works to increase the quality of ethical values and codes of conduct. Sports clubs should plan trainings for all the participants in their institutional structuring that will contribute childrens' psychosocial developments and protect them from abuse cases.

Key Words: Sports, Sports Psychology, Football, Child Protection in Sports, Child Abuse in Sports

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Araştırmanın Amacı.....	6
1.3.Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi.....	7
1.4.Sayıtlar.....	8
1.5.Sınırlılıklar.....	8
1.6.Tanımlar.....	9
BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1.Sporda Çocuk Koruma.....	10
2.1.1. Sporda Çocuk Koruma’nın Genel Çerçevesi.....	11
2.1.2. Sporda Çocuk Koruma’nın Tarihsel Gelişimi.....	12
2.1.3. Sporda Çocuk Koruma’da Ulusal ve Uluslararası Durumlar.....	13
2.1.4. Spor Kulüplerinde Çocuk Koruma Uygulamaları.....	16
2.1.5. Prosedürler, Sistemler ve Yönergeler.....	17
2.2.Çocuk, Çocuk İstismarı ve Çocuk Koruma.....	18
2.2.1. Çocuk İstismarı Türleri.....	19
2.2.2. Çocuk İhmali.....	20
2.2.3. Cinsel İstismar.....	20
2.2.4. Fiziksel İstismar.....	23
2.2.5. Duygusal/Psikolojik İstismar.....	24
2.2.6. Ekonomik İstismar.....	25
2.2.7. Çocuk Hakları ve Yasalarda Çocuk Koruma.....	25
2.3.Sporda Çocuk İstismarı.....	29
2.3.1. Antrenör Sporcu İlişkisi.....	33

2.3.2. Sporda Çocuğun Cinsel İstismarı.....	39
2.3.3. Sporda Çocuğun Fiziksel İstismarı.....	45
2.3.4. Sporda Çocuğun Duygusal İstismarı.....	51
2.3.5. Sporda Çocuğun Ekonomik İstismarı.....	52
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	54
3.1.Araştırmanın Modeli.....	54
3.2.Çalışma Grubu.....	54
3.3.Veriler Toplama Araçları.....	57
3.4.İşlem Yolu.....	58
3.5.Verilerin Çözümlemesi.....	59
BÖLÜM IV: BULGULAR.....	61
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
5.1.Tartışma.....	87
5.2.Sonuç ve Öneriler.....	96
KAYNAKLAR.....	99
EKLER.....	107
ÖZGEÇMİŞ.....	111

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dünyada Sporda Çocuk Korumaya Yönelik Çabalar.....	15
Tablo 2: Katılımcıların Bazı Demografik Özellikleri.....	46
Tablo 3: Sporda Fiziksel ve Duygusal İstismar Davranışları.....	56

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Spor Etkinliklerinde Çocuklara Yönelik Risk Analizleri Çerçevesi.....30

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sporda rekabet ortamının bireysel, sosyal, kültürel ve politik durumların etkisi ile giderek daha da önem kazanması, “fiziksel olarak üstün olmak sportif başarı için yeterlidir” yanlış inancını ortadan kaldırmıştır. Bilim insanları, sporcular, antrenörler, spor yöneticileri, spor performansına katkısı olan fizik, teknik ve taktik becerilerin yanında psikolojik becerilerin de rol oynadığının önemini kavramaya başlamıştır. Bu bağlamda, dünyada ve Türkiye’de sporda psikolojik uygulamaların yeri ve önemi artmakta, kapsamı da aynı oranda genişlemektedir.

Egzersiz ve spor psikolojisi, psikoloji ile ilgili bilimlerin (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Psikoloji) ve spor bilimlerinin bir alt disiplini olarak sportif performansın artırılması ve korunması yolunda destekleyici ve harekete geçirici katkılar sağlamaya çalışmaktadır (Williams ve Krane, 2015). Burada dikkatlerden kaçmaması gereken nokta şudur: Egzersiz ve spor psikolojisi uygulamalarının sadece “Performansın artırılması ya da korunması” eksenine sıkıştırılması, etkili bir pazarlama stratejisi olarak, teorik ve pratik kazaların ortaya çıkma olasılığını artırır. Uluslararası kaynaklar incelendiğinde; *egzersiz psikolojisinin*; “Popülasyonun içindeki egzersiz ve spor katılımcılarını nasıl artırabiliriz? Egzersiz ve spor, mental sağlığı ve esenliği nasıl etkilemektedir?” sorularıyla, *spor psikolojisinin* “Psikolojik faktörler bireyin fiziksel performansını ne şekilde etkiler? Spora katılım bireyin psikolojik bütünlüğünü nasıl etkiler” sorularıyla, *performans psikolojisinin* ise “Performans sergileyenleri kapasitelerinin en üst seviyesine nasıl çıkarırız? Performans süreçlerinden keyif almalarına nasıl yardımcı oluruz?” sorularıyla ilgilendiği görülmektedir (Smith ve Sparkes, 2009; Weinberg, ve Gould, 2015; Hays, 2006).

Egzersiz, spor ve performans psikolojisi alanında çalışan uzmanlar, sporcularla ve sporun içindeki uzmanlarla, rekreatif olarak spora katılanlarla, aralıksız performans sergileyenlerle (müzisyenler, dansçılar) ve yüksek riskli işleri yapan bireylerle (asker, polis vs.) çalışırlar (American Psychological Association, 2016). Rekreatif ve profesyonel olarak spora katılanlar ile çalışırken, en genel anlamıyla, performanslarını artırmalarına ve korumalarına yardımcı olurken;

kendilerini tanımlarına, zihinlerini hazırlamalarına, aile, antrenör ve diğerleri ile iyi ilişkiler yürütmelerine, sportif kariyerlerine yönetmelerine, alternative ve sosyal yaşam planlamalarına, oyunda kalmaya konsantre olmalarına, motivasyonlarını artırmalarına, stress ve baskı ile mücadele edebilmelerine yardımcı olurlar. Bunlara ek olarak, ters giden durumlarda hızlı toparlanmalarına, bir egzersiz programına uymalarına, sportif yaralanma sonrasında acılarını tolere edebilmelerine, fiziksel terapilerine bağlılıklarını artırmalarına, spordan nasıl keyif alacaklarını öğrenmelerine, özsaygılarını geliştirmelerine, istismar formlarından korunmalarına, esenlik ve güvenliklerini sağlamalarına da katkı sağlayıcı uygulamalar da yaparlar (American Psychological Association, 2016; Karageorghis ve Terry, 2011; Lavallee vd., 2004).

İlgili literatürde, egzersiz, spor ve performans psikolojisi alanında çalışan uzmanların, profesyonel ve genç sporcularla geniş bir kapsamda çalışmalar yapabilecekleri görülmektedir. Bu kapsamın, onlarla psikolojik danışmanlık ve kariyer danışmanlığı uygulamalarını, psikososyal gelişim çalışmalarının yanında sporcuların esenliğini ve güvenliğini sağlamaya yönelik uygulamaları da içerdiği görülmektedir. Stirling ve Kerr (2009) spor psikolojisi danışmanlarının çocuk koruma konusunda tecrübelerini ve algılarını incelemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırma verileri, spor psikolojisi danışmanlarının 75'i ile online olarak, 8 tanesi ile de yüzyüze yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, spor psikolojisi danışmanlarının sorumluluklarının ve rollerinin, kulüplerdeki sporda çocuk koruma uygulamalarının merkezinde olduğu belirlenmiştir.

Tüm bunların ışığında, sportif ortamlara katılan çocuk sporcuların esenlik ve güvenlik içerisinde spor yapmaları, karşılaşılabilecekleri istismar durumlarının ve bu durumlardan üst düzeyde korunabilmelerini egzersiz, spor ve performans psikolojisinin ilgi alanına girdiği, bu alanda çalışan uzmanlar tarafından araştırmaların ve uygulamaların yapılabileceği görülmektedir.

Çocuklar için spor ortamları, onların boş zamanlarını değerlendirme ve eğlence ile öğrenme temelli olarak futbol performans gelişimlerini ve psikososyal gelişimlerini sağlamak amacıyla düzenlenmiş yapılardır. Ancak, erken yaşlarda yoğun performans eğitimlerine, sözleşmelere zorlanan genç sporcular yüksek

derecede baskı ve beklentiler ile birlikte asıl amaçtan uzaklaştırılmaktadırlar. Bunun sonucunda istismara uzanan birçok olumsuz yaşam deneyimi geçirirler.

Spor, çocukların hayatlarında, düzenli sürekli ve bilimsel olarak yer alıyorsa onların gelişimlerine de katkı sağlar, sosyal mesafelerini en aza indirir. Son zamanlarda spor kulüplerinde çocuk istismarıyla ilişkilendirilebilecek olaylar giderek artış göstermektedir. Hem sporda çocuk istismarı problemlerin varlığı hem de bunu önlemek adına yapılması gerekenler ile ilgili tartışmalar çocuk koruma uygulamalarının geliştirilmesi ihtiyacını göstermiştir. Küçük, Rodopman Arman ve Bozkurt (2016) sporcu çocukların ailelerinin, sporda çocuk koruma hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla 7-13 yaş arasında dört farklı branşta spor yapan 161 çocuğun aileleri ile bir araştırma yapmıştır. Yapılan araştırma sonucunda, ailelerin, sporda çocuk koruma programına ihtiyaç duyulduğunu düşündükleri, sportif ortamların çocuk istismarı açısından elverişli olduğuna inanmadıklarını ve antrenörler ve yöneticiler için sporda çocuk koruma eğitimlerinin gerekli olduğunu bulmuşlardır. Parasız, Şahin ve Çelik (2015) tarafından, sporda çocuk koruma programına yönelik uygulamaların, İngiltere spor organizasyonları içerisindeki uygulamaların incelenmesi ve spor organizasyonlarının politikalarının belirlenmesi amacıyla literatür taramasına yönelik yapılan bir araştırmada ise İngiltere’de sporun yönetiminden sorumlu (federasyonlar, olimpiyat komiteleri, spor kulüpleri gibi) spor yapıları için sporda çocuk koruma programlarının yasal zorunluluk arz ettiği belirlenmiş, sporda çocuk koruma sisteminin yürütülmesine yönelik, kulüplerin ve spor federasyonlarının yönetmelikler ve eğitimler düzenlendiği bulunmuştur.

“İstismar” kelimesi kullanıldığında akıllara ilk gelen durum cinsel olarak kötüye kullanımdır. Son zamanlardaki ulusal ve uluslararası haberlerde, spor bağlamında birçok cinsel istismar vakası ile karşılaşılır. 1992 ve 2006 yılları arasında basında yer alan 372 sporda cinsel istismar haberi incelenerek, vakalardan 159 tanesinin değerlendirildiği bu araştırmada, istismarcıların %98’ini antrenörler ve eğitimcilerden oluştuğu, %29’unun evli olduğu ve %31’inin çocuk sahibi olduğu bulunmuştur. Tacizcilerin yaşlarının ortalaması 34.2 olarak bulunmuştur. Araştırmada birden fazla istismar uygulayan antrenörlerin kurbanlarından en küçüğün 5 yaşında olduğu belirlenmiştir (Brackenridge vd., 2008).

Sporda cinsel kötüye kullanımın, bireylere, diğer istismar türlerinden daha fazla zarar verdiği düşünülmektedir, bunun nedeni olarak çoklu istismar durumlarını içerdiği öne sürülür. Kirby and Greaves (1996) Kanada’da ulusal düzeyde sporda cinsel istismar konusunda ilk araştırmayı yapmışlardır. 266 sporcu ile yapılan bu araştırmanın sonucunda katılımcıların %22’sinin sporda ortamlarındaki yetkili kişilerle cinsel ilişki yaşadıklarını, %9’unun zorlama ve tecavüz yaşadıklarını ve 23 katılımcının da 16 yaşın altında cinsel istismara maruz kaldıklarını bulmuşlardır.

Sporda çocuğun istismarı cinsel formuyla sınırlı değildir. Bu forma ek olarak, fiziksel, duygusal ve ekonomik olarak sporcu çocukların istismar edilmesi sık karşılaşılan bir durumdur. Bulut (2012) tarafından Türkiye’de yapılan çalışmada sporcu çocukların şiddete maruz kalma durumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda; sporda çocuğun maruz kaldığı şiddet ağırlıklı olarak antrenör, aile ve arkadaşlardan çocuğa yönelmektedir. Ayrıca araştırma bulgularında takım sporlarıyla uğraşan çocukların bireysel sporlar yapanlara göre daha fazla şiddete uğradıkları saptanmıştır.

Sporda çocuğun istismarı, özellikle temelinde rekabet, ödül alma, bedeni zorlayan hareketleri ve yoğun eğitimi içeren futbol gibi sporlarda söz konusu olmaktadır. Bu sporlar, küçük yaşlarda başlatılan çok yoğun eğitimi, eğitim sırasında psikolojik istismara uğramayı, formda kalabilmek için ilaç kullanımını, yetişkinlerin maddi ödül kazanma baskısını getirebilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Soysüren Yaşar (2009) beden eğitimi öğretmenlerinin sporcu öğrenciler üzerindeki duygusal istismar davranışlarının bazı değişkenler açısından incelemek amacıyla okullar arası müsabakalarda dereceye giren lise eğitimi alan 104’ü kız, 131’i erkek olmak üzere toplam 235 öğrenci ile bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda, sporcuların % 56.6’sı beden eğitimi öğretmenleri tarafından duygusal istismara uğradıkları, erkek sporcuların, kız sporculara oranla beden eğitimi öğretmenleri tarafından, daha fazla duygusal istismara uğradıkları tespit edilmiştir.

Spor ortamlarındaki istismar durumlarının sonucunda, sporcuların aktif spor yaşamlarını sonlandırdıkları bilinmektedir. Yapılan bir araştırmada okullar arası spor yarışmalarına katılanların sporu bırakma ve devam etme nedenlerini belirlemek amacıyla 337’si kadın ve 154’ü erkek 491 üniversite öğrencisi ile betimsel bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre spora aktif katılanların %

71.9'u sporu bırakmıştır. Spor bırakma nedenlerinin sınavlara hazırlık, maddi kazanç edinememe, derslere devamsızlık ve başarısızlık, ilgide azalma, sportif yaralanma ve hastalık oluştururken, spora devam etme nedenlerinin ise beden sağlığını koruma, zevk alma, yeteneği geliştirme ve psikolojik sağlığını korumanın olduğu bulunmuştur (Pehlivan, 2013). Spor ortamlarında 18 yaş altındayken cinsel istismara uğramış 25 elit kadın sporcu ile sporda cinsel istismarın sonuçlarını belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada ise “yaşanan olayları düşünmek”, “antrenörle tahrip olmuş bir ilişki” ve “erkeklerin olumsuz bakış açısı” cinsel istismarın en sık görülen sonucu olduğu ortaya çıkarılmıştır (Fasting, Brackenridge ve Walseth, 2008).

Sporcu çocukların istismardan korunması ve güvenli spor alanlarının oluşturulmasında ailelerin katılımının ve istismar farkındalığının önemli olduğu bilinmektedir. Elit çocuk sporcuların ebeveynleri tarafından, çocuklarının spor yaptığı ortamların sağlıklı ve güvenli hale getirmek için nelerin yapıldığını incelemek amacıyla ulusal düzeyde organizasyonlara davet edilmiş 13 farklı branştan 13 kadın sporcunun aileleriyle bir çalışma yürütülmüştür. Sonuç olarak, ailelerin, çocukları tarafından devam edilen spor ortamlarına ilgili ve katılımcı olduğu, güvenli spor ortamları kavramından yalnızca fiziksel güvenliğe yönelik farkındalıklarının olduğu, spor ortamlarından ve antrenörden gelecek cinsel istismar durumlarına yönelik işaretleri daha az tanıdıklarını bulunmuştur (Brackenridge, 1996).

Sporda çocuklarla yakın ilişkide olan kişilerin çocukların korunması konusunda üst düzeyde sorumluluğu bulunmaktadır. Bu kişilerin, sporda çocuk istismarına yönelik algı ve düşünceleri çocuk koruma uygulamalarını etkilemektedir. Bir araştırmada, erkek yüzme antrenörlerinin, antrenör-sporcu arasındaki cinsel birlikteliğin uygunluğuna yönelik algılarını belirlemek amacıyla yaşları 27-67 arasında olan 19 yüzme antrenörü ile odak grup çalışması yürütmüşlerdir. Çalışmanın sonucunda 16 yaş altındaki sporcularla cinsel birlikteliğin uygun görülmediği, bu yaştan üstündeki sporcular ile kurulacak cinsel birlikteliğin ‘tamamen uygunsuz’ ile ‘sivil özgürlük’ aralığında değerlendirildiği ifade edilmiştir (Bringer, Brackenridge ve Johnston, 2017).

Kavramsallaştırmanın belirsizliği ve sporun sosyal ve yasal düzenlemelerden sembolik olarak ayrışması, çocuk istismarının kişisel ve

organizasyonel olarak tolere edilebilirliğini artırmaktadır. Malkin, Johnston ve Brackenridge (2000), 1997-1998 yılı sezonu spor politikalarını belirlemek amacıyla açılan ulusal antrenörlük hazırlık kurslarında, sporda çocuk istismarı ve çocuk koruma farkındalık eğitimi yaptıkları 235 katılımcıyla bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda, sporda çocuk korumaya yönelik ciddi bir eğitim açığının olduğunu bulunmuştur.

Tüm bunların ışığında, spor ortamlarında çocuklara yönelik istismarın var olduğu ve spor ortamlarında çocukları istismarın formlarından korumak amacıyla belirli uygulamalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, Türkiye’de en popüler ve en yaygın spor olan futbol özelinde çalışılmıştır. Araştırma, futbol kulüplerinin, sporcuları istismar durumlarından korumak için politikalarının, medya ve sosyal medya kullanımlarının, psikolojik danışmanlık erişimlerinin, çocuk korumaya yönelik eğitsel farkındalık çalışmalarının, kulüp/aile/okul iletişimi gibi uygulamalarının varlığını ve nasıl işlediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, futbol ortamlarında çocuk korumaya yönelik profesyonel futbol kulüpleri tarafından yapılan uygulamaların neler olduğunu belirlemektir. Bu doğrultuda, araştırma kapsamında, futbol kulüpleri tarafından sporda çocuk korumaya yönelik uygulamaların varlığını, sürecini ve işlevlerini belirlemek amacıyla profesyonel futbol kulüplerinin altyapı direktörleri ve psikolojik destek hizmeti sağlayan uzmanları ile çalışılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda yanıtlanması beklenen araştırma soruları şunlardır:

- Profesyonel futbol kulüplerinin sporda çocukları istismardan koruma politikaları nelerdir ve çocuk korumaya yönelik ne tür uygulamalar yapılmaktadır?
- Profesyonel futbol kulüplerinde çocukların istismar durumlarında korunmasına yönelik fotoğraf, video çekimi, internet ve sosyal medya kullanım uygulamaları nasıldır?
- Profesyonel futbol kulüplerinin sporcu çocukların istismarını önlemeye yönelik etik standartların ve davranış kodlarının varlığı ve durumu nasıldır?

- Profesyonel futbol kulüplerinin, sporda çocukları istismarını önlemek ve çocukları istismardan korumak amacıyla çalışanlarına, çocuklara ve onların ailelerine yönelik verilen tüm eğitimlerin varlığı ve durumu nasıldır?
- Profesyonel futbol kulüplerinin, çocuklara yönelik psikolojik danışmanlık ve destek uygulamaları nelerdir?
- Profesyonel futbol kulüplerinde, kulüp, aile ve okul iletişimi nasıl sağlanır ve neler yapılmaktadır?

1.3. Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Günümüzde spor ortamları çocukların ve gençlerin fiziksel ve psikolojik yapısının geliştirilmesinde, en önemli ve işlevsel eğitim aracı olarak görülmektedir, ancak, giderek en çok risk oluşturun alanlardan biri haline gelmektedir. Genç bireylerin sosyo ekolojik gelişimi için büyük önem arz eden sportif yapılar bir takım ihmal ve istismara zemin oluşturabilmektedir. Bu bağlamda, spor ortamlarında çocukların istismar durumlarından koruyacak uygulamalar gerekmektedir. Çocuk koruma programlarının asli amacı, onsekiz yaş altı bireylere her kesimden gelebilecek istismara yönelik önlemleri ve tedbirleri içermektir.

Spor ortamlarında çocukların istismarı ile dünya genelinde her zaman büyük bir problem olarak karşılaşılr. Sporcu çocuklar, birçok ülkede ve birçok spor dalında, antrenörleri, aileleri, arkadaşları ve onlarla ilişkisi birçok birey tarafından baskı ve zorlanmalar ile karşı karşıya kalırlar. Bu baskı ve zorlamalar zamanla istismarın, fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik formlarına dönüşebilir. Bu araştırmanın, spor kulüplerinde, sporcu çocuklarla yakından ilişkili olan (antrenörler, aileler, akranlar, yöneticiler ve diğer kulüp çalışanları) kişilerin spor ortamlarında çocukların korunmasındaki pozisyonlarına ve uygulamalarına sağlayabileceği katkıdan dolayı önemlidir.

Türkiye’deki alanyazın incelendiğinde, genel olarak sporda çocuk istismarı ve koruma konusunda gerçekleştirilen araştırma sayısının yetersizliği dikkat çekmektedir. Futbol özelinde gerçekleştirilen araştırmaların sayısı ise neredeyse yok denilecek kadar azdır. Bu kapsamda, Türkiye’deki akademik çevrelerin bu konuya eğilmesine imkan tanıyabileceğinden dolayı önemlidir.

Türkiye’de spor psikolojisi alanına ve buna bağlı konulardaki (sporda çocuk istismarı ve koruma gibi) araştırmaların genellikle beden eğitimi ve spor alanındaki disiplinlerde yer alan araştırmacılar tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Özellikle çocuk istismarı ve koruma konusu ele alındığında, meselenin daha detaylı anlaşılabilmesi ve çözüm önerilerinin ortaya konabilmesi amacıyla farklı disiplinlerinden katkısı gerekmektedir. Bu noktada, “psikolojik danışma ve rehberlik” alanının bu konuya katacakları önemli hale gelmektedir. Diğer yandan futbolda çocuk koruma üzerine Türkiye’de yapılan ilk tez çalışması olması bakımından da önemlidir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, spor kulüplerinin çocuk koruma uygulamalarına ilişkin bir farkındalık sağlayacaktır. Bununla birlikte psikolojik danışmanlara da sporda çocuk istismarı ve çocuk koruma konusunda önemli katkılar sağlayacaktır. Türkiye’deki psikolojik danışma ve rehberlik alanında bir ilk olacağı düşünülen bu araştırmanın, bu konuyla ilgili çalışma yapmak isteyen bireyleri cesaretlendireceği umulmaktadır. Ayrıca, bu araştırmanın sadece psikolojik danışma ve rehberlik alanında değil, Türkiye’deki alanyazında önemli bir boşluğu doldurması beklenmektedir.

1.4. Sayıtlar

- Araştırma katılımcılarının kulüpteki pozisyonlarının, kulüplerinin çocuk koruma uygulamaları hakkında detaylı bilgi imkanını sağladığı varsayılmıştır.
- Araştırma katılımcılarının, görüşme sırasında araştırmacının sorularını samimi ve gerçeği yansıtacak şekilde yanıtlamışlardır

1.5. Sınırlılıklar

- Türkiye’de, profesyonel takımı en üst düzey iki ligde mücadele eden, futbol altyapı sistemi veya akademisi bulunan futbol kulüplerinden 13 tanesi ile sınırlıdır.
- Katılımcılar, futbol kulüplerinin altyapılarında psikolojik destek hizmeti sağlayan kişiler ve altyapı sorumluları/direktörleri (gençlik gelişim sorumluları) ile sınırlandırılmıştır.

- Araştırma verileri 2014-2018 yılları arasında elde edildiğinden, zamanla tutum ve algıların değişebileceği düşünüldüğünden, araştırma gerçekleştirildiği zamanla sınırlıdır.
- Futbolda çocuk koruma uygulamalarına ilişkin veriler, araştırmacının gerçekleştirdiği derinlemesine görüşmeler sırasında katılımcılara sunduğu sorularla ve bu sorulara katılımcıların verdiği cevaplarla sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Spor: Bireysel veya grup halinde yapılan, kuralları önceden belirlenmiş, kişinin fiziksel ve psikolojik peccerilerini geliştiren, yarışma, mücadele veya belirli bir hedefe yönelme amacıyla, önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde icra edilen bedensel ait hareketlerin toplamı spor olarak adlandırılır (Tanrıverdi, 2012).

Spor Psikolojisi: Rekreatif ve profesyonel olarak spora katılanların psikolojik becerilerinin spor yapabilitelere ve sporun bu katılımcıların psikolojik sağlığına etkisini araştıran, sporda psikolojik performansın artırılmasına katkı sağlayan bilim dalıdır (Gill, 2000).

Futbol Kulübü: Amatör veya profesyonel olarak futbol özelinde uygulamalar yapan ve Türkiye Futbol Federasyonu tarafından akredite edilmiş dernek veya şirketleri tanımlar (Türkiye Futbol Federasyonu, 2016).

Çocuk: Daha erken yaşta ergin olsa bile 18 yaşın altındaki herkes çocuk olarak tanımlanır (United Nations, 1990).

Antrenör: Sporcuları, spor takımlarını ve gruplarını, uygulamaları ve çalışmaları ile mücedelelere hazırlayan kişiye antrenör denir (Emre, 2008).

Sporda Çocuk Koruma: Spor ortamlarındaki çocukların, esenlik ve güvenlik içerisinde spor yapmalarına şmkan tanıyan koruyucu ve önleyici uygulamaları içerir (Brackenridge, 2002).

Sporda Çocuk İstismarı: Spor ortamlarındaki çocukların bedensel ve psikolojik bütünlüğüne yönelik cinsel, fiziksel, duygusal ve ekonmik olarak gerçekleştirilen her türlü saldırıdır (MacAuley, 1996).

BÖLÜM II: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde konuyla ilgili sporda çocuk koruma, çocuk istismarı ve sporda çocuk istismarı ile ilgili bazı temel kavramlar ve derinlemesine incelen alanyazın bilgisi sunulmuştur.

2.1. Sporda Çocuk Koruma

Sporda çocuk koruma Dünya genelinde önemli bulunan ve üzerine çalışılmaya başlanmış bir konudur. Bu konuda küresel çapta hizmet veren Uluslararası Olimpiyat Komitesi Sağlık Kurulu'nun bütün faaliyetleri Olimpiyat ilkelerine dayanmaktadır. 2007 yılında oluşturulan Olimpiyat tüzüğünde o güne değin olimpiyatlarda uygulanan ilkeler bir araya getirilmiştir. Bu tüzüğün ve ilkelerin en temelinde; sporun etik ilkelere ve saygıya dayalı bir yaşam felsefesi olduğu düşüncesi vardır. Spor dengeli biçimde büyüme ve bir arada olma halidir. Bedenin özellikleri, irade ve akıl sporla bir araya gelir ve insanı bunları kullanmaya yönlendirirken yeterliklerini geliştirir. Olimpizm; kültür, eğitim ve sağlıkla harmanlanmış mutluluk ve değerler üzerine kurulu evrensel etik ilkeleri ile saygı ve örnek bir yaşamı temel alır. İşte bu unsurlar spor ve sporsal etkinliklerin olması gereken nitelikleridir. Çocuklar da bu çerçevede spora dahil olmalıdır. Bu çerçevenin dışına çıkabilecek her türlü kişi ve uygulamadan korunmalarını çocukların temel bir hakkı yetişkinlerin ise görevidir (Mountjoy, 2010: 25).

Çocuklar sporun doğası gereği çok boyutlu yapılar ve çeşitli çevresel etkenler arasında spora katılırlar. Bu etkenler çocuğa karşı risk oluşturmaktadır ve çocuğun sporda korunması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Sporda çocuk korumanın boyutları şu şekildedir (Marks, Mountjoy ve Marcus, 2012:18):

- Sporcuyu başkalarından korumak; aile, akran grubu, sporla ilgili çevre ve başka kişilerin tanıma ve yönlendirme gibi yöntemlerle yapacağı kötü etkilerden sporcunun korunmasıdır.
- Sporcuyu kendinden korumak; gözlemlleme ve cesaretlendirme yöntemleri aracılığıyla kişiyi negatif tutum ve düşüncelerden uzak tutmaktır.
- Yakın çevresinden korumak; bireyi, aile ve akranlar gibi yakın çevresini oluşturan kişilere karşı gireceği iddia tutumları, ispatlama, güç gösterme gibi kötü motivasyonlardan korumaktır.

- Kişilerin prestijlerini ve meslek saygınlıklarını korumak; kişilerin yaşayabileceği durumlara karşılık adını ve meslek prestijini korumayı içerir.

Çocukların spora dahil olmalarında en çok eleştirilen ve risk olarak algılanan faktörlerden biri organize gençlik sporlarının karakterini oluşturan rekabet ortamı olmuştur. Çocukların erken yaşta yoğun rekabet ortamına maruz kalmaları onların gelişimini olumsuz etkilediği gibi spordan uzaklaştıran bir etki de yapar. Rekabetçi spor ortamlarında kazanan performansların aşırı vurgulanması da bir diğer eleştiri konusudur. Bu tür yaklaşımlar sporcuların psikolojik iyilik halini ciddi derecede olumsuz etkilemektedir. Spor yapılarında çocukların masum, bilinçsiz ve duygusal değerlerine dikkat edilmeden aşırı rekabetçi tutumlar her yanı sarmış durumdadır. Rekabetten daha tehlikeli olan ise çocuğun spor etkinliğinde pek çok risk ve tehlikeyle karşı karşıya olmasıdır. Fiziksel, cinsel ve duygusal istismar gibi, görevlerin kötüye kullanılması gibi pek çok unsur spor ortamında çocuğun güvenliğini tehdit etmektedir. Bu risklerden çocukların eğitim, bilinç, ilişki geliştirme, çocuğa değer yükleme yapma gibi yapıcı uygulama ve koruyucu önlemlerle korunmaları mümkündür (Kerr, 2010: 41).

2.1.1. Sporda Çocuk Korumanın Genel Çerçevesi

Sporda yoğun olan çocuk nüfusu göz önüne alındığında kötüye kullanımı ve çocuk sömürsünü azaltmak adına ampirik temelli sporcu koruma önlemlerinin alınması bir gerekliliktir. Sporda çocuk koruma; yetkililerin görevi kötüye kullanımının ve katılımcıların ihmalkar tavırlarının en aza indirgenmesi ile mümkündür. Sporda çocuk koruma üzerine çok yeni olarak çalışılan ama sporda çocuk koruma çok eski zamanlardan beri var olan olgulardır. Sporda fiziksel istismar başta olmak üzere, ilişkilerin kötüye kullanımı, cinsel ve duygusal istismar, çocuk ihmali ve kötü deneyimler çocuğun sporda maruz kaldığı kötü muamelelerden korunması sporda çocuk korumanın genel çerçevesini oluşturur. Sporda çocuk koruma da tıpkı sporda şiddet gibi uzun ve çeşitli bir tarihi arka plana sahiptir ancak güncel gündemde yer alması yeni bir tarihe sahiptir (Brackenridge ve Rhind, 2010: 41).

İnsan haklarına göre her gencin ve çocuğun oyun oynama ve spor yapma hakkı vardır. Bu bağlamda yetişkinlere düşen ise çocukların kararlarına saygı

duymak ve onları korumaktır. Üzerine odaklanılması gereken ortak amaç sporda çocuğun zarar görmesine engel olmaktır. Cinsiyet ayırmaksızın her çocuk her türlü şiddet, kötü muamele, istismar, taciz ve ihmalden korunmalıdır. Çocukların haklarını korumak ve sahip oldukları fırsatları geliştirmek için çaba sarf edilmelidir. Bu konuda etkin çalışmak oldukça kritik önemdedir. Spora katılan çocuklara keyifli ve güvenli ortam sağlamak yetişkinlerin görevidir (Bissell, 2010: 21).

2.1.2. Sporda Çocuk Korumanın Tarihsel Gelişimi

1990'lı yıllara kadar sporda çocukları koruma adına önemli bir çalışma olmamıştır ve bu yaygın olarak reddedilmiştir. 1993 yılında İngiliz olimpiik yüzme takımı koçu, spor insanlarının dikkatini dramatik bir yolla sporda çocukları istismardan korumaya çekti. Paul Hickson 1995 yılında 20 yıllık dönemi hakkında genç yüzücülere cinsel saldırıdan suçlu bulundu. Cezası, o zamana kadar İngiltere'de tecavüze verilen en uzun hapis cezası (19 yıl) oldu. "Hickson Olayı" sporda cinsel istismar alanında belirleyici bir milat oldu. İngiltere'de sporda cinsel istismar konusundaki ahlaki panik, sporda sosyal kontrol süreçlerinin ortaya çıkmasına hizmet etti. Birkaç yıl sonra, ailelerin, kulüp çalışanlarının ve sporla ilgili diğer kişilerin hükümet üzerinde yoğun baskısı sonucunda Sporda Çocuk Koruma Ulusal Çalışma Grubu 1999'da İngiliz Spor Konseyi tarafından toplandı (Sport England, 1999, Akt. Brackenridge, 2004; Tınaz ve Bakır, 2015). Bu, sporda istismarın formları ile başa çıkmak için stratejik çabalarda büyük bir atılım temsil etti. "Spor Çalışma Grubu Eylem Planı" Sporda Çocuk Koruma Ulusal Çalışma Grubu ve İngiliz Spor Konseyi Sporda Çocuk Koruma Birimi tarafından ortaklaşa finanse edildi. Sporda Çocuk Koruma Ulusal Çalışma Grubu 'nun Leicester'daki Ulusal Eğitim/Antrenman Merkezi olan Sporda Çocuk Koruma Birimi operasyonun ilk yılı içinde, spor kuruluşları için politika standartları oluşturmak, eğitim ve öğretim için çalışma gruplarını oluşturmak, spor kulüpleriyle, sporun bireysel ve federal ulusal organlarıyla işlevsel ilişkiler kurmak gibi bir dizi stratejik öncelikleri ele aldı. Nisan 2001'den itibaren, İngiltere'de sporun yönetim organlarına finanse edilen tüm gelir, hibe yardımına hak kazanmak için çocuk koruma eylem planının olmasını gerektirdi (Brackenridge, 2004; Tınaz ve Bakır, 2015). Sporda benzer girişimleri, İngiltere dışında bulmak kolay değildir. Ancak Kanada'da da, İngiltere Kadın Spor Vakfı'nın ulusal eşdeğeri Kanada Spor ve Rekreasyon 'da Kadının İlerlemesi Derneği, 1994

yılında olduğu gibi uzun zaman önce de taciz politikaları geliştirmiştir (Canadian Association for the Advancement of Women and Sport, 1994, Akt. Akt. Brackenridge, 2004; Tınaz ve Bakır, 2015).

Avrupa’da sporda kadın ve çocukları istismarı alan çalışmaları, Bratislava’da Avrupa Spor Bakanları toplantısında bir yönergenin kabulü ile 1998 ve 1999 yılında Avrupa Konseyi tarafından ve yaptırıldı (Brackenridge, 2004). Avrupa Konseyi bu konuda daha hızlı bir şekilde hareket etmiştir. Avrupa Parlamentosu’nun bazı üyeleri, Mayıs 2002’de Sporda Çocuk Koruma Ulusal Çalışma Grubu ve Sporda Çocuk Koruma Birimi görevlileriyle bir resepsiyona katıldı. Bunun sonucu olarak çocuk koruma 2004’te, yaklaşan “Spor Aracılığıyla Eğitim Yılı” için bir tema olarak önerildi (Resolution of the Ninth European Sports Forum, 2002, Akt. Brackenridge, 2004; Tınaz ve Bakır, 2015). Uluslararası Olimpiyat Komitesi’nin 2000 yılında “Kadın ve Spor” üzerine gerçekleştirilen Paris konferansında istismarda bir dizi öneri kabul edilirken, sporda çocuk koruma kendi başına ele alınmadı (International Olympic Committee, 2000, Akt. Brackenridge, 2004). 2007’de Uluslararası Olimpiyat Komitesi bir bildiri yayınlayarak (Yıldız, 2009:36; Tınaz ve Bakır, 2015):

- ✓ Sporda cinsel taciz ve istismarı engelleyecek politikalar ve düzenlemeler geliştirmeye,
- ✓ Bunların uygulanış biçimini izlemeye,
- ✓ Öngörülen düzenlemelerin cinsel taciz ve istismarı saptamaya ve engellemeye yeterli olup olmadıklarını takibe,
- ✓ Önleyici eğitim ve öğretim programlarını geliştirmeye,
- ✓ Eşitlikçi, saygılı ve etik liderlik anlayışını özendirip geliştirmeye,
- ✓ Sporcuların aileleriyle işbirliği yapmaya,
- ✓ Sporda cinsel taciz ve istismar alanında bilimsel araştırmaların özendirip desteklemeye davet etmiştir.

2.1.3. Sporda Çocuk Korumada Ulusal ve Uluslararası Durumlar

Sporda çocuk koruma ile ilgili dünya çağında izlenen projeler. Olimpiyat Tüzüğü (2007) ve Olimpiyat Hareketi Tıp Kanunu’nda (2009) bulunan bu projelerin temel ilkeleridir. Çocuk sporcunun fiziksel ve psikolojik sağlığının teşviki ile ilgili özel projeler de dahil olmak üzere ulusların katıldığı bugüne değin yapılmış uluslararası çalışmalar şöyledir (Mountjoy, 2010: 25):

- ✓ Uluslararası Federasyonların anket sonuçları
- ✓ Elit Çocuk Sporcusu Eğitimi
- ✓ Spor yoluyla çocukların Spor ve Sağlığı
- ✓ Sporda Cinsel Taciz ve Suiistimal
- ✓ Bana saygı duy!
- ✓ Kadın Atlet
- ✓ Altın için aç olmak
- ✓ Vücut Bileşimi ve Performansı
- ✓ Sakatlanma önleme
- ✓ Yaş Tayini
- ✓ Cinsel Gelişim Bozuklukları
- ✓ Gençlik Olimpiyat Oyunları

Tablo 1: Dünyada Sporda Çocuk Korumaya Yönelik Çabalar

Kuruluşlar	Ortaklar	Amaçlar	Plan ve Faaliyetler
UNICEF IRC İnceleme ve Çalışma kağıdı	Innocenti Araştırma Merkezi Uzman personelinin de dahil olduğu Çocuk Hakları Koruma Komitesi	Çocuk hakları davaları ve sporda çocukların korunması üzerine sistematik kanıtlar toplamak ve değerlendirmek	2007 yılında geliştirmek, 2010 yılında yayınlamak ve çıktıları tüm dünyaya yaymak
İç Toplantı Notları	Konu üzerine planlanan diğer programlar (çocuk koruma, spor konulu sivil toplum hareketleri vb.)	Sorunları açıklığa kavuşturmak ve sunmak adına ülke için iç rehberlik edecek ofisler açılması	IRC inceleme ve özetiyle bir çıktı oluşturmak (Temmuz, 2010).
Batı Hint Adaları Kriket Board Çocuk Koruma Modülü (Barbados CO)	Çocuklar için Aksiyon Batı Hint Adaları Kriket Kurulu UNICEF	İngiltere ve Galler tarafından izlenen, çocuk korumada temel ilke ve uygulamaları içeren kriket eğitmenlerini eğitmek için kullanılacak bir eğitim programı geliştirmek (Kriket Tahtası Örneği)	Pilot bölge, her seviyede antrenör için bir günlük Barbados Eğitim
Uluslararası Çocuk Koruma ve Spor Fonu (UNICEF Fransa)	UNICEF Anahtar Spor Aktörleri Sivil Toplum Ortakları	Afrika'nın belirli ülkelerinde sporda sömürüyü ve ticareti önlemek, yardım eden girişimleri desteklemek	2010 ilkbaharda etkinlik başlangıcı
Uluslararası İlham (UNICEF UK)	İngiltere sporu İngiliz Konseyi UNICEF İngiltere	Ortakların çocuğa bağlı kalmasını sağlamak, koruma [rehberlik] ilkeleri ve teslimat programlarının her zaman uygulanmasını sağlamak	Hazırlık aşamasında ülkenin seviyesiyle paralel bir anket düzenlenmiştir
Çocuk Hakları Genel Yorumlama Komitesi ve BM 19. Çocuk hakları Sözleşmesi	BM Çocuk Hakları Komitesi UNICEF	Genel konu hakkında yorum yapmak için çocukların hayatlarındaki şiddet, istismar ve sömürü durumlarına çocuk hakları kapsamında sporda yer vermek, mevcut belgelere spor şiddetini eklemek, sorunlar konusunda bilinci artırmak, BM 19. Madde koruma tedbirlerini spora dahil etmek	2009 yılından beri süren çalışmalar
IOC Cinsel Taciz ve Kötüye Kullanım Girişimi	IOC üniversitelerin Bağımsız Uzmanlar Sağlık Komisyonu	Sporda kötü muamele ve cinsel tacize dikkat çekmek	Bireyler, antrenörler, ulusal ve uluslararası spor organizasyonları açısından sorunların daha iyi anlaşılması ve ele alınması için 2. Online modüler sistemin geliştirilmesi
SDP IWG CP & Sport SubWorking Group	BM sporda kalkınma Spor Ofisi ve Barış Hükümetleri, BM Ajansları, bağımsız uzmanlar	Sporda çocuklara uygulanan kronik şiddete karşı hükümetleri bilgilendirmek	SDP'nin ilk toplantısı ve IWG Çocuk ve Gençlik gelişme Alt Çalışma Grubu 5 Mayıs 2010'da yapılmıştır

Kaynak: Bissell, 2010: 23

IOC (International Olympic Committee) çalışmada daha önce önemi ve işlevi açıklanmış bir kuruluştur. IOC 2010 yılında Singapur'da dünya genelinde 3500 sporcuyu ağırlayan bir etkinlik gerçekleştirmiştir. 2010 yılında gerçekleştirilen bu organizasyonda YOG (Youth Olympic Games) hedefleri (Mountjoy, 2010: 31):

- Sporda ahlaki bir yaklaşıma sahip olmak adına genç seçkin sporcu nesilleri güçlü değerler ve ilkeler çerçevesinde hazırlamak,
- Sporun sağlık ve sosyal açıdan önemi hakkında gençleri eğitmek,
- Gençleri spora bağlı riskler hakkında bilgilendirmektir.

Bu nedenlerle, bu etkinliğe katılan sporcular kültürel ve eğitimsel bir oryantasyon programından geçmişlerdir. Gençlik odaklı, etkileşimli ve yenilikçi bir yaklaşımla Olimpiyatın ideallerini ve ilkelerini özetleyecek, kültürel olarak hassas bir format düşünülmüştür. Eğitim, sanat / kültür ve medyaya odaklanılmıştır. Etkinlik kapsamında sporla ilgili 8 tema belirlenmiştir ve bunların ikisi sporcunun sağlığına hitap etmektedir: iyilik hali, sağlıklı yaşam tarzı ve sporda risklere karşı önlem alma. Uluslararası Olimpiyat Komitesi Sağlık Komisyonu'nun, "İyilik Hali" için yukarıda belirtilen eğitim projelerini geliştirmiştir ve "sağlıklı yaşam tarzı teması" ile Dünya Anti-Doping Derneği'nin "Sporda Riskler" temasına öğrenme aracı işlevi görmüştür. Ayrıca çocuk koruma konularına ve gençlere dostça rekabet biçimleri vurgulanmıştır.

2.1.4. Spor Kulüplerinde Çocuk Koruma Uygulamaları

Brackenridge (2002) İngiltere'nin iç kısımlarında kalan şehirlerdeki spor kulüplerinde çocuk koruma politikaları ve uygulamalarının niteliği ve kapsamını tanımlamak ve çocuk koruma ile ilgili programların var olup olmadığını amacıyla 27 farklı spordan 396 (129'undan verilere ulaşılabildi) çocuk spor kulübüne posta yoluyla anket cevaplama olarak tasarlanan bir araştırma yapmıştır. Bu araştırma sonucunda, kulüplerin %43'ünde etik kodların olduğu, %39'unda çocuk koruma politikalarının olduğu, %25'inde sporcu kabulünde asgari yaş uygulamasının olduğu, 3'te birinin kulüp karar komitelerinde çocukların bulunduğu, %92'sinin aileleri etkinliklere dahil ettiği, %72'sinin çocukların istismar söylemlerini işleme alma hakkında kendilerine güvendiği bulmuştur.

2.1.5. Prosedürler, Sistemler ve Yönergeler

Günümüz bilgi çağında hukuk devletleri esastır ve sporda çocukları korumanın temel ve en etkin yolu; çocukları gerçekten koruyacak sistemlerin geliştirilmesi, prosedürlerin belirlenmesi ve yönergelerin düzenlenmesidir. Diğer bir etkili yöntem de sistem, prosedür ve yönergelerin pratikte tavizsiz uygulanmasıdır. Bu konuda, NSPCC (National Society for The Prevention of Crelty to Children) (2009) ve CPSU (Child Protection in Sport Unit) (2006) örnek prosedürleri oldukça yol gösterici bir nitelik taşır. Bu örnek prosedürleren göre; tüm üyelerin refahını korumak ve tanıtmak için kulüp isminin ismini sonuna kadar bütünüyle taahhüt eder. Kulüp, kulübün üyeleri, koçları, yöneticileri ve ebeveynlerinin, diğerlerinin güvenliği ve iyilik hali için saygı ve anlayış göstermesi gerektiğine inanmaktadır. Bu nedenle, üyelerin her zaman açık olmaları ve kulübün herhangi bir yönü hakkında sahip oldukları herhangi bir endişeyi veya şikayeti ad ve görev ile paylaşmaları teşvik edilmektedir. Spor kulüpleri, çocuklar ve gençler için olumlu bir deneyim sunmalı ve yeni şeyler güvenli ve olumlu bir ortamda öğrenebileceklerdir

CPSU (Child Protection in Sport Unit) (2006), örnek çocuk koruma prosedürü; çocuklar, aileler ve personel ile gönüllüler üzerine kurulu bir mantık izlemiş ve sporda çocuk koruma konusunda üç temel sac ayağı olan bu tarafların sergilemesi gereken davranışları şu şekilde açıklamıştır:

Çocuklardan beklenen davranışlar (örnek maddeler)

- Öncelikle kendinizin ve arkadaşlarınızın güvenliğini önemseyin. Güvenliğiniz her şeyden önce gelir.
- Takım ruhu, birlikte inşa edilir. Buna zarar verecek riskli durumları ve istenmeyen davranışları arkadaşınız dahi olsa bildirin.
- Yaşı, cinsiyeti, yeteneği, ırkı ya da dini inançları ne olursa olsun kulüpteki herkesin haklarına, onuruna ve değerlerine saygılı olun.

Ailelerden beklenen davranışlar (örnek maddeler)

- Çocuklarınızın eğlenmek için spor yapmalarını teşvik ediniz.
- Antrenörlere ve çalışanlara saygınızı gösteriniz, kararlarına uyunuz ve onları destekleyiniz.

- Ulaşılabilir ve kısa hedefler koyun, sabırlı davranın ve gerektiğinde destek almaya özen gösterin.

Personelden ve gönüllülerden beklenen davranışlar (örnek maddeler)

- Oyuncularınızın yüksek/düşük performans göstermelerinin onlara yaklaşımlarınızda avantajlı/dezavantajlı duruma düşürmemesine özen gösteriniz.
- Oyuncularınızın esenliklerini ve güvenliklerini sağlayabilmek için meslektaşlarınız ve sporcularınız ile haftalık planlama toplantıları düzenleyiniz
- Her istismar söylentisine ciddiyle yaklaşp kulübünüzün “Sporda Çocuk Koruma Uzmanı” ile bilgi paylaşımında bulununuz.

2.2. Çocuk, Çocuk İstismarı ve Çocuk Koruma

Çocuk, Türk Dil Kurumu tarafından; bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasında ya da anne karnında bulunan insan olarak tanımlanmıştır. Başka tanımlara göre ise çocuk; 18 yaşından küçük insan (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989), daha erken yaşta ergen olmuş bile olsa 18 yaşını doldurmamış kişidir (Çocuk Koruma Kanunu, 2005).

Gelişmekte olan insan yavrusunu ifade eden çocuk duyarlı, ebeveyne bağımlı ve masumdur. Çocuk biyolojik ve hukuki tanımlardan çok daha kapsamlı bir algı içerisinde yer alır. İnsani değeri çocuğu önemli kılar. Ülkelerin sağlık, barış ve refah dolu gelecekleri ancak sağlıklı büyümüş ve yetenekleri doğrultusunda geliştirilmiş çocuklar yetiştirmesi ve çocuğu önemsemesi ile mümkündür (Akyüz, 2012: 1).

Çocuk ihmali ve istismarı toplumsal fenomenlere bağılı olarak değışiklik gösteren olgulardır. İstem dahilinde çocuğa fiziksel zarar verme, kötü beslenmesine neden olma, cinsel istismar, çocuğun normal gelişmesini engelleyecek her türlü fiziksel ve zihinsel kısıtlama çocuk istismarı kapsamında yer alır. Çocuğa yönelik her türlü kötü muamele, çocuk istismarı ve çocuk ihmali kapsamında değerlendirilmelidir (Giovannoni ve Becerra, 1979: 5).

İstismar öylesine karışık ve detaylı bir olgudur ki önlemesi oldukça zordur. Çocuk istismarını önlemede bireysel, toplumsal ve küresel çabaların birlikteliğı oldukça önemlidir. Olds ve diğerleri (1986) çalışmalarında; hamile olan kadınlar ve yeni doğan ailelerini hemşireler ile ziyaret ettikleri bir çalışma gerçekleştirmişlerdir.

Sağlık ve gelişim sorunlarının incelendiği ve önlem geliştirilmesi amaçlanan bu ziyaretlerde, çocukların yaşamlarının ilk 2 senesinde doğrulanamayan istismar ve ihmallere maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Çocukların evlerinde fazlaca cezalandırıldıkları ve kısıtlandıkları araştırma bulguları arasındadır. Yaşamlarında kontrolleri düşük kadınların daha sık ve fazla istismar ve ihmal uyguladıkları belirlenmiştir.

Çocuk istismarı kişiyi ömrü boyunca etkileyen kötü bir yapışkandır. Araştırmalara göre istismar gören çocuğun istismar uygulayan olma potansiyeli yüksektir. Briere ve Runtz (1990), üniversiteli kadınların çocukluk dönemlerinde yaşadıkları cinsel, fiziksel ve duygusal şiddetin hayatlarında yarattığı etkiyi tespit etmek amaçlı bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularında kadınların çocukluk çağında yaşadıkları duygusal istismarın doğrudan düşük benlik algısıyla ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte çocukluk çağında maruz kalınan cinsel istismarın yetişkinlik çağında uyumsuz cinsel davranışlar yarattığı araştırma bulgularındandır. Her istismar türünün çocukta farklı yıkıcı sonuçlar ürettiği ancak genellikle fiziksel ve duygusal istismarın psiko-sosyal sorunları beraber ürettiği gözlenmiştir.

Çocuk istismarı, kalıcı hasarlar yaratan ve normal gelişim sürecini kalıcı biçimde bozan bir olgudur. Günümüz şartlarında en büyük görev aile ve yasalara düşmektedir. Çünkü çoğu zaman şiddet en yakından yani aileden çocuğa yönelmektedir. Bu tür durumlara karşılık devlet, çocuğun bakımlı sorumlu kişiler olmak üzere tüm yetişkinlerden çocukları korumalıdır. Uygulayacağı yasalarla, getireceği yaptırımlarla ve bu konuya göstereceği hassasiyet ile çocuğu korumalıdır. Yalnızca yasa gücü değil ailelerin çocuk gelişimi ile bilgilendirilmesi de çocuk korumada etkin uygulamalardandır (Aral ve Gürsoy, 3).

2.2.1 Çocuk İstismarı Türleri

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) (1999) göre çocuk istismarı; çocuğun sağlık, fizik ve psikososyal gelişimlerini tehdit eden; yetişkinler, devlet ya da toplum tarafından çocuğa yöneltilen bilerek ya da bilmeyerek yapılan davranış ve kötü muamelelerdir. Bu tanımlamaya; çocuğun istismar olarak algılamadığı veya bilmediği durumlar ile yetişkinlerin istismar olarak kabul etmediği davranışlar da

dahildir. Çocuğa yapılan istismar; ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar ya da ekonomik istismar gibi farklı çeşitlerde olabilmektedir (Celbiş vd., 2010: 104).

2.2.2. Çocuk İhmali

En yalın temelde çocuğa yöneltilen kötü muamele ve davranışların pasif olanı ihmal; aktif olanı istismar kapsamında değerlendirilir. Genellikle anne, baba ve bakıcılar çocuğa birden fazla tür ve sayıda istismar ve ihmal uygularlar. İhmale maruz kala çocuklarda; depresyon, davranış bozukluğu, ileriki dönemlerde alkolizm, bağımlılığa eğilim, öğrenme güçlükleri, kendine ve başkasına şiddet uygulama, intihar, konuşma bozukluğu, düşük akademik başarı, düşük özsaygı, zayıf benlik algısı ve gelecekte az beklenti gibi yaşamını oldukça güçleştiren semptomlar görülür. Çocuk ihmali, çocuğun gelişim seyrini bozar, çocuğu savunmasız yapar ve çoğu zaman ihmale uğrayan çocuk istismara da sessiz kalır. Fiziksel koşullar dışında istismar ve ihmalin psikolojik ve ruhsal belirtileri çoğu zaman aynı veya benzerdir (Güler vd., 2002: 129).

2.2.3. Cinsel İstismar

Cinsel doyum amacıyla çocuğun kullanılması ve cinsel nesne olarak görülmesi en yalın anlamıyla cinsel istismarın tanımıdır. Cinsel istismar reel yaşamda yalnızca yetişkinlerden yönelen bir istismar türü değildir. Çocuk yaşta fakat arasında bariz yaş farkı olan ve birinin diğeri üzerinde belirgin fiziksel güç yaptırımı bulunan iki çocuğun arasındaki durum da küçük olanın cinsel istismarıdır. Cinsel istismara denk olarak kullanılan bir diğerkavram cinsel sömürüdür. Genel olarak çocuk ve ergenler cinsel sömürüye maruz kalır. Çünkü herhangi bir yetişkin veya kendisinden yeterlik olarak ileride bir çocuktan yönelen cinsel istek, kendi bedenini kontrol etme yetisine henüz sahip olmayan bireyler için tercih hakkını elinden alan ve kötüye kullanan bir davranıştır. Yaş, gelişim, fizyoloji gibi pek çok unsur ekseninde eşit ve denk olmayan iki kişi cinsel istismar yüzünden istismarcıyla kurbanı cinsel eş konumuna getirir. Cinsel istismar bir yabancı tarafından bir kereliğine mahsus yaşanabildiği gibi yıllar süren aile içi cinsel istismar durumları da oldukça yaygındır. Cinsel istismarı türlerine göre yedi gruba ayırmak mümkündür (Bozbeyoğlu vd, 2010; Celbiş vd. 2010):

- Konuşma, röntgencilik, teşhir gibi temas içermeyen cinsel istismarlar,
- Cinsel amaç içeren dokunma,
- Genital, oral seks,
- İnterfemoral ilişki,
- Parmakla, objelerle, genital ve anal ilişkiyle seksüel penetrasyon,
- Çocuk fuhuşu, çocuk pornografisi,
- Değişik istismar türlerini içeren diğer istismarlar.

Ağırlıklı olarak erkekler tarafından işlenen cinsel istismar suçu; kalıcı ve yaygın görülen bir şiddet türüdür. Erkek çocuklarının cinsel istismarı baz alındığından cinsel istismarın bireye veya topluma odaklı olmak üzere iki şekilde gerçekleştiği görülür. Çocuklara karşı cinsel suçlara yönelen kişilerin tipografyaları diğerlerinden ayrışır. Cinsel sömürü ve istismarın cinsiyetçi yönleri oldukça ağır basar ancak azımsanmayacak bir kısmının nedeni bireysel nedenlerden kaynaklıdır. Pek çok psikolog ve sosyoloğa göre biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki devasa algı farkı cinsel sömürüye zemin hazırlar ve çanak tutar. Ataerkil toplum yapısının bugün, erkek cinsel istismarına yönelttiği açıkça kabul edilmektedir. Cinsel istismar hangi cinsiyetten hangi cinsiyete yönelirse yönelsin büyük sorunlar teşkil eder. Bazı araştırmacılara göre mikro düzey (psikoloji) ile makro düzey (sosyoloji) arasında teorik olarak bağlantı eksikleri mevcuttur. Esasen cinsel istismar suçu bireysel alanda psikolojik, toplumsal düzeyde sosyolojik bir unsurdur ancak bugün hala cinsel istismar suçu patolojik nedenlere dayandırılmaya çalışılmaktadır. Cinsel istismar gibi affi olmayacak bir suça ataerkil yapı; erkeklik travması, erkeklik arzusu, karşı koyamama gibi durumu açıklayamayan patolojik kılıflar bulmaya çalışmaktadır (Hartill, 2010: 85).

Çocukla kurulan iletişim veya çocuğa gösterilen yakın davranışın cinsel istismar kapsamına girmesi için şu üç sınır çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerekir (Ullmann ve Hılweg, 1997: 101):

- Ortaklar arasında büyük bir yaş ve/veya olgunlaşma farkı varsa,
- Çocuğun bakımından sorumlu olma durumunda çocuğa fiziksel yaklaşım,
- Çocuğa yönelik eylemlerde şiddete başvurularak veya hile ile fiziksel yakınlık gerçekleştirme.

Çocuğa yönelik suçlar devletlerin özellikle üstünde durduğı konulardır ancak cinsel istismar hem toplumlar nazarında hem insani çerçevede en hassas olunan konulardan biridir. Cinsel istismar suçları kapsamında Türk Ceza Kanunda yer alan yaptırımlar şu şekildedir (TCK, 2004): çocuğun cinsel istismarına neden olan kişi, istismar sarkıntılık düzeyinde kalmış ise 3 ila 8; istismar gerçekleşmişse 8 ila 15 yıl arası hapis cezasıyla cezalandırılır (Ek cümle: 24/11/2016-6763/13 md.). Cinsel istismar gerçekleştiği sırada mağdur 12 yaşını doldurmamış ise istismarcının alacağı ceza istismar halinde 10, sarkıntılık halinde 5 yıldan az olamamaktadır. Sarkıntılık durumunda kalmış suçun faili çocuk ise soruşturma mağdurun velisinin şikayetine bağlıdır. Kanuna göre çocuk cinsel istismarı; 15 yaşını tamamlamamış veya tamamlasa da fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını idrak edecek yetenekte olmayan çocuklara karşı her türlü cinsel davranışı ve çocuğa karşı tehdit, hile, cebir ve iradeyi etkileyen cinsel davranışları ifade eder. Çocuğa cinsel istismar durumunda eğer vücuda organ veya herhangi bir cisim temas etmişse verilecek ceza 16 yıldan; mağdur 12 yaşını doldurmamış ise verilecek ceza 18 yıldan az olamaz (düzenlenen md.13). Bu maddeye ek olarak eğer suç; birden fazla kişi tarafından, toplu yaşama zorunluluğu olan ortamların kolaylığından faydalanılarak, üçüncü derece ve/veya kan bağı ve akrabalık bulunan kişilerce, üvey baba, üvey anne, üvey kardeş veya evlat edinen; eğitici, öğretici, koruyucu, bakıcı aileler veya sağlık hizmeti veren koruyucu, bakıcı, gözetici kişiler tarafından işlenmişse cezai uygulama normalin yarısı oranında artırılır. Cinsel istismar suçu yaralamaya neden olmuşsa ayrıca kasten yaralama suçu hükümleri de uygulanır. Cinsel istismar suçu sonucu mağdur bitkisel hayata girmiş veya ölmüşse müebbet hapis cezası uygulanır (TCK, 2004).

Türkiye ve Dünya genelinde çocuk haklarını düzenleyen bir diğer kuruluş UNICEF'tir. UNICEF'in çocuk istismarına dair yasalarına göre; katılımcı devletler ülkelerindeki çocukları, her türlü cinsel sömürü ve suiistimalden koruyacaklarının güvencesini verirler. Cinsel istismardan koruma kapsamında: çocuğun cinsel faaliyete yönelik kandırılması ve zorlanmasına karşı; çocukların fuhuş ya da diğer cinsel sömürü davranışlarından korunmalarına yönelik ve çocukların pornografik gösterilerde ve malzeme olarak sömürülmesini engellemek adına ikili ve çoklu ilişkilerde gerekli ulusal tüm önlemler alınır (md.34). Taraf devletler; herhangi bir nedenle ve herhangi bir biçimde çocukların kaçırılması, satılması ve fuhuşa konu

olmalarına izin veremez ve ulusal düzeyde ve ikili/çoklu ilişkilerde gerekli önlemleri almakla sorumludur (UNICEF, Çocuk Hakları Sözleşmesi: md.35).

Türk Ceza Kanununda cinsel istismar “insanlık suçu” kapsamında yer alır. Ayrıca; cinsel istismar sonucu mağdurun ruh ve beden sağlığı bozulmuş ise 15 az olmamak üzere hapis cezası verilir. Tehdit, cebir, hile olmadan 15 yaşını doldurmuş olan çocukla cinsel ilişki şikayet üzerine 2 ila 6 yıl arasında hapis cezası ile mağdurun failden 5 yaştan daha küçük olması halinde şikayet unsuru aranmaksızın ceza iki kat artırılır (TCK, 2004: md.104).

2.2.4. Fiziksel İstismar

18 yaşın altında çocuk veya gencin, anne, baba veya bakımından sorumlu kişi tarafından fiziksel hasar uğratılması, yaralanması veya yaralanma riskine maruz kalması fiziksel istismarı oluşturur. Çocuğa eşya veya elle iterek, vurarak, sarsarak, ısırarak ya da yakarak fiziksel sağlığına zarar veren tüm davranışlar fiziksel istismardır. Fiziksel istismar en yalın anlamıyla çocuğun kaza dışı yaralanmasını ifade eder. Kaza dışı çocuğu bilerek zarar verme genellikle ebeveynler tarafından ceza amaçlı veya anne babanın kontrolü kaybetmesiyle gerçekleşmektedir. Türkiye’de dayanın bir disiplin yöntemi olarak kullanılması ve dayaya toplum tarafından bir istismar türüymüş gibi yaklaşılmaması durumu vahimleştirmektedir. Çocuğu dayakla disipline sokma ve/veya cezalandırma kültürel olarak içselleştirilmiş büyük bir yanıltır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009: 50-51).

Çocuğu fiziksel istismardan korumak için yaralarına dikkat etmek gerekir. Çocuğa yaralarının detayları sorulduğunda sinirlenme, aşırı tepki gösterme, kendiliğinden bilgi vermeme, sık yaralanmaya ilgisiz veya aksine aşırı ilgili olması fiziksel istismarın emareleridir. Davranışlar fiziksel istismarda belirleyicidir ve dikkat edilmelidir. Çocuğun aşırı ürkek tavırları, yetişkinlerle kurduğu iletişimlerde endişe hali, ailenin yanında korku belirtileri ve ürkek davranışlar dövuşmüş çocuk sendromunun izleridir. Çocuğun fiziksel istismarından şüpheleniliyor ise sistematik muayene gerekir. Kemik bölgeleri ve lezyonların bulunduğu bölgeler önemlidir. Ciltteki bulgulara dikkat edilmelidir. Lezyonların şekli, büyüklüğü ve iyileşme süreleri belirlenmelidir. Fiziksel istismarda; genital bölge, gluteal ve kulak arkaları, dişler ve eller genellikle doktorun gözünden kaçan vücut bölgeleridir. Fiziksel

istismarı belirlemede en önemli göstergelerden biri de fiziksel ihmaldir. Bakımsız görünüm, kirlilik, utangaç ve ezik durma, büyüme gelişme geriliği çocuğun fiziksel ihmalinin ele veren izlerdir. Hekim olmayanlar tarafından fiziksel istismarı anlamının en iyi yolu ciltteki lezyonlara bakmaktır. Cildin verdiği tepkiler fiziksel istismarın en açık ve çoğu zaman tek kanıtlarıdır. Yanıklar, çizikler, morluklar ve kesikler fiziksel istismarı gösteren cilt lezyonlarıdır. Fiziksel istismara uğramış çocukların %10-25'inde yanık, %50-92'sinde ise morluklar görülmektedir. Lezyonun şekli ise darbeyi vücuda bırakan cisim hakkında bilgi verir. Cilt lezyonunun rengi ise darbenin yaşını gösterir. Mavi-kırmızı renkler daha yeni olmuş bir fiziksel istismarı gösterirken; sarı-kahverengi renkli cilt lezyonları daha eski fiziksel istismarı gösterir. Kafa travmaları da fiziksel istismarın en sık görülen ikinci belirtilerindendir. Fiziksel istismar gözle görülebilir lezyonlar içerir. Bu nedenle dikkatli ve bilinçli olduğunda önlenmesi mümkündür (Ayvaz ve Aksoy, 2004: 27-30).

2.2.5. Duygusal/ Psikolojik İstismar

Duygusal istismar genelde psikolojik açıdan kötü sonuçlar üreten bir istismardır. Çocuğun sevilmemesi başta olmak üzere gereksinim duyduğu yakınlık ve ilgiyi görememesi duygusal istismarı oluşturur. Duygusal istismar tek başına veya cinsel ve fiziksel istismarla birlikte görülebilir. Duygusal istismar; fiziksel ve cinsel istismar kadar somut gözlemlenemese de etkileri birey üstünde ömür boyu devam eder. Ebeveynlerin veya çevrenin çocuk üzerinde sürekli yeteneklerinin üzerinde beklentisinin olması ve bu konuda saldırganca davranmaları çocuğun karakterinde çoğu zaman kalıcı izler bırakır. Anne babanın çocuğu sürekli eleştirmesi, aşağılaması, ilgi ve sevgi ihtiyacının karşılanmaması pasif kişilikli çocuklar üretir. Duygusal istismara maruz kalan çocuklar anti sosyal ve özgüvensiz kişilik özelliklerine sahip olmaktadır. Duyguları ve duygusal gelişimi tahrip olan çocukların zihinsel ve fiziksel gelişimlerinde de normal dışı olumsuzluklar meydana gelmektedir. Normal zihinsel kapasiteye sahip olduğu halde duygusal istismara maruz kalmış çocuklarda öğrenme güçlüğü ve dikkat eksiklikleri sıkça görülmektedir. O halde duygusal istismarın yalnızca psikolojik sonuçları olmadığı görülür. Duygusal istismar, çocuğun kişiliği ve zihnine belli kodlar yükler ve çocuğun tüm bireysel oluşumu bu olumsuz kodlar üzerinden gerçekleşir. Anne babalar beklenti, istek ve başarı kaygılarıyla çocuklarına sıkça duygusal istismar

uyguladıklarını fark etmezler. Farkında olunmayan duygusal istismarlar için bilinçlendirme, umursamazlık, bilinçli yapma gibi duygusal istismarlar için de önleyici tedbirler gereklidir (Aral ve Gürsoy, 3).

2.2.6. Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar çocuğun yaşı gereği alması gerekenden fazla olan maddi kaygılarla yüz yüze kalmasıdır. Kimi zaman ailesi olmayan çocukların kendilerinin çalışması, kimi zaman dilendirilme, çalıştırılma gibi ekonomik beklentiye çocukların dahil edilmesi çocuğun ekonomik istismarını oluşturur. Dünya genelinde en net görülen ekonomik istismar türü çocuk işçiliğidir. Dünyada gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde bu konuda çok fazla düzenleme mevcuttur. Çocukların ekonomik hakları ve ekonomik istismarı konusunda en çok yatırımı olan sözleşmelerden biri UNICEF'in Çocuk Hakları Sözleşmesidir. Sözleşmede katılımcı devletler, ekonomik sömürüye karşı çocukları korumakla yükümlüdür. Tehlikeli; eğitime, bedenine ruhsal, zihinsel, ahlaki ve toplumsal açıdan zarar verebilecek hiçbir işte çocuklar çalışamaz ve bu konuda korunma hakkına sahiptirler. Taraf devletler çocukların ekonomik istismarını önlemek için gerekli olan idari, yasal, eğitsel ve toplumsal tedbirleri almak durumundadır. UNICEF sözleşmesi ve konuyla ilgili diğer yasa ve amaçlar doğrultusunda devletler daha çok detay olan alanları düzenlerler. Bu çerçevede devletler; yapılan işlerde minimum yaş sınırını belirler, çalışmaların koşullarını ve çalışma saatini düzenler, ekonomik istismarın önlenmesini sağlayacak yasaların uygulanabilmesi için gerekli düzenlemeleri yaparlar. Sözleşmeyi kabul eden devletler kendi ülkelerinde ya da başka bir ülkede olsun ekonomik istismarın karşısında olmayı kabul ederler. Ebeveynler ya da çocuğa karşı mali sorumluluğu olan kişilerin bu sorumlulukları yerine getirmesi için gerekli tedbirleri almak ve düzenlemeleri yapmak devletlerin yükümlülüğüdür. Çocuğa karşı mali sorumluluğu bulunan yetişkinin başka bir ülkede yaşaması halinde taraf devletler uluslararası anlaşmalara katılmayı ve başka düzenlemeler yapılmasını teşvik edeler (UNICEF, Çocuk Hakları Sözleşmesi: md.32).

2.2.7. Çocuk Hakları ve Yasalarda Çocuk Koruma

Çocuğun yalnızca çocuk olması sebebiyle sahip olduğu haklar çocuk haklarını oluşturur. Çocuk hakları gerek dünya çapında gerekse ülkeler bazında

üzerinde önemle durulan ve pek çok düzenleme, yasa ve sözleşme yapılmış konulardandır. Dünya çapında çocuk hakları, en geniş kapsamlı olarak Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alır. Sözleşmede çocuk hakları; yaşama, gelişme, korunma ve katılma olmak üzere dört ana grupta incelenir. *Yaşam hakkı*; çocuğun yaşama ve uygun hayat standartlarında olması, beslenme, tıbbi bakım ve barınma gibi temel ve insani ihtiyaçlarının karşılanmasını kapsar. *Gelişme hakkı*; çocuğun beceri, yetenek ve yeterliklerinin maksimum derecede gerçekleşebilmesi için çocuğun faydalanması gereken oyun ve dinlenme hakkı, eğitim hakkı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü hakkı, bilgi edinme ve bilgi alma haklarının toplamından oluşur. *Korunma hakkı*; çocuk her türlü sömürü, ihmal ve istismardan korunma hakkına sahiptir. Korunma hakkı özellikle, yasal zeminde, savaş durumunda, silahlı çatışmalarda, çalışma hayatında, cinsel, fiziksel ve duygusal istismara, mülteci çocukların özel bakımı ve madde bağımlılığına karşı çocuğun korunmasını sağlayan haklardır. *Katılma hakkı*; çocuk toplumun bir parçasıdır ve toplumda etkin olabilmesi için belli teşvik ve haklara ihtiyaç duyar. Katılma Hakkı çocuğun; görüş, düşünce ve fikir bildirmesi, kendini ifade etme, kendini ilgilendiren hususlarda kararlara katılma, din ve vicdan özgürlüğü ve toplanma hakkını belirleyen yasal çerçevedir. Çocuk fikrini seçmede ve ifade etmede, toplumsal alanlarda kendini temsil etmede ve kendi konularında karara katılmada hak sahibidir (Akyüz, 2012: 4).

Türk Ceza Kanununa (2004) göre çocukların hakları koruma altında yaptırımlara tabidir. Çocuğun sağlığını tehdit edecek madde vermek 6 ay ila 1 yıl arasında hapis cezasına tabidir (md.194). Çocuklara müstehcen görüntü, yazı ve söz içeren ürünleri ve bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan ve dinleten ve bu gibi içerikleri çocukların erişebileceği biçimde bulunduran kişilere 6 ay-2 yıl arasında para ve hapis cezasına çarptırılır (md.226/1). Müstehcen görüntü, yazı veya ses üretiminde çocukları kullanan kişi 5-10 yıl arası hapis ve 5000 gün kadar adli para cezasına çarptırılır. Bu ve benzeri ürünlerin üretiminden dağıtımına kadar herhangi bir aşamasına dahil olan kişi 2-5 yıl arası hapis ve 5000 gün kadar adli para cezasına tabi olur (md.226/3). Çocukların kumar oynamasına yardımcı olabilecek davranışlardan olan yer ve imkan tahsis etmek söz konusu ise verilecek ceza 1 katı oranında artırılır (md.228). Çocukları dilenme aracı olarak kullanan kişi 3-5 yıl arası hapis cezasına tabi olur (md.229). Velayet hakkı bulunmasa da uyuşturucu madde kullanımı, sarhoşluk, onur kırıcı davranış ve hakaretler gibi sonuçlarda maddi,

manevi itina eksikliği sebebiyle çocukların sağlık, güvenlik ve ahlakını ağır şekilde tehlikeye sokma gerekçesi ile ebeveynler 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası alabilirler (MD.233/3). Çocuk alıkoyma TCK kapsamında suçtur. Tehdit veya cebir kullanılarak işlenen çocuk alıkoyma ve 12 yaşını bitirmemiş çocuk alıkoyma durumunda ceza 1 kat artar (md.234/2). 15 yaşını doldurmamış çocuğa karşı işlenen suçlarda suçun bildirilmemesi halinde verilecek ceza yarı oranında artar (md.278/3). Suça maruz kalan olarak çocuklar korunduğu gibi suç fiilini yerine getiren kişinin çocuk olması durumunda da Türk Ceza Kanunu koruyucu tedbirler belirtir. Ceza Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmamış olan çocukların ceza sorumluluğu yoktur. Bu kişiler hakkında, ceza kovuşturması yapılamaz; ancak, çocuklara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilir. (md.31). Fiili işlediği sırada 12 yaşından büyük 15 yaşından küçük olanların işlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılayamaması veya davranışlarını yönlendirme yeteneğinin yeterince gelişmemiş olması hâlinde ceza sorumluluğu yoktur. Ancak bu kişiler hakkında çocuklara özgü güvenlik tedbirleri geçerlidir. İşlediği fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yeteneğinin varlığı hâlinde, bu kişiler hakkında suç, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiriyorsa 12 yıldan 15 yıla; müebbet hapis cezasını gerektiriyorsa 9 yıldan 11 yıla kadar hapis cezası geçerlidir. Diğer cezaların yarısı indirilir ve bu hâlde her fiil için verilecek hapis cezası yedi yıldan fazla olamaz (md.31/2). Üstsoy ve altsoy ilişkisinden doğan nüfuz kullanılmak suretiyle suça azmettirme hâlinde, azmettirenin cezası üçte birden yarısına kadar artırılır. Çocukların suça azmettirilmesi hâlinde, bu fıkra hükmüne göre cezanın artırılabilmesi için üstsoy ve altsoy ilişkisinin varlığı aranmaz (md.38/2).

Çocuklar konusunda koruyucu ve destekleyici önlemler öncelikle kendi ailesi içinde alınmalıdır. Aileye; bakım, sağlık, eğitim, barınma gibi konularda danışmanlık edilmelidir. Bu önlemlerin içeriklerini şöyle açıklamak mümkündür (Çocuk Koruma Kanunu, 2005: md.5):

- ✓ Bakım tedbiri: çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerin herhangi bir sebeple görevini yerine getirememesi durumunda, çocuğun resmî/özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesine,

- ✓ Sağlık tedbiri: çocuğun fiziksel ve ruhsal sağılığının korunması ve tedavisi adına gerekli geçici veya sürekli tıbbî bakım ve rehabilitasyonuna, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasına,
- ✓ Eğitim tedbiri: çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya ya da özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine,
- ✓ Barınma tedbiri: barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya yönelik tedbirdir.
- ✓ Danışmanlık tedbiri: çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeye,

çocuk hakları ve çocuk koruma konularında yasalar kadar konu üzerine yapılmış bilimsel araştırmalara da önem verilmelidir. Araştırmaların genel kanaatine göre uluslararası çocuk koruma yasalarıyla ulusal çocuk koruma yasaları koordineli olmalıdır. Aksi halde ulusal yasalar çocuğu korumada yetersiz kalır. Evrensel metin ve normlara uygunluk önemlidir. Çocuklar, çocuk hakları ve çocuk koruma konularında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve Avrupa Konseyi kurumları çocuk konusuyla oldukça etkindir. Dünya genelinde çocuk hakları ve korunmasıyla ilgili uluslararası metinler şunlardır (Akyüz, 2012: 6-7):

- ✓ 20 Kasım 1989 tarihli, Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi,
- ✓ Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek, Çocuk
- ✓ Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle ilgili İhtiyarî Protokol 9,
- ✓ Çocuk Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek Çocukların
- ✓ Silahlı Çatışmalara Dahil Olmamaları İle İlgili İhtiyarî Protokol. 10

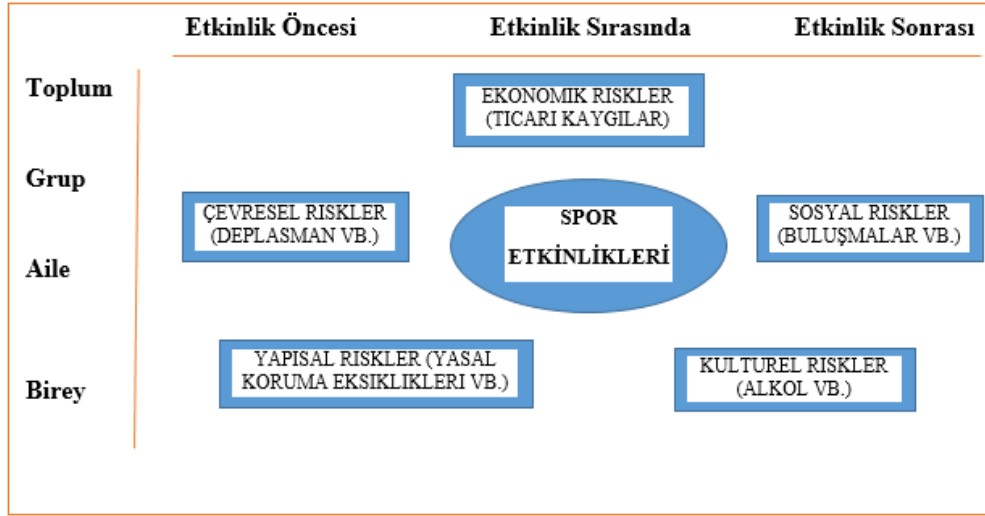
Çocuk haklarının etkili bir biçimde korunması konusunda çalışan kuruluşlardan biri de Lahey Devletler Özel Hukuku Konferansı'dır. Bu kuruluş, çocuk istismarı, çocuk ihmali ve çocuk koruma konularında sözleşmeler düzenler. Kuruluş tarafından düzenlenen sözleşmelerin pek çoğu devletler tarafından onaylanmış ve uygulamaya konmuş durumdadır. Kuruluşun sözleşme içeriğinde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi dikkat çekicidir.

2.3. Sporda Çocuk İstismarı

Spor etkinliklerine son yıllarda erken yaşta katılım giderek artmaktadır. Genelde küçük yaşlarda başlanılan sporlarda; yoğun eğitim, eğitim esnasında duygusal kötüye kullanım, performans ve form kaygılarıyla ilaç kullanma, maddi ödül beklentisi ve baskısı pek çok istismarı davranışı ile karşılaşmaktadır. Bu noktada çocuğun yaşı ve zihinsel gelişimi düşünüldüğünde çocuğun beslenmeden giyime, duygularından ifadelerine kadar çocukların tüm yaşamının yetişkinlerin kontrolü altında olduğu görülür. Spor etkinliklerinde bulunan çocukların temel yaşam faaliyetleri uyuma, eğitim ve çalışmadan ibaret bir hal almaktadır (Taner ve Gökler, 2004: 82-86). Yetişkinlerin çocuklara, spor etkinlikleri kapsamında çocuğa yönelik şiddet uygulayabileceği pek çok yaşam alanı bulunmaktadır. Bu bağlamda çocuklar çok farklı alanlardan gelebilecek çok farklı risklerle karşı karşıyadır.

Çocukları koruyabilmek, fiziksel ve psikolojik sağlık temelinde spor etkinliklerinin devamını sağlayabilmek ve olası tehditlere karşı çocuğu donanımlı ve korunaklı hale getirmek için öncelikle ne tür risklerle karşılaştıklarını ve karşılaşabileceklerini tespit etmek gerekir. Çocukların spor etkinliklerinde karşılaşabileceği risklerin analiz edilmesi adına benimsenmiş ortak ve evrensel bir yaklaşım bulunmamaktadır. Ancak konu, üzerinde gittikçe önemle çalışılan kritik gündemler arasındaki yerini genişletmektedir. BM Genel Sekreteri, çocuklara yönelik şiddetler ilgili yürüttüğü küresel çapta çalışmada; ev-aile, okul-eğitim, bakım-adalet kurumları, topluluk-iş aktörleri çerçevesinde geliştirilen bir yaklaşım benimsemiştir. Yaklaşımına göre çocuğun yaşamını geçirdiği bu alanlar şiddeti doğuran ve şiddetin vuku bulduğu alanlardır. Bronfenbrenner (1977-1979) tarafından geliştirilen ve “Ekolojik İnsani Gelişim Modeli” olarak adlandırılan bu yaklaşım, 2002 yılında Krug tarafından şiddette risk ve koruyucu faktörleri anlamak adına uygulamaya konulmuştur. Yaklaşımın temel dinamikleri; birey, ilişkiler, toplum ve sosyalleşme olarak belirlenmiştir. Ekolojik İnsani Gelişim Modeline göre insan yaşamı; kendisi, ilişkileri, toplum ve grup çerçevesinde geçer. Bu nedenle çocuklarda şiddet konusunu araştırmak için insan ekolojik yaşamını oluşturan bu alanların araştırılması gerekir. Konu üzerine çalışan diğer araştırmacılar; daha somut olan cinsel istismar, fiziksel ceza gibi “çocuk istismarı” fiillerine odaklanmışlardır (Brunel University, 2013: 11).

Şekil 1: Spor Etkinliklerinde Çocuklara Yönelik Risk Analizleri Çerçevesi

Kaynak: Brunel University, (2013: 11)

Şekil 1’de çocukların spor etkinlikleri öncesi, sonrası ve sırasında karşılaşılabilecekleri toplumsal, grupsal, ailevi ve kişisel riskler gösterilmiştir. Şekilden anlaşıldığı gibi çocuklar çok farklı yönden gelen tehditlerle birlikte spor etkinlikleri gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda çocuğa yönelen şiddet bu alanların her birinden gelebileceği gibi çoğu zaman birkaç farklı noktadan ayrı ayrı şiddet ortaya çıkmaktadır.

Ekolojik çevresi içerisinde çocuklara spor etkinliğinde yönelen şiddetin ilk ve en yakın kaynağı ailelerdir. Aile, konu hakkında bilgi ve bilinç sahibi olmadığında en büyük risk faktörlerinin çocuğa en yakın olanını teşkil eder. Bu nedenle sporda çocuk istismarı ve korunması konusunda ilk incelenmesi gereken aktör ailedir. Türkiye’de ailelerin spora yaklaşımı ne yazık ki büyük ölçüde tatmin edici sonuçlar içermemektedir. En temel sorun; ailelerin sporu bilmemeleri ve tanımamalarıdır. Çocuklar çoğu zaman yetenekleri, eğilimleri ve zevkleri analiz edilmeden rast gele bir spor branşına başlatılmaktadır. Oysa ki bir çocuğun sporsal bir etkinliğe başlarken başarılı bir seçim için; en başta çocuğun kendi rızası ve becerisi olmak üzere, yaşı, fiziksel ve ruhsal durumu, arkadaşlık ortamı gibi kriterler temel alınmalıdır (Oral vd, 2012:7). Bu kriterlerin neden önemli olduğunu mevcut deneyimler bize göstermektedir. Çocuğun spor esnasında aşırı zorlanması

sakatlanmayla başlayıp intihara değin gidebilen ruhsal bozukluk ve travmalar yaratmaktadır. Sağlıklı bir gençlik ve ulus yaratmada en doğal ve etkin araç olan spor, bu gibi nedenlerle amacından uzaklaşmakta ve fayda yerine zarar getirmektedir. Sporun odak noktasının fiziksel ve ruhsal iyilik olması gerekirken yüksek performans ve kazanmaya şartlanan çocuk, doğal sosyalleşme sürecinde bozulmalar yaşandığından sosyal uyumda problemler yaşamaktadır. Olması gereken ile gerçeklik arasındaki bu çarpılık ve büyümesi bir süre sonra çocuğun ve toplumun ruh sağlığını tehdit eder boyutlara ulaşmaktadır (Küçük ve Koç, 2003:12). Aile dışında çocuğa istismar ihtimali oluşturan diğer alanlardaki risklerin (bireysel, grupsal ve toplumsal) teşhis edilmesi ve kanıtlanması oldukça güçtür. Riskler genel olarak çevresel, ailevi, bireysel ve toplumsal düzeyde harmanlanarak çocuğa yönelmektedir. Birbiriyle iç içe geçmiş bu riskler çocuğu güçsüzleştirmekte, savunma mekanizmalarını ekarte etmekte ve korunmalarını zorlaştırmaktadır. FIFA Dünya Kupası örneğinde katılımcıların açıklamaları, sporda çocuk istismarına neden olabilecek olası riskler oldukça net ortaya koymaktadır. Tek bir yerde toplanan yüksek sayıda insan hiç kuşkusuz büyük istismar tehdididir. Katılımcılar, en rahatsız edici buldukları unsurun; “*Futbol Ruhu*” adı altında artan fiziksel/psikolojik şiddet, alkol ve uyuşturucu kullanımı olduğunu belirtmişlerdir (Brunel University, 2013: 12).

Sporun şiddet ve sömürü için bir kanal olarak kullanılması şiddet, çocuk hakları ve spor arasında bir bağlantı gerçekleştirir. Sporda çocuğa yönelik şiddet herkesçe bilinmektedir ancak konu üzerine araştırma ve kanıt az bulunmaktadır. Sporda çocuk şiddetinin bitmesi ve çocuk korumanın etkin olabilmesi için spor yapan çocuk sporda karşılaştığı taraflarca önce kendi çocuğuymuş gibi daha sonra sporcuymuş gibi algılanmalı ve bu etik meslek kültürü olarak yerleşmelidir. Çocukların spor ve spor etkinliklerinde maruz kaldıkları çocuk hakkı ihlalleri ve şiddet türleri şöyle özetlenebilir (Bissell, 2010: 21-22):

- Cinsiyetçilik ve cinsel taciz
- Cinsel istismar
- Zorbalık
- Homofobik taciz
- Fiziksel istismar

- Duygusal istismar
- İhmal
- Fiziksel normlar, aşırı zorlama ve yaralanma riski,
- Akran saldırganlığı,
- Ebeveyn baskısı,
- Düzensiz beslenme,
- Doping / uyuşturucu kullanımı,
- Alkol kullanımı,
- Cinsiyet, vücut şekli veya performansa dayalı psikolojik bozulma veya aşağılama,
- Genç sporcularda yüksek performans elde etmek için aşırı baskı uygulanması,
- Takıma seçilme veya ayrıcalıklarının ön koşulu olarak cinsellik talep etmek,
- Fiziksel olarak zararlı veya cinsel olarak aşağılayıcı ritüeller,
- Anoreksiya veya başkaları gibi yeme bozukluklarına yol açan beslenme ve kilo verme rejimleri nedeniyle yaşanan sağlık sorunları,
- Darbe ve performansa teşvik olarak diğer fiziksel zafiyetler,
- Zorlu ortamlarda zorla risk alarak yaralanma,
- Performans artırıcı ilaçların kullanımı,
- Alkol veya bağımlılık yapıcı maddeler kullanmak için akran baskısı,
- Genç sporcuların yaralandığında oynaması,
- Fiziksel egzersizin ceza olarak kullanılması.

Sporda çocuk istismarı uluslararası düzeyde daha fazla çalışılmış ve görece kaynakların mevcut olduğu bir konudur. 2003 yılında Uluslararası Su Sporları Federasyonları (FINA), jimnastik (FIG), futbol (FIFA), tenis (ITF) ve paten (ISU) kuruluşlarının bir araya gelmesiyle IOC adında bir üst çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu grup sporda çocuk sağlığı, korunması ve istismar konuları üzerinde çalışmalarını sürdürür. IOC, mevcut spor uygulamalarını anlamak adına Olimpiyat Hareketi Uluslararası Federasyonlarının bir anketini uygulamıştır. %90 gibi ciddi katılım oranı sağlanan ankette tüm dünya ülkelerinin %45'i bulunmuştur. Anket sonuçlarına göre katılımcı ülke federasyonlarının tümünde sportif faaliyete katılmak için belirlenmiş bir yaş sınırı yoktur ve öyle ki katılımcıların %40'ı Olimpiyat Oyunları için gerekli asgari şartı taşımamaktadır. Uluslararası federasyonların %55'inin asgari yaş gereksinimleri 8-16 yaş aralığındadır. Federasyonların %19'unun yaş bildirgesi sorunlu olup çocuk sporcularda doping

kullanımı gözlenmiştir. Katılanların %71'i eğitim programlarına eğilimli olup antrenörlerin %26'sı istenilen eğitim düzeyindedir (Brackenridge ve Rhind, 2010: 27).

2.3.1. Antrenör Sporcu İlişkisi

Antrenörlerin mesleklerini sürdürürken genel etik, spor etiği ve mesleki etik gibi belli ilkeler çerçevesinde davranış ve tutumlar geliştirmesi gerekir. Sporcu ile geliştirilecek ilişkilerin temelini antrenörün uyması gereken bu ilkeler belirler. USOC (United States Olympic Committee-Amerika Birleşik Devletleri Olimpik Komitesi) Amerikan Psikologları Etik Derneği, Kanada Koçluk Derneği, İngiliz Spor Antrenörleri Enstitüsü ve NCAA tarafından geliştirilen etik ilkelerinin senkronize bir formunu sporda antrenör davranışlarının etik kodları olarak kabul etmiştir (USOC, 1996). Bu etik kodlar, antrenörler tarafından gerçekleştirilecek davranış standartlarını sağlamayı amaçlar. Etik kodları benimseyen USOC ve üye kuruluşlar, davranış ve tutumlarını bu etik kodlara göre ayarlar. Bir antrenörün bu etik kodları ihlal edip etmediğine ve etik kodların uygulanmasına yasal olarak karar verilir. Antrenör bu etik davranışları seçmek ve/veya kendine göre değerlendirmek inisiyatifine ya da ne kadar bu etiklere uyup uymadığını belirlemek yetkisine sahip değildir. Özetle USOC etik kodları antrenör ve katılımcılar için yasal ve hukuki yaptırıma sahiptir. Antrenörlerin bu etik kodları uyması USOC kriterlerine bağlı sözleşmeler yapılarak sağlanır ve uyup uymama değerlendirmeleri de tamamen USOC kriterleri ve bu sözleşmeler tarafından belirlenir. Bu kurallar yasal yaptırımdan çok etik kurallar olarak algılanmalıdır. Bu bağlamda antrenör davranış ve tutumları da yasallık çerçevesinde değil etik çerçevesinde değerlendirilmiş olur. Diğer yandan bu şekilde antrenör davranışlarıyla ilgili yasal işlemler koşullara bağlanmış olur. Bu etik kurallar sporla ilgili genel ilkeleri ve genel kuralları en çok kapsamak dikkatiyle oluşturulmuştur. Antrenörlerin bu tür genel ve etik kurallara bağlanmış olmasının birincil amacı; antrenör ile çalışan gruplardaki bireylerin refahını ve korunmasını sağlamaktır. İkincil olarak ise üzerinde uzlaşılan ortak bir değerler kümesi yaratmaktır. Koç, antrenör gibi spor öncülerinin profesyonel çalışmaları kendi sorumluluğundadır. Bu bireysellik yer yer müsamahakârlığı doğurur. Bu nedenle sporun her alanında mümkün olan en yüksek davranış standardının geliştirilmesi gerekir. Antrenörlerin sivil haklarına saygı duyar ve bunları korur bir çerçevede

olmaları sporda güvenlik ve insani davranış için önemlidir. Haksız eylem ve uygulamaların antrenörlerden uzak olması ve antrenörlerin bu eylem ve uygulamaları önleyen işlev görmeleri gerekir. Dolayısıyla, antrenörün etik davranışı sözleşme, koşul ve standartlara bağlanmadığında keyfi muameleler ortaya çıkma ihtimali artar (USOC, 1996: 1).

Dünya kriterlerine uygun bir sporcu yetiştirmek konusunda antrenörün işlevinin anlaşılması ve sporda mükemmeli başarmak için neye gerek olduğunu anlamak lazımdır. Eğitim spor dışında da zaten genel olarak sıkıcı, çok tekrarlı ve uzun bir süreci ifade eder. Bu nedenle sporda eğitim konusunda sporcunun, fiziksel ve psikolojik olarak maksimuma odaklanması gerekir. Bu süreç hem sporcuyu zorlayan hem de antrenörün tavrını önemli kılan bir nitelik taşır. Özellikle bu düşüncenin “sporda mükemmeliyetçi” anlayışa evrilmesi sporcudan daha, daha ve daha üste ulaşmasını istemeye iter. Günümüzde özellikle 8-16 yaş grubu sporcular antrenörlerinin bu mükemmeliyetçi davranışına maruz kalmaktadır. Bu tutum ve beraberinde getirdiği tavırlar, sporcunun eğitiminde uzun ve zor bir süreci getirir (Donnelly, 1997; Akt. Soysüren Yaşar, 2009:389-406). Bu açıklamalardan anlaşıldığı kadarıyla antrenörün mükemmeliyetçi yaklaşımı çocuk sporcuyla olan iletişimine yansımakta ve bu da sporcuda zorlu süreçlere neden olmaktadır. O halde antrenörün mükemmeli istemesi, çocuk sporcuya duygusal ve fiziksel istismarı hazırlayan bir alt yapı oluşturur.

Spor, insan hayatında büyük yer kaplayan ve çocuğu çoğu zaman sosyal olarak izole eden bir etkinliktir. Düzenli ve istikrarlı çalışmanın sporda ne derece etkili ve önemli olduğu göz önünde bulundurulduğunda spor yapan çocuk haftanın 6 günü birkaç saat çalışmış olur. Çocuğun spora ayırdığı bu zaman dilimi insan hayatı çerçevesinde düşünülürse çocuğun okul, yemek ve uyku dışında kalan tüm zamanının spora gittiği görülür. O halde ağır spor etkinlikleri çocuğun sosyalleşmesi için ayırması gereken süreyi de çocuktan istemektedir. Yarışmalar için sporcunun şehir dışı ve yurt dışı gezileri de düşünüldüğünde çocuklar ailelerinden çok antrenörleri ve takımlarıyla vakit geçirir. Tam da bu noktada antrenörün etik ve ahlaki değerleri önemli olur. Eğer antrenör spor etiği ve ahlakı dışında tutum ve davranışlara sahipse antrenörün çocuğa olan yakınlığı kötüye kullanılır ve çocukta

zedelemeden istismara sonuçlarla karşılaşılır (Malkin, Johnston ve Brackenridge, 2000:24).

Genel olarak kabul gören ve kaynağını evrensel insan hakları ve evrensel etik değerlerden alan sözleşme, uygulama ve yaptırımların sporda kullanılması çocuğun istismarının önlenmesinde kritik bir yer tutar. Bu konuda USOC tarafından belirlenen sorun genel etik ilkeler şöyledir (USOC, 1996: 1-2):

Yetkinlik: Antrenörler işlerinde yüksek mükemmellik standartlarını korumaya gayret ederler. Belirli yetkinlik ve uzmanlık alanlarının sınırlarının farkında olmaları gerekir. Koçlar yalnızca bildiği, test ettiği, sonuçlarını deneyimlediği ve niteliğinden emin oldukları teknik ve yöntemleri kullanırlar. Profesyonel standartların henüz gelişmediği alanlarda ise antrenörler, dikkatli davranır ve dikkatli karar verirler. Bu konuda sporcuların refahını korumak için gerekli önlemleri alırlar. Koçlar, sundukları hizmetlerle ilgili, bilimsel ve profesyonel bilgi birikimini oluşturmak, korumak ve sürekli eğitime ihtiyaçları olduğunu kabul etmek durumundadır. Antrenörlerin kullandığı yöntem ve teknikler, davranışları ve eğitim stilleri her zaman bilimsel olmalıdır.

Bütünlük: Antrenörler görevlerini sürdürürken dürüst olmalı ve dürüstlüğü teşvik etmelidirler. Dürüst, adil ve başkalarına saygılı uygulama, tutum ve davranışlar sporda etiğin gereğidir. Hizmetleri, nitelikleri, ücretleri ve ürünlerini sunarken yanlış, yanıltıcı ve aldatıcı ifadeler ve beyanlar kullanmamalıdırlar. Bu nedenle antrenörler kendi inanç ve değerlerine karşı farkındalık geliştirmeli ve görevlerini tutarlı ve bilinci yerine getirmelidir. Ancak bu sayede spor eğitiminde bütünlük sağlanabilir. Sistemler, inançlar, sınırlamaların görevleri üzerindeki etkilerini mümkün ölçüde performans ve işlevlerine yansıtılmamaya çalışırlar. Spordaki rollerini bu kriterlere uygun biçimde yerine getirirler. Uygunsuz, zararlı potansiyel taşıyan ilişki ve tutumlardan kaçınırlar.

Profesyonel Sorumluluk: Antrenörler, mesleki davranış standartlarını destekler, profesyonel rollerini ve yükümlülüklerinin sorumluluğunu kabul eder davranışlar geliştirmelidir. Sporda ihtiyaca uygun yöntemleri uyarlamak konusunda inisiyatif kullanmalıdırlar. Antrenörler teknik ve mesleki konularda profesyonel sorumluluk gereği meslek mensupları ve kurumlarıyla fikir alışverişinde bulunurlar.

Karar ve uygulamalarının sorumluluğunu kişisel olarak üstlenebilmeleri için en doğru kararı vermeleri gerektiğinden doğru kararı sağlayacak mekanizmalardan yararlanırlar. Sporcuların ve diğer hizmet alanların çıkarlarını en optimum düzeyde gerçekleştirmesi gerekir. Antrenörlerin ahlakı, etiği, davranışlarının sonuçları; mesleki sorumluluklarını tehlikeye atmadığı sürece en az diğer bireyler kadar kişiseldir. Antrenörlerin davranış, tutum ve uygulamaları ancak meslekleri çerçevesinde eleştirilebilir ve yalnızca mesleki çerçevede bu konulardan sorumlu tutulabilirler. Dünya genelinde antrenörler meslektaşlarının mesleki davranışlarından endişelidir çünkü çoğu, spordaki antrenör-sporcu ilişkisinin ihmal, istismar ve müsamahaya açık olduğunun farkındadırlar. Bu nedenle antrenörler uygun olmayan davranışlar konusunda meslektaşlarını uyarmak, kendi davranışlarıyla ilgili fikir almak konusunda profesyonel sorumluluk gereği yükümlüdürler.

Katılımcıya Saygı ve Hassasiyet: Antrenörler tüm katılımcıların temel hak, onur ve değerine saygı duymak zorundadırlar. Antrenörler yaş, ırk, cinsiyet, köken, kültürel farklılıklar, bireysel farklar ve rol farklılıkları başta olmak üzere; din, cinsel yönelim, engellilik hali, dil, sosyo-ekonomik durum gibi etkenlere saygı duymak ve eşit yaklaşmak zorundadır. Önyargıların kendilerini etkilemesine izin vermezler aksine önyargıların spor ve sporcu üzerindeki etkiyi kırması yönünde çalışırlar. Önyargı sebebiyle veya bilerek ayrımcı davranış ve uygulamalarda bulunmazlar ve böyle durumlara göz yummazlar.

Diğerlerinin Refahını Gözetme: antrenörler meslek gereği spora katılan tüm tarafların refahını ve iyiliğini düşünmek durumundadırlar. Sporda ortak amaçlardan biri katılımcı tüm tarafların refahına hizmet etmektir. Sporda profesyonel davranış; diğer tarafların refahı ve haklarını göz önünde bulundurmak yönündedir. Koçların odak noktası bu çerçevenin dışına çıktığında çatışmalar yaşanması kaçınılmazdır. Böyle durumlarda antrenörler; çatışmayı çözen, en aza indiren ve önleyen bir rol üstlenmek konusunda dikkatli olmalıdırlar. Antrenörün bu tür konulara duyarlı olması ve bu duyarlılığı davranışlarına yansıtması gerekir. Sporda diğer taraflar arasında kendi mesleki durumları da yer alır. Yönetim, mesleki ilişkiler ve farklılıklar konusunda diğer insanları istismar etmemek ve yanlış yönlendirmelerde bulunmamak antrenörlerin her zaman dikkat etmesi gereken durumlardır.

Sorumlu Koçluk: Antrenörler, sporda yönlendirme ve yol gösterme rollerini icra ederken topluma, meslektaşlarına ve katılımcılara karşı sorumludurlar ve bunun farkında olmalıdırlar. Bütün çalışma ve yaşamlarını bu çerçevede sürdürmeleri gerekir. Toplum, sporcu ve meslektaş sorumluluğunun ihmali istenmeyen ve onaylanmayan sonuçlar üretir. Spor bilgisinin amacı insana ve topluma katkıda bulunmaktır. Antrenörler spor bilgisini bu yönde kullanır ve kamuoyuna bunu yansıtırlar. Antrenörlük vasfının kötüye kullanımından kaçınılmalıdır. Yasalara ve etik çerçeveye sorumlu antrenörlük göstermeleri gerekir. Bu bağlamda spor çıkarlarına hizmet eden yasal düzenleme, hukuk ve politikaların geliştirilmesi ayrıca önemlidir. Standartların gelişmiş olması antrenörlerin bu konuda hissettiği sorumluluğu teşvik edecektir.

Antrenörün kendi eğitim durumu, bilgisi, spora ve sporcuya yaklaşımı rol model niteliği taşımaktadır. Antrenör çocuklarla çok iç içedir ve çocukları etkileme potansiyeli çok yüksektir. Bu nedenle çocuklara yaklaşımı, taşıdığı değerler, davranışları oldukça önemlidir. İyi bir antrenörün sporcu ve koştan önce iyi bir psikolog, taktisyen ve pedagog olması gerekir. Çünkü spor adına ne kadar örnek olursa olsun ya da ne öğretirse öğretsin çocuğa hitap edemedikten sonra etkinlik sağlayamayacaktır. Antrenör çok fazla sporcuyla birlikte ancak onları nitelikli eğitebilmesi için her biriyle ilgilenmesi gerekir. Kişisel özelliklerini, iç dünyalarını, hassasiyetlerini, strese ve efora dayanıklılık düzeylerini bilmeli ve ona göre davranmalıdır. Etkin sonuçlar üretmesi ancak sporcularını tanıması ve buna yönelik taktikler geliştirmesiyle mümkündür (Öztürk vd, 2004:9).

Yılmaz (2008), çalışmasında sporcu algılarına göre farklı dallardaki antrenörlerin liderlik davranışlarının değişip değişmediğini incelemiştir. Sporcu algılarının belli değişkenlerden etkilenip etkilenmediklerini araştıran çalışmada; liderlik davranışlarıyla iletişim becerisi arasında ilişki olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla; voleybol, futbol, badminton, hentbol ve güreş alanlarında Türkiye'de en üst ligde görev yapan antrenörleri örneklem olarak incelemiştir. Örneklem dahilinde incelenen branşların antrenörlerinden futbol, hentbol, voleybol, güreş ve badminton antrenörlerinin durumsal liderlik davranışına eğilimli olduğunu tespit etmiştir. Araştırma sonucunda; güreş, badminton ve voleybol antrenörlerinin yüksek düzeyde iletişim becerisine sahip olduğu tespit edilirken, futbol ve hentbol

branşlarında görev yapan antrenörlerin etkili fakat geliştirilmesi gereken iletişim becerileri olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularında antrenörlerin demokratik, sosyal destek, eğitici-öğretici olma ve pozitif bildirim davranışlarının iletişim becerileriyle pozitif yönlü ilişkili olduğuna saptanmıştır. Antrenörlerin bu doğrultuda sporcuyla iletişim kurmalarının önemi araştırma sonuçlarında oldukça açıktır.

Regets (1990) ise sporcu-antrenör ilişkisinde alışlagelmişin dışında bir sonuç ortaya atmıştır. Regets'e göre sporcunun ve antrenörün saldırganlık davranışı birbirleriyle olumlu iletişim içindeyken; aksine antrenörün gelenekçi kişiliğiyle sporcunun saldırganlık davranışı negatif yönlü bir ilişki halindedir. Yani antrenörün saldırganlık davranışı öğrencinin saldırganlık davranışına artırıcı etki yapmaktadır. Tam tersi olarak ise antrenörün geleneksel yapıda sakın kalması öğrencinin saldırganlık davranışını azaltıcı etki yaratmaktadır.

Antrenörler ve kulüp çalışanları çoğu zaman çocuklar için baba figürü, rol model ve yol gösterici niteliğindedir. Bu nedenle antrenörler takımın ve ayrı ayrı sporcuların üzerinde oldukça büyük bir etkiye sahiptirler. Çocuklar üzerinde bu denli etkili bir merciinin yanlış davranması ve sağlıklı iletişim kurması çocuğun zihninde karmaşa yarattığı gibi daha vahimi değerlerinin yanlış oturmasına da neden olabilir. Çocuğun istismara uğraması durumunda kendini mağdur gibi değil de suçlu gibi hissetmesi vakaları sıkça görülür. Bu durumun ana nedenlerinden biri çocuğun mentörü olarak algıladığı pozisyonundaki kişinin hatalı davranışlarının çocukta yarattığı duygusal karmaşadır (MacAuley, 1996:276).

Antrenörlerin çocuklarla olan yakınlığı oldukça açıktır. Dünyanın pek çok yerinde antrenör-sporcu ilişkileri çerçevesinde kurulan yakınlık nedeniyle zihinsel, fiziksel ve cinsel istismar riski yaşanmasının oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir (Rowland, 2000, Akt. Açıkada, 2004:339-349). Toftegaard Nielsen (2001) Danimarka'da sporda cinsel istismarla ilgili 160 dava incelemiştir. Mahkemeye götürülen bu davalar arasında, istismar mağdurlarının üçte ikisinin erkek, yaş ortalamasının 12 olduğunu ve bu davalardaki tüm faillerin erkek antrenörler olduğunu bulmuştur.

2.3.2. Sporda Çocuğun Cinsel İstismarı

Çocuk istismarı hayatın her alanında oluşabilen trajik bir olgudur. Spor da çocuk istismarının yoğunlukla yaşandığı bir alandır. Pek çok insan için spor kadar fairplay ve sağlıklı özleşmiş bir alanda özellikle çocukların söz konusu olduğu bir durumda istismarın yaşanmasını dehşet verici bulur ki zaten öyledir. Spor her zaman iyilik, değer, erdem ve barış gibi insani duygularla anıldığından ve özellikle çocukların emaneti gibi bir kültürle icra edildiğinden bu alanda çocuk istismarı hele ki cinsel istismar oldukça utanç verici ve trajiktir. Çocukların bakımı antrenörler, kulüp çalışanları ve aileler tarafından iyi tanınmayan yabancıların elindedir. Bu durum çocuğun savunmasızlığına ekstra bir sonuç ekler. Özellikle antrenör gibi çocukla çok ve sık zaman geçiren, baş başa kalma imkanına sahip ve çocuğa temas eden kişilerin dikkatli seçilmesi ve bu kişilere ailelerin de dikkat etmesi gerekirken aileden birine çocuğu emanet ediyormuşçasına bir güven sakıncalıdır. Sporda çocuk istismarı çocuk açısından geri dönülmez yıkıcı sonuçlara sahip bir güven ihanetidir. Bu bağlamda çocuğa yönelecek her türlü istismar çocuğun kimliği, kişiliği, gelişimi ve hayatına kalıcı ve sarsıcı izler bırakır. Sporda çocuklar duygusal ve fiziksel istismara karşı oldukça savunmasız ve açık pozisyonudadır ancak etkilerinin çok daha büyük ve kalıcı yıkımlar bırakması nedeniyle dikkatler en çok cinsel istismarda odaklanır (MacAuley, 1996: 276). Sporda çocuğun fiziksel ve duygusal istismarı da çok önemlidir fakat cinsel istismar insani yaklaşım çerçevesinde daha dehşet verici ve etik dışı algılanması sebebiyle daha tepkisel yaklaşılan bir olgudur.

İstismar genel olarak fiziksel, duygusal ve cinsel bir örüntü biçiminde gerçekleşir. Çocuğun bakımı ve yaşamı konusunda sorumluluk sahibi olan yetişkinler (ebeveyn, bakıcı, antrenör vb.) tarafından çocuğa fiziksel, duygusal ve cinsel anlamda yapılabilecek tüm kötü muamelelere istismar denir. İstismar, sporcunun potansiyel tehdit altında olması ya da fiili olarak zarar görmesi sonuçlarını doğurur. Çocuklarla özel bir iletişimi olan kişilerin zorbalık, taciz ve saldırı anlamına gelebilecek tüm kötüye kullanımları istismar kapsamında değerlendirilir. Failin çocukla olan yakın iletişimini kendine fayda, çıkar veya haz sağlamak amacıyla suistimal etmesi her yönüyle ihmal ve istismarın parçasıdır. Rolü ve konumu itibarıyla çocuğa yakın iletişim mesafesinde olan kişilerin çocukların refahı ve iyiliği adına birtakım sorumlulukları vardır. Bu kişiler özel bir istismar durumunda

olmasalar bile bu sorumluluklarını yerine getirmedikleri zaman da istismar ve ihmal eylemi gerçekleştirmiş olurlar. Çocuğun güvenlik duygusu ve güven ihtiyacının kötüye kullanımına yönelik tüm davranış kalıplarını istismarın içine dahil etmek gerekir (Kerr, 2010: 45).

Sporda cinsel taciz ve istismara karşı çocuğu koruma oldukça yeni bir yaklaşım ve alandır. Son dönemlerde araştırmacılar sporda istismar konusunu inceleyerek pek çok problemin olduğunu tespit ettiler ve çeşitli tavsiyelerle bu problemlere dikkat çektiler. Araştırmacıların bu hassas tutumları sporda çocuğun istismardan ve her türlü kötü muameleden korunmasını sağlamıştır. Avrupa'da sporda çocuk koruma başlığı altında yapılan çalışmaların çoğu cinsel istismara odaklanmaktadır. Çünkü sporda istismara daha geniş perspektiften bakıldığında cinsel istismar ve yaşanma yoğunluğuyla yüzleşmek gerekir. İstismar özellikle cinsel istismar sporda çocuğun ne derece korunmasız olduğunu gözler önüne sermektedir. Daha kötüsü sporda çocuk korumayı engelleyen ya da bir şekilde pasif bırakan unsurlar mevcuttur. Bu sorunların başında yaşanan cinsel istismarın görmezden gelinmesi ve inkar edilmesidir. Sporda yaşanan cinsel istismarın inkar edilmesinin nedenleri ise çoğu zaman korku, kanıt yetersizliği ve yönetsel zorluklardır. Çalışmalar sonucunda çocuğun cinsel istismara karşı korunması konusunda spor kulüpleri ve federasyonlarda pek çok politika eksikliğinin olduğu bulunmuştur. Uygulamada zaten daha üst organlardan alt örgütlere doğru politikaların etkinliği azalırken federasyonlarda dahi cinsel istismardan koruma politikalarının eksik olması çocuğun savunmasızlığını ve korunmasızlığını yüksek düzeyde artırmaktadır. Sporda çocuğu cinsel istismardan koruma konusunda alınan tedbirler, izlenen politikalar ve yapılan çalışmalar çok yetersiz bulunmaktadır (Parent, 2010: 138).

Çocuğa cinsel istismar tehlikesi dünya toplumları için yeni bir olgu değildir ancak topluma ahlaki değer olarak sunulan spor alanında çocuğun cinsel istismara uğradığı gerçeğini kabullenmek yeni bir olgudur. Sporda cinsel istismar en kapsamlı tanımı ile, sporcuyu istemediği cinsel münasebetlere zorlamak, cinsel sapıklık, seksüel aşağılama ve tecavüz etmek olarak açıklanmaktadır. Yani sporda çocuğa yönelecek her türlü cinsel kötü muamele cinsel istismarın kapsamındadır (Bulut, 2012:24). Spor etkinliklerinde çocuklar zamanlarının çoğunu ebeveyn kontrolünden uzak, antrenörleriyle birebir ilişkili halde ve evden uzak otellerde geçirirler. Böyle

durumlar antrenörün, sporcuların vücutlarına aşırı odaklanmasını ve cinsel istismar sonuçlarını getirebilmektedir (Skarderud,1998, Akt. Farstad, 2007:53).

2006 yılında IOC kadın sporcuların problemlerine yönelik çalıştay düzenlemiş ve her yaştan kadın sporcunun sorunlarını ele almıştır. Kadınların cinsiyetçi baskılar nedeniyle maruz kaldığı problemlerin vücut yağ oranları ve seviyeleri, klinik yeme bozuklukları, daha çok performans için zararlı enerjilerin alınması gibi olumsuz sonuçlar yaşadıkları açıklanmıştır. Kadın sporcularının kötü beslenmelerinin sonucu olarak üreme sistemi bozuklukları ve kemik erimesi gibi sağlık sorunları yaşadıkları ve üstlerindeki cinsiyetçi baskının etkilerinin kırılması gerekliliği tartışılmıştır. Aynı bağlamda cinsiyetçi baskının çocuk yaş grubuna yönelmesi, yetersiz enerji alımı, gelişme bozuklukları, duygusal travmalar, stres bozukluklarına yol açtığı açıklanmıştır. Buradan yola çıkılan toplantıda çocuk sporcuların maruz kaldığı cinsel istismar ele alınmıştır. IOC toplantısının amacı sporda cinsel taciz, istismar ve kötüye kullanıma yönelik önleyici tedbirler almak ve sporcu sağlığını ve korunmasını teşvik etmektir. Bu konuda sporda taciz ve cinsel istismarın önlenmesine yönelik politikalar geliştirilmesi çalıştayın uygulamalı sonuç beklentisidir. Konsensüs, sporda cinsel taciz, toplumsal cinsiyet yaklaşımları ve homofobinin spor ortamından uzaklaştırılması fikri etrafında toplanmıştır. Çocuk sporunda cinsel taciz ve istismara yönelik risk unsurlarının belirlenmesi ve bu konuda bilimsel kanıt toplanması odaklanılan bir çalıştay konusudur. Çalıştay sonunda spordaki cinsel taciz, istismar ve eşitliksiz uygulamaları düzeltmek ve sporcuyla korumaya yönelik politikalar belirlenmiştir (Mountjoy, 2010: 28-29).

Sporda Cinsel İstismar Risk Faktörleri

Sporda kız-erkek cinsiyet fark etmeksizin cinsel istismara maruz kalma yaşanabilmektedir. Spor içerisinde cinsel istismarı oluşturan risk etmenlerini belirlemek oldukça zordur. Sporda istismarla ilgili kanıt bulmak hali hazırda zor bir durumken cinsel istismar kanıtı bulmak, vaka incelemek ve kanıtlardan yola çıkarak risk faktörlerinin belirlenmesi çok zor olmaktadır. Bu konuda bulunan sınırlı veri ve bilgi ışığında öne sürülen risk faktörlerinden biri cinsel istismarı tetikleyen kıyafetlerdir. Bu konuda bilimsel dayanak ve kanıt bulunmamaktadır. Birçok araştırmacıya göre normlara uygun bir kişinin çocuğun spor kıyafeti sebebiyle ona cinsel istismar veya taciz uygulaması kabul edilir bir yaklaşım değildir. Daha kabul

edilir bir risk faktörü mekânsal risklerdir. Sporun yapıldığı mekanlar düşünüldüğünde; izole olmuş yerlerin cinsel istismar risk faktörü taşıdığı görülmektedir. Soyunma odaları, antrenörün aracı, uzak yolculuklar ve mağdur sporcunun diğer sporculardan soyutlanması mekânsal risklerdir. Alkol ve güç denemesi içerikli takımsal etkinlikler ise diğer bir risk faktörüdür. Yıl sonu etkinlikleri, takıma kabul için sınama, takımın sosyal etkinlikleri grupsal riskleri içeren örneklerdir. Tespit edilmesi ve kanıt toplanması en güç risklerden biri ise kişisel etmenlerdir. Kişinin ailesiyle zayıf ilişki ve iletişimlerinin olması, yaş olarak küçük olması, özsaygısının düşük olması, antrenöre adanma, spor branşında özel bir yetenek sahibi olması sporcudan kaynaklı bireysel risk faktörleri iken; antrenörün kişinin eski bir koçu olması, ailenin antrenöre aşırı güven duyması ve antrenörün yaygın bir üne sahip olması antrenörden kaynaklı risk faktörlerini oluşturur (Marks, Mountjoy ve Marcus, 2012:16).

Cinsel İstismar Faili Antrenör Tipleri

Cinsel istismar gerek mağdur gerekse fail için psikolojik ve sosyolojik araştırma ve bilgileri önemli kılan bir olgudur. Cinsel istismarın oluşumunda faillerin genel bir özellikler çerçevesine dahil oldukları ağırlıklı olarak kabul gören bir yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre cinsel istismar faili antrenörler belli nitelikler taşımaktadır. Bu konuda en net bilgi alınan araştırmaların en önemlisi Fasting ve Brackenridge (2007), tarafından yapılan çalışmadır. Fasting ve Brackenridge çalışmalarında; cinsel istismar faili antrenörlerin kurbanları tarafından nasıl karakterize edildikleri, kendilerine has davranış biçimlerinin olup olmadığı ve cinsel istismar faillerinin bir özellikler çerçevesine göre analiz edilmesinin işlevselliğini araştırmışlardır. Araştırma grubu olarak antrenörünce cinsel istismara uğramış 15-33 yaş aralığında 19 sporcu seçilerek nitel bir analiz yürütülmüştür. Bu araştırmanın sonucunda üç çeşit istismarcı antrenör tipi ortaya çıkmıştır:

Flört edici antrenör tipi: Antrenör türü sürekli flörtöz tavırlardadır. Sporcularına sürekli olarak şakalaşma yoluyla dokunma eğilimi vardır. En sık olarak şaka ve espri yolunu kullanmak üzere sporculara değişik yollar deneyerek dokunma çabasıdır.

Karşı konulamaz antrenör tipi: Antrenörler genel olarak baştan çıkarıcı ve cezbedici olarak tarif edilmiştir. Hemen herkes tarafından favori görülen bu antrenör türü genellikle görsel olarak düzgün ve karizmatik algılanmaktadır. Bu yolla sporculara yaklaşmaktadır.

Otoriter antrenör: Antrenör liderlik ve koçluk vasıfları baskın bir kişilik türüdür. Sporcular genellikle çekindikleri ve itaat ettikleri antrenör tipi yönünde beyanlarda bulunmuşlardır.

Görüldüğü gibi istismarcı antrenörler genel olarak belirli araçlarla sporculara yaklaşmaktadır. Gerek dünyada gerekse Türkiye'de sporcu-antrenör arasında hiyerarşik bir algılama vardır. Yani antrenör güç ve yetki sahibidir. Konumu itibarıyla sporcu üzerinde zaten yeteri kadar yaptırıma sahip olan antrenörün, üstüne kişilik özellikleriyle yarattığı algılar sporcuları cinsel istismara karşı savunmasız hale getirmektedir. İstismarcı antrenörlerin çalışma kapsamında kişilik özellikleri verilse de bunlar çok fazla araştırma tarafından genel geçer hale getirilmiş özellikler değildir. İstismarcı antrenör ve cinsel istismar vakalarında kültürün rolünün büyük olduğu düşünülmektedir.

Antrenör Cinsel İstismarı Nasıl Oluşur?

Antrenörlerin cinsel istismar uygulamaları örgütsel, kültürel ve bireysel bazı etmenlerden kaynaklı olabilmektedir. Kişinin etik ve ahlaki tutumu, kültürün cinsiyetçi dayatmaları, kulüpte spor politika ve uygulamalarının kötü oluşu gibi nedenler çocuğun cinsel istismarı ile sonuçlanmaktadır. Marks, Mountjoy ve Marcus (2012), sporda cinsel istismarın belli aşamalara göre oluştuğunu belirtmiş ve o aşamaları şu şekilde belirtmiştir:

Kurban seçme aşaması: Sistematik olarak cinsel istismar uygulayan antrenör kurbanlarını hoş bulma, yaklaşma isteği gibi dürtülerle seçmemektedir. İstismarcı antrenörler genellikle kurbanlarını belirli niteliklere göre seçerler. Bu noktada savunmasız, takımın izole ettiği, aile iletişimleri zayıf ve az arkadaşı bulunan sporcular istismarcı antrenör için potansiyel kurbanları oluşturur. Sporcuyu savunmasız ve dışsal etkiye açık hale getiren özellikleri doğrultusunda arkadaşlık ilişkileri kurulmaya başlanır.

Arkadaşlık kurma ve güven aşılama: İstismarcı antrenör bir önceki aşamada başladığı iletişimlerini yakın arkadaşlık kurmaya götürecek adımları atar. Sporcuya özel hissetmesini sağlayacak ödüller kazandırmak ve hediyeler vermek yoluyla güvenini kazanır. Esasen istismarcı antrenörün bu ödül ve hediyeleri verirken alt psikolojisi “benimle cinsel ilişki yaşamalısın, sana bu ödül ve hediyeleri karşılıksız vermiyorum” mesajını karşı tarafın zihnine yerleştirmektir. Bununla birlikte verilen ödüller, alınan hediyeler, özellikli tavırlar sporcunun özel hissetmesi ve işbirliği yaptığı duygusuna girmesi amacını taşır.

Kontrol altına almak ve sadakatini geliştirmek: Hali hazırda takım, arkadaş ve aile ilişkileri kuvvetli olmayan kurban, daha da izole edilir. Bu şekilde destek alması engellenerek kontrol ve sadakat duygusu gerçekleştirilir. Bu süreçte olaylar sporcuyu ailesiyle görüştürmemeye kadar gidebilmektedir. Bu aşamayı doğrulayan bir diğer açıklama Cense ve Brackenridge (2001), tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacıların belirttiğine göre; katılımcıların ortak kanısı, antrenöre güçlü bir sadakat bağı hissetmek cinsel birliktelik ihtimalini artırmaktadır. Bu nedenle istismarcı antrenör kontrolü elinde bulundurmak ve bunun devamını sağlamak için yalnız ve desteksiz bırakma yoluyla sadakat bağı kuvvetlendirir.

Gizliliği sağlama ve güvence altına alma: İstismar başladığında antrenör açık olmak istemediği için davranışın sonuçlarını güvence altına almaya çalışır. Bunu sağlamak için ise “sen bana borçlusun, bu bizim küçük sırrımız, başkası bilirse ikimiz de zarar görürüz” gibi söylemler kullanarak olayın gizli kalmasını sağlar ve eyleminin sigortalamış olur.

Sporda Çocuğun Cinsel İstismarının Sonuçları

Türkiye'de sporda cinsel taciz ve istismar alanında yapılmış yeterli araştırma bulunmamaktadır. Bu alan üzerinde çalışan sınırlı sayıdaki araştırmalardan biri Yıldız (2009) tarafından spor kulüplerindeki cinsel istismarı inceleyen çalışmadır. İstanbul örnekleminde gerçekleştirilen çalışmada çeşitli spor kulüplerinden 100 kadın 100 erkek sporcu üzerinde cinsel taciz ve istismarın etkileri araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; cinsel istismara maruz kalmış sporcular karşı tepki olarak çoğunlukla öfke, sinir ve kızgınlık hissetmişlerdir. Yaşanan kötü duygu durumu nedeniyle de performanslarında düşme olduğunu belirtmişlerdir. Cinsel

istismar hangi ortamda yapılırsa yapılsın çok ciddi yıkıcı ve kalıcı sonuçlar üretir. Mountjoy ve Marcus, (2012), sporda cinsel istismarın sonuçlarını şu şekilde açıklamışlardır:

- Fiziksel psikolojik sonuçları: Kilo kaybı ya da alımı, alt ıslatma, yorgunluk/enerji kaybı, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar,
- Kendine zarar verme davranışları: Aşırı diyet ve yiyip-çıkarma, cilt kesme, saç yolma,
- Başkalarına zarar verme: Hayvanlara, akranlara, aileye,
- İntihar/Cinayet: İntihar düşüncesi, intihar girişimi, tamamlanmış intihar, cinayete dair düşünceler, cinayet girişimi, tamamlanan cinayet,
- Klinik Depresyon: Üzgün-sinirli ruh hali, ilgisizlik, iştah değişimi, yeme düzeni değişimi, suçluluk, umutsuzluk, çaresizlik, libido azalması, intihar düşüncesi ve teşebbüsü,
- Kaygı bozuklukları: Fiziksel stres, korkulu rüyalar, obsesif-kompulsif davranışlar, akut ve kronik TSSB, aşırı teyakkuzda olma.

2.3.3. Sporda Çocuğun Fiziksel İstismarı

Sporda çocuğu fiziksel olarak zorlayıcı uygulamalara maruz bırakmak sporda fiziksel istismar olarak ifade edilir. Fiziksel istismar genel anlamıyla kolay ifade edilse de sporda ifadesi ve tespit edilmesi oldukça güçtür. Bu konuda tanımlamadan ziyade sporda fiziksel istismar uygulayıcı davranışlar daha açıklayıcı olmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009: 49-52). Sporda fiziksel istismarın en yaygın belirtilerinden biri spor eğitimi yöntemlerinin ceza yaptırımı olarak kullanılmasıdır. Bir sporcu yapamayacağı biçimde bir fiziksel aktiviteye zorlanıyorsa ya da fizyolojik olarak güçsüz kaldığı bir şeye tahammül etmesi isteniyorsa bu çocuğun sporda fiziksel istismarını oluşturur. Spor elbette belli derecede zorlanma ve kondisyon gerektirir ancak fiziksel eğitimlerin makul ve yapılabilir yöntemlerle gerçekleşmesi gerekir. Eğitim kapsamındaki egzersizlerin sağlıklı ve faydalı olması esastır. Bu konuda en makul zorlama çıtası; egzersizin faydalı olduğu son nokta ve zararlı olmaya başlamadan hemen önceki noktada efor denemeleridir. Fiziksel istismar olarak genellikle: antrenmana geç gelen sporcuya bir başka arkadaşı tarafından emir vermesine yönelik çalışmalar, hayal kırıklığı yaratmak için bırakana kadar egzersiz,

kusma noktasına kadar çocuğu harekete zorlamak, arkadaşlarının önünde sınav gibi fiziksel zorlama uygulamalarıyla vuku bulur. Antrenmanın fiziksel istismar kapsamına girmemesi için eforun spora özgü olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle efor ancak fiziksel yeteneklere bağlı olarak oluşan bir sonuçtur. (Kerr, 2010: 46-47).

Kişinin fiziksel kabiliyetinin ötesine geçmesini istemek ve buna zorlamak fiziksel istismardır. Sporcuları teşvik etmek koçun rolü iken sporcunun kötü muamele görmesi spordan uzaklaşmasına neden olur. Sporcular yeteneklerini daha iyi gösterebilmek ve daha rahat hareket etmek için antrenörün desteğine ihtiyaç duyarlar. Bu noktada “konfor bölgesinin” oluşturulması önemlidir ancak fiziksel istismar çocuğu konfor bölgesinin dışına iter. Fiziksel istismar bazen bilerek bazen de antrenörün yaptığı davranışı makul görmesi nedeniyle ortaya çıkar. Bu bağlamda sporda fiziksel istismarın genellikle ceza kapsamında ortaya çıktığı görülür. Antrenör sporcuyla eğitmek adına cezayı kullanıyorsa fiziksel istismar uyguladığını kabul etmeyecektir çünkü ona göre bedensel ceza bir eğitim yöntemidir. Eğitim kapsamında çocuğun zorlanmasını da makul gören bu bakış açısı öz olarak fiziksel istismardır. Fiziksel istismar ile cezanın ayırt edilmesi araştırmacıların en çok üzerine çalıştığına konulardandır çünkü fiziksel istismar genelde ceza ve çocuk disiplini ile karıştırılır. Sporda bu anlayışın uygulama bulmuş hali fiziksel istismarı getirirken sporda bedensel cezanın kişiyi kontrol etmek için kullanılması duygusal istismara neden olur. Bedensel ceza ile yaratılan korku ve boyun eğme hali duygusal istismarın en net göstergesidir (Lang ve Hartill, 2015).

Tablo 2: Sporda Fiziksel ve Duygusal İstismar Davranışları

Fiziksel İstismar	Vurma, dayak, tekmeleme, ısırma, sallayarak, fırlatma, boğma, yakma veya tokat, Spor ekipmanları ile sporcuya isabet alma, Bir sporcunun oturmuş halde hareketsiz kalmasını zorunlu kılmak veya bir süre için sandalye pozisyonunda bekletmek, Sporcuyla zararlı bir yüzeye diz çökmeye veya oturmaya zorlamak, Sporcuyla kapalı bir alanda izole etmek.
--------------------------	--

Duygusal İstismar	Kötü yorumlar ve hakaret, Aşağılayıcı eylemler, Saldırganlık içeren veya tehdit edici eylemler, Sporcuya temas etmeden şiddet içeren eylemler (örn. Duvara spor ekipmanı fırlatmak vb.), Dikkat ve /veya desteğin kasıtlı reddi, Eğitim veya rekabetti şiddet aracı olarak kullanma.
------------------------------	---

Kaynak: Stirling, 2009: 1095.

Sporda fiziksel istismar bedensel ceza ve zorlama ile olabildiği gibi tıbbi bakım, yiyecek, içecek gibi kaynakları kısıtlamak, alkol ve/veya madde kullanımına teşvik etmek veya zorlamak, doping kullanımına zorlamak gibi fiziksel sağlığa zarar veren davranışlar da sporcunun fiziksel istismarıdır. Kulüplerdeki antrenörler ve yöneticiler tarafından; popoya vurma, tokat atma, saç çekme, bir cisimle vurmaya yönelik davranışlar gibi eğitim ve disiplin etmek adına yapılan bu ve benzeri davranışların tümü fiziksel istismar kapsamında yer alır (Bulut, 2012:21).

Yurtdışı ve yurt içi literatürler incelendiğinde, sporda fiziksel istismarın çeşitli uygulamalarla vuku bulduğu görülür. Spora erken yaşta başlama, yoğun antrenman, sakatlıkla antrenman, doping ve dövüş sporları olmak üzere sporda çocuğun fiziksel istismarı 5 ana başlıkta incelenir.

Spora Erken Yaşta Başlama

Genç yaştaki sporculara yönelik geliştirilen etkinliklerin son yıllarda sayısı ve önemi artmıştır. IOC Konsensüsü ve 2009 YOG toplantısı sonuçlarında sporcuların yaş düzeylerinin belirlenmesi ve yaş konusu üzerinde durulmasının önemli olduğu belirtilmiştir. Sporda yaş oyununda bir seviye geliştirmek ve kişisel sağlığı korumak için dikkat edilmesi gereken bir değişkendir. Örneğin ergenlik döneminde bir sporcunun hormonal durumu nedeniyle X ışınına maruz kalmaması ve ultrason çektilmemesi gerekir. Daha küçük yaşlar değerlendirilecek olursa her sporun her yaşta yapılamadığı gerçeği ilk yaş engeli olarak ortaya çıkar. Belirli bir fiziksel gelişim isteyen sporlar için yaş seviyesinin belirlenmesi kritik önem taşır. Bununla birlikte yaş değişkeni yalnızca fizyoloji bakımından önem taşımaz. Bireyin kişilik gelişimi, psikososyal durumu, kimlik oluşumu, kendini savunma ve ifade etme

yeterlikleri gibi önemli konular sebebiyle de sporda yaş dikkat edilmesi gereken bir faktördür. Sporda yaş belirlemede MRI ölçümleri son dönemde kullanılan güvenilir yöntemlerdendir (Mountjoy, 2010: 30).

Psikolojik gelişim açısından çocuk ve ergen özellikleri yetişkin özelliklerinden ayrıdır. Bu nedenle ayrı bir şekilde incelenmesi gereklidir. Özellikle çağımızda spor, yüksek bedensel performans göstergesine dönüştüğünden sporcular ağır bedensel ve ruhsal zorluklar yaşayabilmektedir. Bu duruma ek olarak spora başlama yaşının küçük çocukluk dönemlerine inmiş olması ve spor koşullarının ağırlaşması sporcuya çok boyutlu zorluklar getirmektedir. Erken yaşlarda spora başlayan küçük bedenlerden ağır performans istenmesi nedeniyle spora başlanacak yaşın belli yöntemlere göre sağlıklı kriterler altında belirlenmesi gerekir (Başer, 1985, Akt. Babur, 2011:23).

Sakatlıkla Antrenman

Sporda sporcuyu en sık ve yoğun zorlayan konu yaralanma ve sakatlıklardır. Bu konuya önem veren kurumlardan IOC, 2009 yılında yaralanma ve sakatlıklar için dört farklı kıtada 4 araştırma merkezi açmıştır. Bu merkezlerde, sporda sakatlanmalar ve bunları koruyucu önlemler geliştirmek adına çalışmalar ve sakatlanma risk faktörleri üzerine araştırmalar yapılmaktadır. 2009 yılında IOC, İngiliz Spor Hekimliği Dergisi ile birlikte yaptığı yayında çocuklar ve ergenler için sakatlığı önleme programlarını yayınlamıştır. 3 ayda bir yayınlanan dergide sporcu yaralanmaları ve sağlığı koruma konularında nitelikli yayınlar yapılmaktadır (Mountjoy, 2010: 30).

Sporcuların fiziksel sağlığı ve yaralanma durumunda koruyucu önlemler alınması önemlidir. Bu noktada karşılaşılan en önemli sorun sporcunun sakatlanmış olmasına rağmen antrenmana ve rekabete zorlanmasıdır. Modern spor algısında erken çalışma başlangıcı ve çok çalışma alışkanlıkları kabul görmektedir. Sporcular ve spora iştirak eden diğer taraflar nezdinde daha hızlı sporsal etkinlik daha iyi performans ve daha çok başarıyla özleştirilir. Bir konuda çok, yoğun ve istikrarlı çalışmak elbette başarılı bir etkinliktir ancak az da olsa dezavantajları mevcuttur. Bu modern spor kültürünün en belirgin dezavantajı yoğun ve istekli çalışmaların sonucunda edinilen başarının bedeli olarak sakatlık sürecinde çalışma ve daha çok

sakatlanmadır. Takımdan atılma korkusu, antrenörünü yarı yolda bırakmak istememe sorumluluğu gibi teşvik edici nedenlerden ötürü sporcular sakatlıklarını ciddiye almazlar, koçlarının karar ve talimatlarını sorgulamazlar ve sakatlıkta kendilerini zorlarlar. Bu durum yetişkin dünyasında bilinçli bir seçimin sonucu olarak değerlendirilebilirken çocuk sporcularda bu duruma sporcu gönüllü olsa bile antrenörün izin vermesi fiziksel istismar durumunu akla getirir (Farstad, 2007:54).

Doping Kullanımı

Doping kullanımı sporda her zaman etik dışı kabul edilmiş ancak sporcular ve antrenörler tarafından kullanımından bir türlü vazgeçilmeyen bir sorundur. Doping sorunu çocuk sporculara da sıçramıştır ve bu sorunu göz ardı etmemek gerekir. Günümüzde pek çok ülkede 18 yaş altında sporcuların yasadışı biçimde performans artırıcı kullandıkları saptanmıştır. Çocuk sporcularda genel olarak %2-10 oranında yasa dışı doping kullanımı olduğu belirtilmektedir (David, 2005, Akt. Farstad, 2007:49). Farklı nedenlerle doping alma yoluna gidilmektedir. Dikkat çeken husus çocuk sporcuların birçoğunun antrenörlerince vitamin kapsamında verildiğini düşünerek bilmeden doping kullanmalarıdır. Antrenörler doping kullanımında çocuğun tecrübesizliğinden yararlanarak çocuğun haberi olmadan performans artırıcı maddeleri çocuğa vermelerinin yanında çocuklara doping kullanmak konusunda baskı yapmaktadırlar (Farstad, 2007:55). Bu durum Çocuk Hakları Sözleşmesinin 33. Maddesinde belirtilen; taraf devletlerin, çocukların uluslararası antlaşmalarda tanımladığı biçimde uyuşturucu ve psikotrop maddelerin yasadışı kullanımına karşı korunması ve çocukların bu tür maddelerin yasadışı üretimi ve kaçakçılığı alanında kullanılmasına karşı yasal, sosyal, eğitsel nitelikler dahil olmak üzere her türlü uygun önlemleri almakla yükümlü olması hakkına aykırıdır. Ne sebeple olursa olsun çocuğa doping, performans artıcı vb. maddelerin verilmesi veya çocuğun kullanıma zorlanması yasaktır, etik dışıdır ve fiziksel istismarın bir uygulamasıdır.

Yoğun Antrenman

Sporun yüksek efor ve performansa dönüşmüş olması çocukların genelde bu konuda yüksek performans göstermeye zorlanması ile son bulmaktadır. Antrenörün çocuktan yüksek beklentisine ailenin yüksek beklentisi de eklendiğinde çocuk duygusal olarak yıpranmakta ve bu koşullara yarışma stresi dahil olduğunda

duygusal yıpranmaya fiziksel yıpranma da eklenerek çocuğun zihinsel, psikolojik ve fiziksel gelişimi olumsuz etkilenmektedir. Çocuğu aşırı ve yoğun çalışmaya zorlamak fiziksel istismarın farklı bir boyutunu oluşturur. Aşırı antre etmenin somut fiziksel zararları vardır. Menarş düzensizliği başta olmak üzere geç menarşın kanda düşük östrojen nedeniyle kemik dokuda mineralizasyonu olumsuz etkilemesi, kalıcı ve ileriye yönelik ya da ilerleyen yaşlarda etkisini gösterecek sonuçlar yaratması aşırı antre etmenin fiziksel sonuçlarıdır (Rowland, 2000, Akt. Açıkada, 2004:339-349). Çok ve yoğun antrenman çocuklarda beslenme ve davranış bozuklukları ve ilaca bağımlılık gibi negatif sonuçlara neden olmaktadır. Çocuğun yaşı baz alındığında bu olumsuzluklar dönemsel olmayıp kalıcı olumsuz yaşam alışkanlıklarına dönüşmektedir. Aşırı antre etme çocuklarda spordan uzaklaşma ve erken bırakmayı da doğurabilmektedir (Saris ve Brouns, 1986, Akt. Açıkada, 2004:11-18).

Dövüş Sporları

Çocukların dövüş sporlarında yer almaları başlı başına bir tartışma konusudur. Çünkü çocuklar yaş, fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişim olarak bu tarz bir spora karar verecek yetkinlikte değildirler. O halde rakibi maçta hareketsiz bırakacak hale getirene kadar durmamayı ön gören bir sporda çocuğun yer alması gibi bir sonuç neden yaşanır? Bu konuda karar mercii ailerlerdir fakat çocuğun bu kadar saldırgan bir sporda tehlikeli karşılaşmalara çıkma konusunda ailenin karar yetkisine sahip olması ne derece doğru ve sağlıklıdır? Çocuk hakları kapsamında bu konuya sıcak bakılmaz. Çocukların yara almaya bu kadar müsait oldukları bir yaşta bu derece tehlikeli spor branşlarında olmamaları en sağlıklı karardır. Çünkü çocuğun yaşı rıza göstermesine yetmeyecek durumdadır ve çocukta kalıcı fizyolojik ve ruhsal sonuçlar üretecek bir spora katılımın aile kararına dayanması uygun değildir. Sonuç olarak dövüş sporlarında tehlikeye atılan ve olası bir sakatlıkta bir dönem belki ömrü boyunca bunu bedeninde taşıyacak kişi çocuktur. Bu nedenle dövüş sporları çocuklara göre değildir ve yüksek fiziksel istismar potansiyeli taşıdığından dövüş sporlarına katılımda ailelerin karar yetkileri olmamalıdır. Bu konuda reşit olana kadar sınırlamaların getirilmesi gibi koruyucu önlemler alınmalıdır (Farstad, 2007:55).

2.3.4. Sporda Çocuğun Duygusal İstismarı

Sporculara yönelik duygusal istismarın “Sporcu her zaman en üst düzeyde performans göstermelidir” anlayışından kaynaklanan algılanışlarıyla beslenen bir olgu olduğu düşünülmektedir (Cengiz, 2009:40). Spor sahalarında sporculara uygulanan duygusal istismar, sporcunun özgüvenini yitirmesine yol açmak, alaycı sözler söylemek, kendisini ruh hastası olarak görmesini sağlamak, yaşadığı şiddetin suçunu genç sporcuya atmak ya da uygulanan şiddeti inkâr etmek gibi davranışları kapsamaktadır (Bulut, 2012:24).

Küçük yaşlardan itibaren yüksek beklenti ve eğitime zorlanan çocuklarda baskı ve stres düzeyi yüksek olur. (Farstad, 2007:43). Çocuk üzerinde aşırı beklenti nedeniyle duygusal yıpranma meydana gelir. Diğer yandan antrenörler kendi konumlarını kötüye kullanır davranışlar sergilediğinde sporcularda duygusal yıkımlar ve tahribatlar meydana gelir. İşte bu noktada duygusal istismar devreye girer. Çocukların duygu durumlarına etki edecek yüksek beklenti, kaygı, endişe, stres, güven tahribatı gibi kötü muameleler duygusal istismar olarak ifade edilir (Malkin, Johnston ve Brackenridge, 2000:24).

Gervis ve Dunn (2004) İngiltere’deki elit çocuk atletlerin antrenörleri tarafından maruz kaldığı duygusal istismar durumunu incelemek amacıyla, 8-16 yaşları arasındaki 12 çocuk atletle nitel bir araştırma yürütmüştür. Araştırmanın sonucunda, araştırmaya katılan tüm katılımcıların antrenörleri tarafından aşağılandığını ve azarlandığını, 9’una tehdit edici davranışlarda bulunduğu, 9’unun rezil edildiği, 7’sinin günah keçisi yapıldığı, 6’sının kovulduğu ve 4’ünün dışlandığını bulmuştur.

Spor kulüplerinde sıklıkla gözlemlenen duygusal istismar, sporcunun kendini göstermesine ve çevresi ile olumlu ilişkiler kurmasına set çekmekle başlamaktadır. Antrenman ve kamp saatleri, monoton yaşam, sakatlık veya başarısızlık gibi olaylar, kişilerin, çevresindeki insanlara karşı daha hoşgörüsüz, kırıncı olmalarına neden olabileceği gibi yıldırma sürecini de başlatan önemli unsurlar olabilir (Cengiz, 2009:13). Özellikle ruhsal boyuttan bakıldığında psikolojik kökenli performans düşmesi sporcuların spordan kopmalarına neden olmaktadır. Çünkü ruhsal yaşam sinir sisteminin işlevlerinden olup motor becerilerin kazanılmasında önemli bir

etkiye sahiptir. Antrenörlerin veya erişkinlerin bunu bilerek hareket etmesi gereklidir. Henüz ruhsal olgunluğa erişmemiş sporculara antrenman ve yarışmalar için yapılan zorlamalar büyük bir bedensel ve ruhsal stres kaynağına dönüşerek spordan kopmaya sebebiyet verir (Başer, 1985, Akt. Babur, 2011:18). Spor eğitim ortamlarında eğitmenler, doğrusunun nasıl olabileceğini söylemek yerine kişinin nasıl hata yaptığı üzerinde durarak, öğrenenin hata yapma hakkını elinden alabilir. Çünkü burada kişinin yaptığı beceri yerine, kendisi hatalı bulunmaktadır ve bu da öğrenenin yapılan davranışı kendisine yönelik bir saldırı olarak hissetmesine yol açabilir. Spor ortamlarında başarıları dikkate alınmadan sürekli hataları yüzüne vurulan çocuklar arkadaşlarının yanında sürekli başarısızlık örneği haline gelir. Böylece sürekli saldırı altında kalarak saldırı odaklı bir yaşama biçimine yönelebilirler. Arkadaşlarının yanında gerçekleşen bu tür saldırılar, diğerlerinin saldırılarının da haklı gerekçesine dönüşebilir (Kasap, 2003, Akt. Bulut, 2012:24). Her kulüpte duygusal istismarın ortaya çıkmasını tetikleyecek unsurlar farklılık gösterebilir. Bu nedenle kulüplerin kendi bünyelerinde duygusal istismar ile ilgili araştırmalar gerçekleştirerek, kulüplere özgü unsurlar üzerinde durmaları faydalı olacaktır. Kulüplere eleman (antrenör, futbolcu vb.) alımında sportif performanslarının yanı sıra kişilik özelliklerinin, kulübe uyum sağlayıp sağlayamayacağının da sorgulanması önemlidir (Cengiz, 2009:45).

2.3.5. Sporda Çocuğun Ekonomik İstismarı

Sporcu gençler için ekonomik istismar, genel olarak, ihtiyacı olan spor kıyafetlerine sahip olamaması, spor salonuna ulaşımı sağlamada sorunlar, ağır ve kötü fiziki şartlarda çalışmak zorunda kalması, aylık maaş ve primlerin zamanında ödenmemesi, kazandıkları müsabakalarda kulübün söz verdiği parasal kazancı verilmemesidir (Bulut, 2012:23). Yüksek performanslı spor ve çocuk işçiliği arasındaki birçok benzerlik vardır. Örneğin, bir çocuk 8 yaşına geldiğinde, ödül ya da para kazanmak için günde altı saat, haftada altı gün antrenman yapar, çalışır. Bu çocuk işçiliğinin bir formu olarak kabul edilmez ve çocuklar buna karşı korunmaz. Kanada ve Almanya'da Sosyal bilimciler de 20 yıldır çocukların yüksek performanslı bu katılımını, çocuk işçiliğinin bir formu olarak öne sürmüşlerdir (ILO Convention Concerning Minimum Age for Admission to Employment 1973, Akt. Farstad, 2007:51). Çocuklar iş benzeri durumlarda çalışır, yani doğrudan ve dolaylı yoldan

bu aktiviteden gelir elde eder ve antrenörler için bu çocuklar iş kapısı velileri için de gelir kapısıdır (Donnelly ve Petherick, 2004, Akt. Farstad, 2007:43).

BÖLÜM III: YÖNTEM

Araştırma Türkiye’deki profesyonel futbol kulüplerinin çocuk koruma uygulamalarının kapsamlı ve bütüncül bir şekilde incelenmesini amaçlamaktadır. Kapsamlı ve bütüncül bir anlayışı yansıtmak amacıyla araştırma, nitel olarak desenlenmiştir.

Aşağıda araştırmada kullanılan araştırma desenine, çalışma grubuna, veri toplama yöntem ve araçlarına, izlenen işlem yoluna ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmanın tanımlaması zordur, nedeni, belirli yaklaşım ve uygulamaların şemsiye bir kavramı olmasıdır. “Gözlem, görüşme ve dokümantasyon çözümlemesi gibi veri toplama yöntemlerini içeren, algıların ve olayların bütüncül ve derin bir biçimde ortaya konmasına yönelik bir süreç” olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45)

Nitel araştırmada, fenomenoloji, vaka çalışması, kültür araştırması, kuram oluşturma gibi çeşitli yaklaşımlar bulunmuştur. Bu yaklaşımların birbirleri arasında geçişkendir, tamamıyla ayrı olarak düşünülmemelidir, bir vaka çalışması, aynı zamanda bir kültür araştırması da olabilir (Saldana, 2011).

Bu araştırma özü itibariyle fenomenolojik bir araştırmadır. Fenomenoloji, bir olgunun, özünün ve ifade ettiği şeyin ne olduğunu ortaya koymak için yapılan araştırmaları içerirken, bazen de bireylerin bir olguyu nasıl deneyimlediklerini detaylı olarak idrak etmek amacıyla kullanılmaktadır (Saldana, 2011). Bu araştırma Türkiye’deki profesyonel futbol kulüplerinin çocuk koruma uygulamalarının doğasının derinlemesine incelenmesini amaçlamaktadır.

3.2. Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda örneklemin belirlenmesi, genellemeler yapma yerine, evren içerisindeki zenginliği betimleyebilme, farklı ve aynı ya da benzer durumları ortaya koyabilme amacına uyacak şekilde yapılır (Yusuf ve Şimşek, 2013:135) Buna dayanarak, katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik

örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Ek olarak ölçüt örnekleme yönteminden de yararlanılmıştır.

Bu araştırmada, dokuzu futbol kulüplerinde psikolojik destek hizmeti sağlayan kişilerden ve dördü futbol kulüplerin altyapı direktörlerinden (gençlik gelişim sorumluları, altyapı sorumluları) olmak üzere toplam 13 katılımcıyla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı sayısı belirlenirken veri çeşitliliği ile çözümleme kolaylığı arasındaki denge dikkate alınmıştır. Katılımcı sayısının futbol kulüplerinde çocuk koruma uygulamalarını yansıtacak kadar çok, ancak içerik analizini karmaşıktırmayacak kadar az olması amaçlanmıştır. Katılımcılarının aşağıdaki belirtilen koşulları sağlamasına dikkat edilmiştir:

- Türkiye profesyonel takımı en üst iki lig düzeyinde mücadele eden kulüplerin altyapılarında görev alıyor olmak.
- Kulüpteki görevi, psikolojik destek hizmeti sağlayan kişi ya da altyapı yöneticisi olan kişi olmak.

Katılımcıların yaşları 25 ile 46 aralığındadır ve yaşlarının ortalamaları 38.7'dir. Katılımcıların altı tanesinin kadın yedi tanesinin erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların mesleklerine bakıldığında, psikolog, psikolojik danışman ve futbol antrenörü olduğu görülmektedir. Kulüplerdeki çalışma süreleri 1 ile 11 yıl arasında değişmektedir ve çalışma sürelerinin ortalaması 3.7'dir. Katılımcıların çalıştıkları kulüplerin bulunduğu şehirlerden dört tanesi İstanbul'da, üç tanesi İzmir'dedir. Geriye kalan altı katılımcının çalıştığı kulüp ise Türkiye'nin farklı şehirlerindedir. Katılımcıların büyük bir kısmı lisans veya lisansüstü öğrenim düzeyine sahipken, yalnızca bir katılımcı lise mezunudur. Tablo 1'de katılımcıların bazı demografik özelliklerinin bilgileri özetlenmiştir. Katılımcıların her biri için bir kod (K1'den K13'e) belirlenmiştir.

Tablo 3: Katılımcıların Bazı Demografik Özellikleri

<i>Kod</i>	<i>Lig</i>	<i>Şehir</i>	<i>Çalışma Yılı</i>	<i>Kulüpteki Görevi</i>	<i>Meslek</i>	<i>Yaş</i>	<i>Cinsiyet</i>	<i>Eğitim</i>
K1	Süperlig	İstanbul	11	Spor Psikoloğu	Psikolog	39	Kadın	Doktora
K2	1.Lig	İzmir	5	Psikoloji Departmanı Sorumlusu	Psikolog	34	Kadın	Doktora (Devam Ediyor)
K3	Süperlig	Bursa	2	Spor Psikoloğu	Klinik Psikolog	46	Kadın	Yüksek Lisans
K4	Süperlig	Trabzon	5	Spor Psikoloğu	Klinik Psikolog	38	Erkek	Yüksek Lisans
K5	1.Lig	İzmir	3	Altyapı Koordinatörü	Antrenör	44	Erkek	Lisans
K6	1.Lig	İzmir	1	Altyapı Koordinatörü	Antrenör	53	Erkek	Lisans
K7	Süperlig	Ankara	2	Spor Psikoloğu	Psikolojik Danışman	35	Erkek	Lisans
K8	Süperlig	Sivas	1	Altyapı Koordinatörü	Antrenör	32	Erkek	Lise
K9	1.Lig	Manisa	5	Altyapı Koordinatörü	Antrenör	56	Erkek	Lisans
K10	Süperlig	Karabük	2	Spor Psikoloğu	Psikolog	25	Kadın	Yüksek Lisans (Devam Ediyor)
K11	Süperlig	İstanbul	5	Spor Psikoloğu	Psikolog	27	Kadın	Lisans
K12	Süperlig	İstanbul	2	Psikolojik Performans Danışmanı	Psikolojik Danışman	29	Kadın	Yüksek Lisans (Devam Ediyor)
K13	Süperlig	İstanbul	5	Spor Psikoloğu	Psikolog	46	Erkek	Yüksek Lisans

3.3. Veri Toplama Araçları

Fenomenoloji araştırmalarındaki verilerin elde edilmesinde, genellikle, yöntem olarak görüşmelerden yararlanılmaktadır. Görüşmeler yoluyla toplanan veriler içerik analiziyle kavramsallaştırılıp, olguyu tanımlayabilecek temalar ve alt temalar ortaya çıkarılır. Sonuçlar betimsel bir anlatımla sunulur ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013:79). Bu araştırmada da benzer bir yol takip edilerek, yerli ve yabancı literatürün taranması yoluyla oluşturulmuş altı soru, üç uzmanın görüşü ve onayı sonrası araştırmaya hazır hale getirilmiştir. 13 katılımcıdan 45-70 dakika arasında yüz yüze yapılan görüşmeler yoluyla elde edilen verilere soru numarasına göre içerik analizi yapılmıştır. Sonuçlar ise bu çalışmanın “Bulgular” bölümünde açıklanmıştır.

Araştırmadaki verilerin toplanabilmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin düzenli gerçekleştirilmesi ve verilerin sistemli bir şekilde elde edilebilmesi için “Görüşme Formu” (EK-1) oluşturulmuştur. Görüşme formu, araştırma sorularını ve katılımcıların bazı temel bilgilerin sistemli bir şekilde toplanma amacıyla demografik bilgilerine yönelik soruları içermektedir. Araştırmanın temel veri toplama aracı yarı yapılandırılmış görüşme soruları olmuştur. Bazı görüşmelerde, görüşme sırasında, katılımcıya görüşme formunda olmayan sondaj sorular da sorulmuştur.

Görüşme sorularının, futbolda çocuk koruma uygulamalarını ortaya koyabilecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Bundan dolayı, futbolda çocuk koruma ve çocuk istismarı ile ilgili alanyazını ayrıntılı şekilde incelemiştir. Bu araştırmanın “Kavramsal Çerçeve” bölümünde ilgili alanyazının özeti niteliğindeki bilgilere yer verilmiştir.

İlgili alanyazının incelenmesinden sonra, alanyazındaki bilgilerle tutarlı olacak şekilde görüşme formunun taslağı oluşturulmuştur. Bu taslak formula ilgili çocuk istismarı ve çocuk koruma, sporda çocuk koruma ve spor psikolojisi alanında uygulamalı veya akademik olarak çalışan 3 uzmanın görüşü alınmıştır. Bu kişiler, görüşme sorularını içerik ve şekilsel olarak değerlendirmiş, sorulara ilişkin çeşitli geri bildirimlerde bulunmuşlardır. Bu kişilere ek olarak araştırmacının tez danışmanı ile sorular için çalışılmış ve düzenlenmiş, tüm geri bildirimler sonucunda görüşme

sorularına son hali verilmiştir. Görüşme formu toplam 6 sorudan oluşmaktadır. Bu sorular:

1. *Kulübünüzün çocuk koruma politikaları nelerdir? Ne tür uygulamalar yapılmaktadır?*
2. *Kulübünüzde fotoğraf, video çekimi, internet ve sosyal medya kullanımı hakkında neler söylersiniz*
3. *Kulübünüzdeki etik standartlar ve davranış kodları (davranış standartları) hakkında neler söylersiniz?*
4. *Kulüp çalışanlarına, velilere ve çocuklara yönelik verilen tüm eğitimler hakkında bilgi verir misiniz? Kulübünüzde çocuk korumaya yönelik eğitimler hakkında neler söylersiniz?*
5. *Kulübünüzde çocuklara yönelik psikolojik danışmanlık ve destek uygulamaları nelerdir?*
6. *Kulüp, aile ve okul iletişimi nasıl sağlanır ve neler yapılır?*

3.4. İşlem Yolu

Araştırmacı araştırma sürecine konuyla ilgili ilişkili olan alanyazını inceleyerek başlamıştır. Bunun yanında araştırmacı ulusal ve uluslararası sporda çocuk koruma alanında akademik ve uygulamalı olarak çalışan uzmanlarla iletişime geçerek, konuyla ilgili akademik olmayan yayınları takip ederek konuya ilişkin birikimini artırmaya ve anlayışını düzenlemeye çalışmıştır. Süreç içerisinde pasif bir gözlemci olarak bulunulmamış, spor kulüplerinde spor psikolojisi alanında, nitel araştırmaların doğasına uygun bir şekilde, konuya gözlem ve uygulamalı olarak dahil olunmuştur.

Araştırma deseni ile birlikte araştırma sorularının belirlenmesi sonrasında, yukarıda detaylandırıldığı şekliyle görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme soruları hazırlandıktan sonra araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için futbol kulüplerinde çocuklarla en yakın ilişki içerisinde aktif olarak çalışan ve konuya en iyi şekilde hakim olduğu düşünülen spor psikologları ve altyapı koordinatörleri (gençlik gelişim sorumluları) ile iletişime geçilmiştir.

Katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri amacıyla sözel ve yazılı olarak gönüllülük onayı alınmıştır. Yazılı olarak sunulan “Bilgilendirilmiş Onam

Formu” (EK-2) görüşmelerin öncesinde hem katılımcı hem de araştırmacı tarafından imzalanmıştır. Formun bir örneği katılımcıya sunulmuştur.

Görüşmeler, katılımcıların bulunduğu şehirlerde araştırmacı ve katılımcının işbirliği ile belirlenen görüşmeye elverişli ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, görüşme esnasında, katılımcıların kendilerini rahat hissedebilmesi için formal olmayan bir dil kullanımını tercih etmiş ve araştırma amacından sapmamak kaydıyla görüşmenin katılımcı tarafından yönlendirilmesine izin vermiştir.

Görüşmeler profesyonel bir ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. En kısa görüşme 45 dakika, en uzun görüşme 70 dakika sürmüştür. Görüşmeler sonrasında, ses kayıtları bilgisayar ortamında yazıya dökülmüştür. Gizliliğin öneminden dolayı, görüşmelerin yazıya geçirilme sürecinde her bir katılımcı için bir kod belirlenmiştir. Görüşme sırasında katılımcılar tarafından paylaşılan tüm kulüplerin ismi gizlenmiştir. Görüşmelerin ses kayıtları ve deşifreleri sanal ortamda korumalı bir şekilde saklanmıştır. Görüşmelerin yazınsal ifadesi sonrasında, elde edilen ham veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Son olarak verilerin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulguların raporlaştırılması süreci başlamıştır.

3.5. Verilerin Çözümlenmesi

Verilerin çözümlenmesinde, “içerik analizi” yönteminden yararlanılmıştır. İçerik analizinde temelde uygulanan işlem, benzer verileri, kavramlar ve temalar çerçevesinde toparlamak, bunları okuyucunun kavrayabileceği şekilde düzenleyerek yorumlamaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259).

Yıldırım ve Şimşek (2013:260), nitel araştırma verilerinin dört aşamada çözümlendiğini belirtmektedir: (1) verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların düzenlenmesi, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması. Nitel verilerin çözümlenmesi ve bulguların yazılma evreleri birbirlerinden ayırık olgular olarak değerlendirilmemelidir

Bu doğrultuda araştırma verileri çözümlenirken, yazıya geçirilen görüşmeler birkaç defa okunmuştur. Okumalar esnasında kodlara, temalara ve alt temalara ilişkin bir liste hazırlanmıştır. Bir sonraki aşamada ise katılımcıların söylemleri temalar ve

alt temalarla birleştirilmiştir. Bu aşamada, temaların ve alt temaların tekrar düzenlenmesi gerekliliği doğmuştur.

Nitel araştırmalarda güvenilirlik ve geçerlik, nicel araştırmalardan farklı olarak ele alınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013:298). Bu araştırmada görüşme sorularının hazırlanması sırasında uzman görüşlerine başvurulması, geçerlik ve güvenilirliği artırmaya yönelik tedbirlerdir. İçerik analizinin geçerlik ve güvenilirliğini artırmak için, tezin danışmanı, çocuk koruma ve spor psikolojisi alanında uygulamalı veya akademik olarak çalışan üç uzman, araştırmacı tarafından belirlenen tema ve alt temaların uygunluğunu, katılımcıların söylemleriyle uyumunu değerlendirmişlerdir. Bu süreç sonrasında araştırma bulgularının yazılması aşamasına geçilmiş, bulguların yazılması sırasında da belirlenen kod, tema ve alt temalarda çeşitli düzeltmelere gidilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar içerik analizi incelenmiştir. Her soru ayrı ayrı analiz edilmiş, sorulara bağlı temalar ve alt temalar oluşturulmuştur.

Soru 1: Kulübünüzün çocuk koruma politikaları nelerdir? Ne tür uygulamalar yapılmaktadır?

Bu bölümde “Kulübünüzün çocuk koruma politikaları nelerdir? Ne tür uygulamalar yapılmaktadır?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında üç ana tema ve bu ana temalara bağlı alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu temalar:

- Sporda Çocuk Koruma Politikaları
- Sporda Çocuk Koruma Sistemleri ve Yönergeleri
- Sporda Çocuk İstismarını Önleme
- **Sporda Çocuk Koruma Politikaları**

Kulüplerin sporda çocuk koruma politikaları incelendiğinde iki alt tema ortaya çıkmıştır:

Kulüplerin çocuk koruma politikalarının varlığı ve oluşturulması

Katılımcılardan on tanesi, kulüplerinin çocuk koruma politikalarını, toplumsal değer yargılarına ya da Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından yayımlanan yasal yönergelere göre oluşturulduklarını belirtmişlerdir. Dört katılımcı ise, kulüplerinin, bir üniversite ile akademik işbirliği yaparak çocuk koruma politikalarını oluşturduklarını belirtmişlerdir.

K1: Kulübümüzün kültürü ve değerleri doğrultusunda tasvip ettiğimiz ve tasvip etmediğimiz şeyler var. Bunları zaten çocuklarımıza aşıyoruz ancak istismar konusuna gelince bunula ilgili zaten toplumun değer yargıları ile örtüşen kurallarımız var.

K5: Türkiye Futbol Federasyonu (TFF)’nin talimatnamesi doğrultusunda bu tür bir çocuk koruma programınızın olması gerekiyor, yoksa kulüp lisans talimatına uygun davranmamış oluyorsunuz o sene için bulunmuş olduğunuz lige göre lisans veriliyor ya da verilmiyor. Bunların içinde çocuk koruma uygulamalarının olması da en önemli kriterlerden bir tanesi. Bu doğrultuda planlamalarımızı yapıyoruz.

K13: Kulübümüzün çocuk koruma politikası mevcut olmakla birlikte kulübümüzde görev yapan antrenörlerimizin %90’ı “Sporda Çocuk Koruma Sertifikası”na sahiptir. 2 yıl önce bir üniversite işbirliği ile çocuk koruma eğitimi yapıldı ve politikalarımızı net bir şekilde belirledik. Bu eğitimin ve politikaların güncelleme tarihi 3-5 yıl arası olduğunu biliyorum.

Çocuk Koruma Planı

Katılımcıların dokuzu, kulüplerinin yazılı ve sistemli bir çocuk koruma planlarının olmadığını belirtmişlerdir.

K6: “Çocuk Koruma Planı” adı altında yazılı bir programımız yok ancak sadece uygulamada, çocuklara temeli sevgi olan eğitim planlarının içinde, ana bölüm olarak değil ama destek olarak var.

K7: Aslında bu (çocuk koruma) sistematik olarak bir program dahilinde yapılmıyor. Altyapı ekibindeki antrenörlerin inisiyatifine veya yaklaşımlarına kalmış durumda.

K9: Gerçekten böyle net sınırları çizilmiş, şunlar olacak diye yazılı bir çocuk koruma planımız yok.

Sporda Çocuk Korumaya Yönetimin Bakış Açısı

Katılımcıların dördü, kulüp yönetimlerinin daha çok profesyonel futbol takımlarını (A Takım) önemsediklerini, beş tanesi ise kulüp yönetimlerinin sporcu çocukların korunmasına yönelik bilgilerinin ve desteklerinin yeterli düzeyde olmadığını belirtmişlerdir. Dört katılımcı ise aksini belirterek yönetimi bu konuda başarılı bulduklarını ve destek gördüklerini belirtmişlerdir.

K6: Yönetimin böyle (çocuk koruma ile ilgili) bir talebi, beklentisi yada bilinci yok.

K7: Yönetimin çocuk koruma ile ilgili deklare ettiği bir şey yok. Yönetim anlayışında biraz durum karışıyor. Üst takım ile ilgileniyorlar, altyapı takımlarına bu derece önem verildiğini düşünmüyorum. Altyapının bir koordinatörü var ve problem ya da kriz durumlarında yönetim bilgilendiriliyor. Bazen de yönetim ne yapılıyor diye merak ediyor ama bunun dışında akışında ilerliyor.

K8: Çocuk koruma, sporda yeni olduğu için yönetimin de çok fazla bir bilgisinin olduğunu düşünmüyorum. Yani o sorumluluğu genelde altyapı olarak bize bırakıyorlar. Sonuçta onlar A takımıyla alakalı sorunlar oluyor ve genelde onlara eğiliyorlar. Bu sorumluluğu bize bırakıyorlar.

K11: Yönetim, çocukların korunması konusunun ciddiyetinin farkında olduğu için çok olumlu karşıladı. Yerine getirilmesi gereken sorumlulukları da aldılar.

K13: Yönetimimiz, bu konuda bir politika belirleyerek, Türkiye de bir ilke imza atarak çocuk koruma beyanı imzalamıştır.

- **Sporda Çocuk Koruma Sistemleri ve Yönergeleri**

Kulüplerin sporcu çocukları korumada sahip oldukları sistemler ve yönergeler temasına ait üç alt tema ortaya çıkmıştır:

Sporcu Çocuklarla İlişkilerde Roller ve Sorumluluklar

Katılımcıların sekizi sporcu çocuklarla kulüp içi ilişkilerde tanımlanmış rollerin ve sorumlulukların bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcılar, genel olarak, sportif eğitim, sağlık, psikolojik destek, akademik destek ve güvenlik ile ilgili rolleri ve sorumlulukları vurgulamışlardır. Üç katılımcı ise, kulüp içi rollerin ve sorumlulukların belirgin olmaması ile ilgili kaygılarının bulunduğunu ifade etmişlerdir.

K2: Çocukla çalışacak kişilerini neler yapacağı iş planı ve görev çerçevesinde belirlidir. Kimin ne kadar iletişim kurabileceği, çocuğun kaldığı lojmana kimlerin girebileceği, çocuğun teknik durumu ile ilgili aile herkesle görüşemez sadece

çocuğun teknik sorumlusuyla görüşebilir ya da herhangi bir psikososyal sıkıntı varsa o zaman sadece psikososyal birim müdahale edebilir diğer birimler dışarıda kalır gibi belirli görev tanımlarımız var bunlar uygulanıyor ve yazılı haldedir.

K4: Roller genel olarak belirli. Çocuğun fiziksel sağlığı ile ilgili masörlerimiz, fizyoterapistlerimiz ve başlarında doktorlarımız olmak üzere bir sağlık ekibimiz var. Psikolojik gelişimi ile psikolog sorumlu. Eğitim durumları ile eğitim danışmanı sorumlu ve genel olarak birim antrenörü sorumlu (U15 Takımı Teknik Sorumlusu, U16 Takımı Teknik Sorumlusu gibi).

K6: Gençlik Gelişim Direktörü (Altyapı Koordinatörü/Sorumlusu) olarak idari işlere aldığım personel bakıyorum teknik işlere karışıyor, yönetici ona soruyor. Futbol okullarımıza sekreter alıyorum, sekreter istatistiki bilgileri kayıtlıyor sadece ama bakıyorum yönetici gidiyor teknik bilgileri ondan alıyor. Yine muhasebe ile ilgili bilgileri yönetici malzemeciden alıyor çünkü yöneticilerin tek dertleri ne kadar malzeme alınmış.

Kulüp Beklentilerinin Açıklanması ve Güncellenmesi

Katılımcılardan on tanesi, sporcu çocuklara, onların ailelerine ve antrenörlerine; haklarının, sportif, sosyal ve akademik yaşam ile ilgili kulüp beklentilerinin, kulüp kültürlerinin, gelişim liglerinin (akademi ligleri) yapılarının ve amaçlarının kulüp tarafından sözel ve yazılı olarak açıklandığını belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak, dört katılımcı kulüp beklentilerinin her yıl düzenli olarak veya yeni durumlar ortaya çıktığında güncellendiği de belirtilmiştir.

K12: Kulübümüzde yazılı olarak belirlenmiş sporcu çocukları korumaya yönelik sporcular, aileler ve antrenörler için davranış kodları bulunmaktadır. Yönetimin de onayıyla belirlenmiş olan bu kodlar kitapçık haline getirilmiş; antrenör, aile ve sporculara dağıtılmıştır. Her yeni sezonda üzerinde tekrar durularak revize edilen bu sistem ile kulübe dahil olan her sporcu, aile ve antrenör; çocuk koruma içerik ve gereklilikleri ile ilgili bilgilendirilmektedir

K9: Çocuklarımıza ve velilerimize ilettiğimiz şeyler: Bu kulüpte sporcu olmak için neler yapmaları gerekli, bunu gösteren yazılı beklentilerimiz var. Kulüp olarak biz neler yapmalıyız, anne-baba olarak neler yapmalılar. Sezon başında

çocuklarımıza da bu kurallarımız yazılı olarak tebliğ ediyoruz. Bunların içinde yani, akademi liglerinin amacı-hedefi nelerdir, sağlık-sigorta durumları, antrenman saat ve durumları ile ilgili beklentilerimiz, işte eğitim ile ilgili beklentilerimiz bulunuyor. Bunun yanında müsabakalarla ilgili, mesela kart görme gibi kurallarımızı çocuklar biliyor. Her sene bu kuralların içine ilaveler yapıyoruz ve güncelleştiriyoruz. Yaşadığımız aksaklıklara göre de çıkardığımız ve eklediğimiz kurallar oluyor.

K5: Velilerimize bir muvaffakatname (kulüp beklentilerinin ve uygulamalarının detaylandırıldığı yazılı aile izin belgesi) örneği gönderiyoruz, kulübümüzün uygulamalarını kabul ettiğini ve kendisinden beklediğimiz davranışlar ile ilgili veliye bir mektup gönderiyoruz. Veli bunu kabul ettiğinde, imzalayarak bize geri gönderiyor. Şu an itibariyle biz bazı kuralları koyduk, yeni gelişen durumlara göre bunu güncellememiz söz konusu. Her çocuk kurumumuza geldiğinde, akademi kurum ve kültürünü anlatan bir kitapçık kendisine verilir. Çocuk buraya geldiğinde kendisini nasıl kuralların beklediğini ve haklarını biliyor. Bu yönergelerin başında okul ile ilgili durumlarda, takım içerisindeki disiplin davranışları ile ilgili, antrenör ile kulüp çalışanları ile iletişimde, hepsinde çocuk ne ile karşılaşacağını biliyor.

Problem Durumlarla Başa Çıkma ve Önleme

Katılımcılarından onbiri sporcular ya da onların aileleri ile ilgili problem durumlarla başa çıkma ve önlemede; ailelerle işbirliğini, sporcuların takibini, kulüp tarafından verilen eğitimleri ve yaptırımları kapsayan uygulamaları vurgulamışlardır. Problem durumlarla başa çıkma ve önleme kapsamındaki çalışmaların, kulüp antrenörleri ya da psikologları aracılığı ile yapıldığını belirtmişlerdir.

K4: Ben kulübün psikoloğu olarak çocukların gelişim dönemlerini, problemleri, psikososyal çatışmalar, ergenlerle iletişim, lider antrenör dili gibi sağlıklı tutum ve davranışların altyapısını oluşturabilecek seminerler ve çalışmalar yapıyorum. Bu konudaki teorik kısım bunlardan ibaret ama pratikte de tabii ki her çocuğumuz birim antrenörü, psikoloğu, futbol koordinatörü, aileleri tarafından takip ediliyor.

K8: Çocuğun herhangi bir sorunu olduğu zaman antrenörüne iletiyor. Antrenörden de sorumlu kişilere iletiliyor. Bu konularla genelde antrenörler ilgileniyor.

K2: Ailelerle yakın ilişki içerisindeyiz. Çocuğun aileyle yada kulüp içinde yaşadığı herhangi bir olumsuzluk varsa takip etme yükümlülüğümüz var.

K11: Beklentilere uyarılmadığı takdirde çocuklara yaptırım üçgeninde uygulanıyor. Yani önce; sözlü uyarı, yazılı uyarı (koordinatör tarafından), aile çağırılıyor, kadro dışı bırakılıyor ve son olarak ta herhangi bir ilerleme kaydedemezsek kulüpten gönderiyoruz. Bu sürecin; sözlü olarak velilere, antrenörlere ve sporculara anlatılıp eğitimi veriliyor.

- **Sporda Çocuk İstismarını Önleme**

Kulüplerin, sporda çocuk istismarını önleme temasına ait sekiz alt tema ortaya çıkmıştır:

Gönüllü ve Çalışan İşe Alımında Değerlendirmeler

Katılımcılardan dokuzu, sporcu çocuklarla çalışacak kişilerin işe alınmasında kulüplerinin değerlendirme kriterlerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu kriterlerin; mesleki tecrübeleri, referansları ve eğitim durumlarını içerdiğini vurgulamışlardır. Bazı katılımcılar ise, sporcu çocuklarla çalışacak kişilerin işe alınmasında, kulüp yönetimleri tarafından uygulanan prosedürlerle ilgili kaygılarının olduğunu belirtmişlerdir.

K5: Özellikle küçük yaş grupları ile çalıştığımız için, öncelikle eğitim durumuna bakıyoruz, mesela şu an bizim çalıştığımız kurumda %95'i BESYO (Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu) kökenlidir, diğerleri de farklı branşlarda üniversite mezunu ve profesyonel futbolcudur. Kriterimiz şudur: en az UEFA B Antrenör Lisansı olması, alanıyla ilgili eğitim almış olması ve iş tecrübesi. Üniversite ile işbirliği yaptığımız için, stajyerleri aldığımızda ilgili fakültelerdeki öğretim üyeleri ile görüşüyoruz, işte bu işe istekli, meraklı kişiler varsa bizlere yönlendiriyorlar.

K4: Gönüllü yani staj alımlarında belirli değerlendirme kriterlerine sokuyoruz. Okuluna, kişilik özelliklerine, referanslarına bakarak alıyoruz.

K13: Kulübümüzde gönüllü ve işe alımlarda özellikle referansa çok dikkat ediliyor. İyi bir özgeçmiş beyanın yanında güvenilir kaynaklardan referans isteniyor.

K6: Bizim kulüpte de böyle bir bağlam var, dolayısıyla liyakata değil de sadakate bakıyorlar. Bizim adam, seçimde bize oy veren adam şeklinde bir yapılanma geliştiriliyor. Liyakata göre seçim olmadığı için işe alımda böyle bir ön değerlendirme yok. En büyük sıkıntı da özellikle altyapı da benim adam, camianın adamı, onun yeğeni vs şeklinde personel alımı yapılıyor.

K7: Yönetimin işe alımlarla ilgili de bir prosedür yok. Sezon başından beri bu kulüpteğim ve şu söyleniyor yeni bir yapılanmaya gireceğiz, altyapı koordinatörü değişecek, bu yüzden bu sezon idare ediyoruz gibi bir yaklaşım var ancak planlanan bir şey yok. İşe alım prosedürleri ile ilgili yönetim bir şey deklare etmedi.

Ulaşım

On iki katılımcı, sporcu çocukların antrenmanlara, maçlara ve gezilere ulaşım imkanlarının kulüp tarafından sağlandığını belirtmişlerdir.

K4: Sporcularımızın antrenmanlara ulaşımı kulübümüzün servisleri ile sağlanıyor. Futbol maçlarına ulaşimleri uzaklığına bağlı olmak üzere kulübün otobüsü yada uçakla sağlıyoruz, kulübün sorumluluğunda, kulüp karşılıyor.

K5: Bizim bulunduğumuz tesis itibari ile hem kalan çocuklar için hem de antrenmana gelen çocuklar için ücretsiz servisimiz var. Merkezi bir yerden, çocuklarımızı oradan alıp antrenmandan 30 dk önce tesise getiriyor ve antrenmandan sonra merkezi bir yere bırakılıyor ve oradan sonrada gideceği yerlere dağıtılıyor.

K12: Çocukların maçlara, antrenmanlara ve gezilere ve evlerine ulaşımı kulüp tarafından tahsis edilen servis araçlarıyla sağlanmaktadır.

Oryantasyon

Üç katılımcı kulüplerine yeni gelen sporculara oryantasyon çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir.

K4: Kulübün vizyonu, misyonu, genel kuralları, tesisi içi kuralları ile ilgili yazılı bir doküman ve oryantasyon eğitimi alıyorlar. Yeni gelmişse binanın fiziki koşulları gösteriliyor, nerde uyuyacağı, odasının temizliğini kimin yapacağı, lokanta kısmı,

soyunma odası, fitness salonu, antrenman sahaları gösteriliyor, antrenörlerle tanıştıyor. Tüm bunlar bir organizasyon dahilinde yapılıyor.

K5: Çocuk buraya geldiğinde kendisini nasıl kuralların beklediğini ve haklarını biliyor. Kulübe geldiklerinde bir haftalık bir oryantasyon programının sonunda kendisi ile yazılı olarak bu kuralları imzalıyoruz, bir nevi beyannamesi gibi oluyor.

Kulüp Fiziki Güvenlik Yapısı

Katılımcıların sekiz tanesi, kulüplerinin fiziki güvenlik yapılarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu yapıların, güvenlik kameralarını, güvenlik görevlilerini ve yatılı kalan sporculardan sorumlu bir görevliyi içerdiğini vurgulamışlardır.

K12: Tesis fiziki imkanlarımız çok iyi ve güvenli. 2 ayrı giriş kapısında da güvenlik görevlilerimiz var. Tesisler ve pansiyon 24 saat güvenlik kamerası ile izleniyor. Ayrıca yatılı kalan sporcularımızla 24 saat birlikte bulunan bir eğitim görevlimiz var

K5: Bizim yatılı olarak kulüpte kalan çocuklarımız var, 24 saat onlarla beraber yaşayan onların her türlü sorunları ile ilgilenen koruyucu ailemiz var, kalan çocuklarımızın odalarında birer kamera sistemi var. Her türlü yaşam alanına, soyunma odasından tutun kalmış oldukları oda dahil olmak üzere her yerde kameralarımız var, bunlar 24 saat kayıt yapmaktadır. Bununla birlikte, çocuklara dışarıdan gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşılık, yine 24 saat çalışan güvenlik personelimiz bulunmaktadır.

K3: Tesis açısından söylersek 24 saat güvenlik var. Çocukların odalarının kontrolleri çok dikkatli yapılıyor. Herkesin odası belli, işte düzeni sağlamak için kontrol ediliyor, eşyaları vs.

Ailelerin Kulübe Katılımı

On katılımcı, sporcu ailelerinin kulüple işbirliğinin, antrenmanlara ve maçlara katılımlarının kulüp tarafından desteklendiğini belirtmişlerdir.

K9: Tabi burası küçük bir yer olduğu için aileler çocuklarına sahip çıkıyorlar, geliyorlar müsabakaları, antrenmanları izliyorlar. Kulüp ile veli arasındaki işbirliğini, zaman zaman yapılan ev ziyaretleri ile farklı bir konuma getiriyoruz.

K3: Aileler; çocukları yatılı kalıyorsa maçlarını izlemeye geliyorlar, çocukların aileleri görmeye gidemediği dönemlerde aileler gelip onları görebiliyorlar gibi şeyler var. Ailelerle ilgili bir sıkıntı olduğunda benim olduğum süreçte bana iletiyorlar. Ne bileyim işte aile boşanmak üzere çocuğun performansı düşüyor işte ya da depresif şikayetleri ortaya çıkıyor, benim haberim oluyor. Hem ailelerle o süreci nasıl atlatmaları gerektiği ile ilgili, hem çocuklar çalışıyoruz böyle bir şeyde

K11: Ailelerinin müsabakalara ve maçlara katılımları kulüp kodlarımız ışığında teşvik edilmektedir, psikososyal gelişim departmanımızca da verilen eğitimlerle desteklenmektedir.

Sporcuların Akademik Yaşamı

Altı katılımcı, kulüplerinin, sporcu çocukların akademik yaşamları önemseydiğini; bu doğrultuda, eğitim durumlarının düzenli takibini ve ek ders desteğini içeren tedbirler alındığını belirtmişlerdir.

K5: Futbol için gelen çocuklarımızın okul başarılarını da takip ediyor, bunlarla ilgili alınması gereken önlemleri paylaşıyor. Çünkü onların eğitimlerini çok önemsiyoruz, okul başarılarını takip ediyoruz, bunun yanında akademide akşamları, antrenmanlar bittikten sonra nöbetçi hoca kalmakta ve çocuklarla beraber etüt yapmaktalar. Bir üniversite ile ortaklaşa bir proje yaptık. Üniversite son sınıfta bulunan farklı branşlarda, örneğin matematik, ingilizce, kimya, fizik eğitim alan öğrenciler, akşamları gelip bizim çocuklarımıza takviye anlamında ders vermektedirler.

K9: Bu arada zaman zaman antrenör arkadaşlarımızın yaptıkları ile okuldaki ders durumları takibi yapılabiliyor. Bunu antrenör arkadaşlarımız gözetiminde yapmaya uğraşıyoruz. Dersleri düşük olan sporcularımıza, derslerini düzeltene kadar ara veriyoruz. Düzelttiklerinde tekrara futbolu çalışmalarının içine sokmaya çalışıyoruz, eğitimi önceliğimiz olarak görüyoruz.

K12: Yatılı kalan sporcularımızla 24 saat birlikte bulunan bir eğitim görevlimiz var. Bu hocamız, çocukların okul yaşamlarını, ders notlarını takip ediyor ve kendisi de eğitim fakültesi mezunu olduğu için derslerinde problem yaşayan sporculara, problem yaşadıkları dersleri anlamalarında yardımcı oluyor.

Risk Altındaki Sporcular

Katılımcıların üçü, ekonomik olarak risk altındaki sporculara, kulüpleri tarafından ekonomik yardımda bulunulduğunu belirtmişlerdir.

K3: Bunun içine maddi şeyler de girebiliyor. Mesela, maddi imkansızlıkları olan çocuklar da kulüpten para yardımı alabiliyorlar ya da takviye görebiliyorlar gibi şeyler var.

K10: Maddi durumu olmayan sporcumuz varsa yardım edilmektedir ama tüm alt yapımızdaki sporcularımıza aylık bir ücret verilmemektedir.

“İstismar” Farkındalığına Yönelik Yapılan Çalışmalar

Katılımcıların on tanesi sporcu çocuk, aileler yada antrenörlerden en az birisine bireysel ya da grup halinde istismar farkındalığına yönelik bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir.

K1: Biz, antrenörlerimize, ailelerimize, neler çocuk istismarına girer, nasıl davranmalılar gibi konularda seminerler veriyoruz. Çocukların da istismar durumlarının neler olduğunun farkına varmalarını sağlıyoruz.

K2: Kulübümüzde çocuk haklarının neler olduğu ile ilgili zaten antrenörler eğitim alırlar. Bizler de bu eğitimi veririz psikososyal gelişim birimi olarak. Ailelerden aldığımız bir onam formu vardır bununla ilgili. Yani, çocuğun haklarının korunacağı, müdahale ve baskı yapılmayacağı, maçlardan önce beslenmesine ya da dinlenmesine yardımcı olunacağı, herhangi bir sözlü ya da fiziksel taciz veya şiddetin gösterilmeyeceğine dair...

K13: Çocukların karar mekanizmaları ile ilgili belirlenmiş kurallar mevcut. Disiplin talimatnamesi ve kendi haklarını nasıl ifade edecekleri ve koruyacaklarıyla ilgili bilgilendirmelere sahipler.

Soru 2: Kulübünüzde fotoğraf, video çekimi, internet ve sosyal medya kullanımı hakkında neler söylersiniz?

Bu bölümde “Kulübünüzde fotoğraf, video çekimi, internet ve sosyal medya kullanımı hakkında neler söylersiniz?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında iki ana tema ve bu ana temalara bağlı alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu temalar:

- Kulüplerin Medya ve Sosyal Medya Yapılanmaları
- Medya ve Sosyal Medya Bağlamında İstismarı Önleme
- **Kulüplerin Medya ve Sosyal Medya Yapılanmaları**

Kulüplerin medya ve sosyal medya yapılanmaları ana teması incelendiğinde, bu ana temaya bağlı iki alt tema ortaya çıkmıştır:

Kulüplerin Medya ve Sosyal Medya Yapılarının Durumu

On katılımcı, basın ve medya ile ilgili profesyonel bir departmanın veya uzmanının olduğunu, sporcu çocukların fotoğraf ve video çekimlerinin yapıldığını ve yayınlandığı, kulüplerine ait internet sitelerinin ve sosyal medya hesaplarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan üç tanesi ise kulüplerinin televizyon kanallarının varlığına değinmişlerdir.

K1: Kulübümüzün internet sitesi, sosyal medya hesapları ve televizyonu var.

K3: Genelde kulübümüzle ilgili bir çekim olacağı zaman kulübün kendi basın birimi ve televizyonu var, onlar geliyorlar.

K7: Kulübümüzün bir medya sorumlusu var. Fotoğraf ve video çekimleri onlar tarafından yapılıyor.

K12: Kulübümüzün resmi internet sitesi ve sosyal medya hesapları var. Kulübümüzde fotoğraf ve video çekimleri uzman bir ekip tarafından yapıp paylaşılmaktadır.

Kulüplerin Görüntüleme Yöntemlerini Kullanım Amaçları

Altı katılımcı, kulüplerinin fotoğraf ve video çekimlerindeki amaçlarının, sporcu çocukların gelişimlerini takip etmek veya onlara önem verildiğini hissettirmek olduğunu belirtmişlerdir.

K7: Bu süreçte fotoğraf ve videolarını çekip onlara önem verildiğini hissetmelerini sağlıyoruz. Şunu gözlemliyorum: sporcular fotoğrafları çekildiği, maçları video ile takip edildiği zaman kendilerini daha önemli hissediyorlar ve takıma aidiyetleri artıyor.

K8: Biz antrenmanlarımızı kayıt altına alıyoruz. Oyuncuların da kendilerini görerek geliştirmesi önemli. Birine bir hata yaptın dediğin anda hemen savunmaya geçiyor ve kabul etmiyor. Ama onu gösterdiğin anda ikna oluyor ve bu gelişimi daha da hızlandırıyor. Maçlarımızı da çekiyoruz. Bu maçları analiz ediyoruz. Olumlu ve olumsuz yönlerimizi görüyoruz. Paylaşıyoruz. Tartışıyoruz.

• **Medya ve Sosyal Medya Bağlamında İstismarı Önleme**

Medya ve sosyal medya bağlamında istismarı önleme ana teması incelendiğinde, bu ana temaya bağlı dört alt tema ortaya çıkmıştır:

Gönüllülük ve İzin

Katılımcılardan dokuzu, sporcu çocukların video-fotoğraf çekimlerinin yapılmasında, görüntülerin kulübün televizyonu, internet sitesi, sosyal medya hesaplarında paylaşılmasında veya dergilerde yayımlanmasında, çocuklardan ve onların ailelerinden izin alındığını ve gönüllülüğe dikkat edildiğini belirtmişlerdir. Dört katılımcı ise bu iznin yazılı olarak alındığını ifade etmiştir.

K2: Bütün çocukların fotoğrafları her yerde kullanılabilir, katalogda da internet sitesinde de. Bunun için ailelerden muvaffakatname alınıyor. Kulübün her türlü etkinliğinde kulüp sorumludur adı altında bir muvaffakatname var.

K1: Bununla ilgili çocuklara çıkmak isteyip istemediklerini soruyoruz, çıkmak istemezlerse hiçbir şekilde zorlamıyoruz. Tabi bunu yine çocuklara yazılı şekilde değil, sözlü olarak ifade ediyoruz.

K5: Bir fotoğraf çekimi olacak öncelikle bunu velilerle konuşuyoruz, nasıl olacağını belirtiyoruz, zaten takım görüntüsü alıyoruz, bireysel görüntü yok, olacağı zamanda ailesi ile iletişimde bulunuyoruz. Yazılı izin almıyoruz ama kendilerine telefon ile ulaşıyor onların onayı alındıktan sonra uyguluyoruz.

Kulüp İçi Görüntülemelerde Denetim

Dört katılımcı, kulüpleri içerisinde görüntüleme yöntemlerinin kullanılmasının kulüp iznine bağlı olduğunu veya kulüp tarafından görevlendirilmiş kişilerce yapıldığını belirtmişlerdir.

K3: Benim bildiğim, dışarıda çalışıkları, şehirde birkaç yerel gazete var. Oralardan gelip de haber yapan insanlar var. Ama mutlaka onlar da izinlerini alıp geliyorlar. Yani öyle herkes rastgele çekim yapamıyor.

K13: Fotoğraf ve video çekimi kulüp tarafından işe alınmış kişi veya kişilerce yapılmaktadır. Akretidasyonları mevcuttur.

Problem Durumları ile Başa Çıkma ve Önleme

Onbir katılımcı internet ve sosyal medya temelli problem durumlarla başa çıkmak ve önlemek amacıyla, sporcu çocukları sosyal medya üzerinde takip ettiklerini, kulüp içinde güvenli internet imkanı sağladıklarını, sporculara sözel olarak uyarıda bulunduklarını belirtmişlerdir. Beş ise sporcu çocukların sosyal medya kullanımlarına yönelik belirli kulüp kuralların ve davranış kodlarının bulunduğunu belirtmişlerdir.

K4: Sporcularımıza korumalı-filtreli internet imkanı veriyoruz. Belirli saatlerde uyumaları uyanmaları gibi kriterler dahilinde. Zamanlarının sürekli internetin başında geçirmelerini istemiyoruz.

K10: Çocukların sosyal medyada küfürli paylaşımlar, rakip takım hakkında kötü yorumlar yapması yasaktır. Eğer görülürse yaptığının yanlış olduğunu o paylaşımı silinmesi gerektiği söylenir ve uyarılır. Bunları takip ediyoruz

K12: Kulübümüzde güvenli ve kontrollü sosyal medya kullanımını sağlamak adına belirlenmiş davranış kodları bulunmakta, hem çocuklar, hem antrenörler hem de aileler bu konuyla ilgili bilgilendirilmektedir.

Eğitim

Katılımcıların dört tanesi, kulüplerinde, sporcu çocukların internet ve sosyal medya kullanımlarına yönelik kulüp kuralları ve davranış kodları hakkında bilgilendirmelerin ve eğitimlerin yapıldığı belirtmişlerdir.

K11: Bu konuda kulübümüzdeki sosyal medya uzmanlarıyla görüşülerek ortak kararla belirli kurallar konulmuştur. Ayrıca bununla ilgili düzenli eğitimler verilmiş olup, sosyal medya uzmanları tarafından ortak bir sosyal medya hesabı açılarak sporcuların paylaşımları kontrol altına alınmıştır.

K12: Kulübümüzde güvenli ve kontrollü sosyal medya kullanımını sağlamak adına belirlenmiş davranış kodları bulunmakta, hem çocuklar, hem antrenörler hem de aileler bu konuyla ilgili bilgilendirilmektedir

Soru 3: Kulübünüzdeki etik standartlar ve davranış kodları (davranış standartları) hakkında neler söylersiniz?

Bu bölümde “Kulübünüzdeki etik standartlar ve davranış kodları (davranış standartları) hakkında neler söylersiniz?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında bir ana tema ve bu ana temaya bağlı alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu tema, “Kulüplerin etik standartları ve davranış kodları”dır.

- **Kulüplerin Etik Standartları ve Davranış Kodları**

Kulüplerin etik standartları ve davranış kodları teması incelendiğinde altı altı tema ortaya çıkmıştır:

Kulüplerin etik standartlarının varlığı ve niteliği

Katılımcıların beş tanesi, kulüplerinin etik standartlarının olduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan bazıları, kulüplerinin etik standartlarının merkeze sporcularını alarak onların performanslarına, psikososyal gelişimlerine ve akademik yaşantılarına vurgu yaptığını belirtirken, bazıları ise kulüplerinin sporcularından beklentilerine vurgu yaptığını belirtmişlerdir.

K4: Bu formayı giydikten sonra daha iyi, daha uyumlu, daha saygılı bir sporcu, bir insan olman bekleniyor. “tarzında bir etik beklentimiz var.

K5: Etik standartlarda önceliğimiz şu “iyi birey iyi vatandaş iyi sporcu”. Bu sadece söylemde kalmamalı, biz bunu eylemede döküyoruz.

K12: Altyapı da en temel etik kuralımız: Sporcuların sportif gelişimlerini sağlarken onların psikososyal gelişimlerini ve akademik kariyerlerini önemsemektir

Kulüplerin davranış kodlarının varlığı

Katılımcıların on tanesi, kulüplerinde davranış kodlarının ve standartlarının yazılı ve sözel olarak bulunduğunu, bu standartların ve kodların yayımlanıp ilgili kişilere dağıtıldığını veya kulüp içinde görselleştirip ulaşılabilir hale getirdiklerini belirtmişlerdir. İki katılımcı ise kulüp içi davranış kodlarının bulunmadığını belirtmiştir.

K1: Yazılı bir kodlarımız yok, sürekli sözel olarak ifade ediyoruz ancak yazılı hale getirme ile ilgili bir çalışmamız var ve her sezon başında her oyuncuya imzalatmayı düşünüyoruz.

K2: Bizim tesisimizde, her yerde mutlaka yazılı mesajlar vardır. Dosyalarda yazılı olarakta vardır ama kocaman kocaman pankartlarda sloganlarımız vardır. Ayrıca bizim kulübe ait olmasının karşılığı olarak çocukların uyması gereken kurallar her tarafta yazar.

K4: Altyapı sporcularından beklentimiz adı altında 15 maddelik bir iyi niyet beyanımız var. Bu iyi niyet beyanımız hem sporcuya hem velisine gönderiyoruz.

K8: Sezon başında kurallarımızı belirliyoruz. O kurallara uyulması için insanlara telkinde bulunuyoruz. Uyarıyoruz herhangi bir aksaklık olduğu takdirde. Bunla da alakalı daha fazla ne olabilir, daha bir resmi bir yazı olabilir. Bunu yaparsak daha iyi olur gerçi. Yazılı yok.

Kulüplerin davranış kodlarının spesifik yapıları ve içeriği

Kulüplerinde davranış kodlarının yazılı olarak bulunduğunu belirten altı katılımcı, bu davranış kodlarının, çocuklardan antrenman ve maçlarda beklenen davranışları, kulüp içi hijyen ve görgü kurallarını, tesisi kullanım kurallarını, kulüp içi uzman desteğine ulaşımını ve antrenörlerle ilişkilerini içeren yazılı yönergeler olduğunu belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan dört tanesi ise kulüp davranış kodlarının, aileler ve antrenörlerden beklenen davranışları da içerdiğini, bunula birlikte çocuklarla ilişkilerine yönelik yazılı yönergeleri de kapsadığını belirtmişlerdir.

K4: ... sporcu gördüğü zaman sınırlarını koruyor, yapması gereken şeyleri biliyor, mesela bunlardan bir tanesi günaydın, özür dilerim gibi olumlu iletişim dilini kullanmak... Mesela hijyen standartımız var. Masörden, doktordan, psikologdan yararlanmak için standartlarımız var, yazılı olarak veriyoruz.

K9: Verdiğimiz dokümandaki ana başlıklara bakacak olursak: müsabakada yapmaları gereken davranışlar, antrenmanda yapmaları gereken davranışlar ve antrenörlere yönelik davranışlar olarak üç başlıkta veriyoruz. Çocukların nasıl davranmalarına yönelik kodlar yani.

K13: Bu kodlar genellikle, çocuklardan, antrenörlerden ve ailelerden hangi davranışları beklediğimizi ifade ediyor.

Kulüplerinde davranış kodlarının sözel olarak bulunduğunu belirten katılımcılar dört katılımcı, bu davranış kodlarının, çocukların kendilerine yönelik fiziksel ve sözlü istismar durumlarını, kulüp içi görgü kurallarını, çocuklardan ve ailelerinden antrenman ve maçlarda beklenen davranışları içeren sözel yönergeler ve rol model davranışlar olduğunu belirtmişlerdir

K1: Çocukların kendilerine karşı yapılan sözlü ve fiziksel durumların farkına varmalarını, gerekirse haklarını korumak için bunların karşısında durmalarını öğütlüyoruz. Antrenörlerimiz bu konuda örnek olmaya çalışıyorlar ki en iyi bu şekilde öğretebilirler.

K8: O yüzden öncelikle biz örnek olmaya çalışıyoruz çocuklara. Yani rol model olmaya çalışıyoruz. Biz yemekhane görevlisine nasıl davranmamız gerekiyorsa onlardan da onu istiyoruz. O yüzden öncelikle biz kendimize çekidüzen vermeye çalışıyoruz. Kat ve temizlik görevlileriyle alakalı olsun, diğer antrenörleriyle olsun, bir yöneticiye nasıl davranmaları gerektiğiyle olsun... Çocuklara öncelikle tabi antrenmana çıktıkları zaman da fair play çerçevesinde birbirlerine karşı kontrollü olmalarını, sonuçta bu oynadığımızın bir oyun olduğunu, zevk almamız gerektiğini, anı yaşamamız gerektiğini söylüyoruz.

Fiziksel Temas Kodları

Üç katılımcı çocuklarla fiziksel temas ve dokunma ile ilgili sözel davranış kodlarının bulunduğunu, bu kodların ihlal durumlarının takibinin yapıldığını belirtmişlerdir.

K1: Bizim kültürümüzde dokunmak önemli bir iletişim yöntemidir. Çocuklarla antrenörler arasında yoğunlukla olabiliyor. Hiçbir şeyi atlamamak adına, fiziksel kontakların derecesine bakıyoruz. Şüpheli bir durum varsa çocuğu çağırıp konuşuyoruz.

K2: Özellikle futbol kültürü biraz daha günlük hayata yakın bir kültür o yüzden çok rahat el şakası yapabiliyorlar birbirlerine. Bu tür konularda özellikle yardımcı personelin çocuklarla ilişkisi samimi boyuta gelebiliyor. Bu yakınlığın yanlış anlaşılacak ya da onlara zarar verebilecek bir şey olduğunu gördüğüm anda müdahale ediyorum, anlatıyorum.

Kulüp Disiplin Kuralları

Katılımcılardan üçü katılımcı kulüp içi disiplini sağlamaya yönelik yazılı kuralların olduğunu, bu kuralların antrenörler ve sporcu çocuklar için geçerli olduğunu ve kurallara uyulmaması sonucunda belirli yaptırımların olduğunu belirtmişlerdir.

K4: Kulübümüzün bir yönetmeliği var, bir disiplin yönetmeliği. Her yıl yenilenen, güncellenen bir yönetmelik. Buna sporcular ve antrenörler uymak zorundalar. Bunlar yazılı ve detaylandırılmış. Hangi davranışları yaparlar, hangilerini yapamazlar, yaparlarsa cezaları neler gibi detaylar...

K5: Bunlarla (davranış kodları) ilgili bir katılımda bir isteksizlik gördüğümüzde zaten uyarıyoruz. Bu uyarılarla ilgili bir disiplin yönetmeliğimiz var, bütün altyapı takımlarımıza bu yönergeyi tebliğ ettik. Her sene antrenörlere bir disiplin talimatı yayınlıyoruz.

Davranış Kodları Eğitimi

Sekiz katılımcı, kulüplerinin davranış kodları hakkında eğitim ve grup çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu eğitimlerin sporcu çocuklara veya ailelerine veya her ikisinden birine yapıldığı vurgulanmıştır. Ailelere, çocukları ile ilişkilerine yönelik davranış kodları hakkında eğitim verildiği belirtilirken, çocuklara kulüp içi davranışları ile ilgili eğitim verildiği belirtilmiştir.

K5: Sene başı ve ortasında iki tane seminer düzenliyoruz. Bu seminerde velilerin çocuklara ne şekilde davranması gerektiğini açıklıyoruz

K9: Yemek yediğimizi ortamlarda “afiyet olsun, elinize sağlık vs” gibi adap kurallarına kadar yazılı olarak verdiğimiz dokümanda da var eğitimini de veriyoruz. Velilerle ilgili de yaptığımız toplantılarda da sürekli anlatıyoruz.

K11: Ailelerimize, çocukları ile ilişkilerine yönelik davranış kodlarıyla ilgili gerekli eğitim velilere verilmiştir

K12: Bu davranış kodları ile ilgili her sene başında çocuklara ve velilerimize eğitim verilir.

Soru 4: Kulüp çalışanlarına, velilere ve çocuklara yönelik verilen tüm eğitimler hakkında bilgi verir misiniz? Kulübünüzde çocuk korumaya yönelik eğitimler hakkında neler söylersiniz?

Bu bölümde “Kulüp çalışanlarına, velilere ve çocuklara yönelik verilen tüm eğitimler hakkında bilgi verir misiniz? Kulübünüzde çocuk korumaya yönelik eğitimler hakkında neler söylersiniz?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında iki ana tema ve bu ana temalara bağlı alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu temalar:

- *Kulüplerin Eğitimsel Durumları ve İşleyişi*
- *Sporda Çocuk İstismarını Önlemeye Yönelik Eğitimsel Uygulamalar*
- **Kulüplerin Eğitimsel Durumları ve İşleyişi**

Kulüplerin eğitimsel durumları ve işleyişi teması incelendiğinde dört alt tema ortaya çıkmıştır:

Kulüp içi eğitimlerin varlığı ve içeriği

Katılımcılardan on tanesi, kulüplerinde eğitimlerin düzenlendiği, bu eğitimlerin çocuklara, ailelere ve kulüp çalışanlarına yönelik olduğunu belirtmişlerdir. Düzenlenen bu eğitimlerin, kulüp beklentileri, sportif yaralanmalar, beslenme, gelişim dönemleri, ergenlik, antrenör ve ebeveyn tutumları ve iletişim konularını içerdiğini belirtmişlerdir. İki katılımcı ise kulüplerinde herhangi bir eğitimin düzenlenmemesinden duydukları kaygıları belirtmişlerdir.

K1: Kulübümüzde dış hekiminden, diyetisyene, iletişime kadar birçok uzmanımız var. Bunlarda kendi alanları ile ilgili hem çocuklara hem ailelere eğitimler veriyor. Ayrıca antrenörlerimize de eğitimler düzenliyoruz.

K8: Bu güne kadar verilmedi. Yeterlilik olmuyor yani bizim yaptığımız şeylerde. Belirli bir düzen yok.

K9: Önce akademi liglerinin işleyişiyle, ligdeki statüleri ile ilgili bilgilendirme toplantılarımızı (eğitimler) yapıyoruz. Bunların içinde eğitimle okul ile ilgili toplantılarımızı yapıyoruz. Velilere yönelik bunları yapmaya çalışıyoruz. Ergenlik

dönemi gibi eğitimleri de antrenörlerimiz ile beraber veriyoruz. ... işte yaşlarına göre cinsel bilgilendirmeler yapıyoruz. Sakatlanmalar ile ilgili kulüp doktorumuzla çalışmalarımız oldu.

K11: Ailelerimize, antrenörlerimize ve sporcularımıza planlı olarak bir dizi eğitimler veriyoruz. Örneğin antrenörlerimize, çocukların gelişim özellikleri, iletişim becerileri, liderlik özellikleri, ödül ve ceza yöntemleri gibi eğitimler veriyoruz. Ailelerimize ise; anne-baba tutumları (baskı-destek), çocukların gelişim özellikleri, iletişim becerileri, ergenlik dönemi özellikleri konularında eğitimler düzenliyoruz. Çocuklar ve veliler psikologlarımız tarafından düzenli bir şekilde eğitim verilmektedir

Kulüp içi eğitimlerin niteliği ve değerlendirilmesi

Katılımcıların sekizi; kulüplerinde eğitim materyallerin hazırlandığını ve saklandığını, bu materyallerin sunum yolu ile aktarıldığını, verilen eğitimlerin sözel geribildirimle değerlendirildiğini belirtmişlerdir.

K2: Genellikle eğitimleri ben ya da doktorumuz verdiği için herkes kendi eğitim materyallerini hazırlar ve bunlar belirli bir dosyada saklanılır ve yönetime de gönderilir. Eğitimin içerikleri, tarihleri ile beraber bilgisayar ortamında da saklanır. Eğitimlerin etkili olup olmadığını da sözel geri bildirimle değerlendiriyoruz.

K5: Eğitim dokümanları genellikle kendi üniversite yaşantımızdan getirdiğimiz ve ortak protokol yaptığımız üniversiteden gelen dokümanlar. Aldığımız eğitimleri değerlendiren bir skalamız yok ama bizler uzun zamandır bu işin içerisindeyiz, hem sporcu geçmişimiz var, hem eğitim geçmişimiz var yaralı olup olmadığını bu şekilde değerlendiriyoruz.

K7: Sağlık birimi olarak yaptığımız her sunum, varsa kullanılan materyaller dosyalanıyor, saklanıyor. Bu zamana kadar yapılan eğitimler başlığı altında saklıyoruz. Eğitimlerin değerlendirilmesi sistematik olarak yapılmıyor, antrenörlerden ve sporculardan sözel geribildirim almak üstünden gidiyor.

Kulüp dışı eğitimler ve uzman desteği

Beş katılımcı, kulüp içi eğitimlerinin düzenlerken kulüp dışından uzman desteğine başvurduklarını ve kulüp antrenörlerinin Türkiye Futbol Federasyonu tarafından düzenlenen eğitimlere katıldıklarını belirtmişlerdir.

K1: Eğitim verilecek konu ile ilgili uzmanları çağırıyoruz.

K5: TFF’de her sene başında çocuk gelişimi ile ilgili eğitimler yapıyor. Bir birimimizin başına üniversiten bir akademisyen getirdik. Ek olarak bu üniversiten 3 tane hocamızdan çocuk ve spor, ergenlik, çocuk ve kondisyon gibi farklı konularda bu sene içerisinde seminer aldık. Tabi bu antrenörlere yönelikti.

K6: Antrenörlerimizin çoğu, pedagojik formasyon almış ve TFF’nin ilgili eğitimlerinden geçmişlerdir.

Oryantasyon eğitimleri

Katılımcıların dört tanesi, kulüplerinde personellerine yönelik oryantasyon çalışmalarını yaptığını belirtmişlerdir.

K4: Birisi işe alındığında nasıl davranması gerektiği ile ilgili seminer ve eğitim tarzında bilgilendirme yapılır ama bir şey imzalatılmaz. Oryantasyon çalışmasını psikolog ve idari amir yapar.

K12: Yeni başlayan kulüp personeli yine bu süreçle ilgili gerektiği şekilde bilgilendirilmektedir.

• **Sporda Çocuk İstismarını Önlemeye Yönelik Eğitimsel Uygulamalar**

Sporda çocuk istismarını önlemeye yönelik eğitimsel uygulamalar teması incelendiğinde bir alt tema ortaya çıkmıştır:

Sporda Çocuk Koruma Eğitimleri

Altı katılımcı, kulüplerinde sporda çocukların istismardan korunmaya yönelik eğitimlerin antrenörler ve aileler için yada çocuklar ve aileler için düzenlendiğini belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan üçü ise, kulüp dışından bir uzman ve üniversite desteği ile kapsamlı bir çocuk koruma eğitimi düzenlendiğini belirtmişlerdir.

K10: Bu konuda (çocuk koruma) maalesef eğitimler düzenlenmiyor.

K11: Aynı zamanda çalışanlar için de dışarıdan uzman kişiler dahilinde bir üniversiteden sporda çocuk koruma eğitimi alınmıştır.

K12: Çocuklar ve veliler karşılaşılabilecekleri her türlü istismar ve bundan korunmak ile ilgili bilinçlendirici eğitimler almaktadırlar. Çocuk ve veliler olası istismar durumunda neler yapıp, nerelere başvuracakları konusunda departmanımız tarafından bilgilendirilmektedirler. Yine belirli dönemlerde bu konuları içeren eğitim ve etkinliklerle bilinçlendirme sağlanmaktadır.

Soru 5: Kulübünüzde çocuklara yönelik psikolojik danışmanlık ve destek uygulamaları nelerdir?

Bu bölümde “Kulübünüzde çocuklara yönelik psikolojik danışmanlık ve destek uygulamaları nelerdir?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında birana tema ve bu ana temaya bağlı alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu tema, “Kulüplerin psikolojik destek uygulamaları” dır.

- **Kulüplerin Psikolojik Destek Uygulamaları**

Kulüplerin psikolojik destek uygulamaları teması incelendiğinde iki alt tema ortaya çıkmıştır:

Kulüplerde Psikolojik Destek Hizmetlerinin Varlığı

On katılımcı, kulüplerinde psikolojik destek hizmetleri sağlayan ve tam zamanlı çalışan bir birimin veya uzmanların olduğunu, bu birime ve uzmanlara ulaşılabilirliğin kolay olduğunu belirtmişlerdir. Üç katılımcı ise böyle bir birimin veya uzman erişiminin olmadığını, psikolojik destek hizmetlerinin antrenörler tarafından sağlandığını belirtmişlerdir.

K2: Psikososyal gelişim departmanımız var. Departmanımızda iki tane psikolog çalışıyoruz. Tam zamanlı olarak çalışıyoruz, kapımız her zaman açık ve çocukların olduğu her yerdeyiz.

K9: Kulübümüzde onunla ilgili çok ciddi bir çalışmamız yok. Tam zamanlı çalışan bir psikolog desteği alma imkanımız olmadı. Bu durumu ancak antrenör arkadaşlarımız ile çözüyoruz.

K10: Kulüpte tek psikolog olarak çalışmaktayım. Kulüpte tam zamanlı çalıştığım için velilerin, sporcuların ve çalışanların bana ulaşmaları kolay oluyor. Tesiste kalan sporcularımızın velileri de telefonla ulaşabiliyorlar.

K12: Psikososyal gelişim departmanı çocuklar için kulüp bünyesinde hazır bulunmakta ve her türlü desteği sağlamaktadır. A takım düzeyinde ve altyapı düzeyinde birer psikolog çalışmaktadır. Tesis içinde bir odaya sahip olan departmanımız, çocuk, aile ve personel için açık ve ulaşılabilir konumdadır.

Kulüplerde Psikolojik Destek Hizmetlerinin İşlevi

Katılımcıların dokuzu, sporcu çocuklara yönelik bireysel ve grup görüşmelerinin, eğitim ve seminer çalışmalarının yapıldığını, bu görüşmelerin ve eğitimlerin, okul problemlerini, aile ve flört ilişkilerini, ergenlik sorunlarını, takım ruhu oluşturmaya, kaygı, motivasyon, öfke yönetimi, konsantrasyon, hedef belirleme konularını içerdiğini belirtmişlerdir. Altı katılımcı ise aile ve antrenör görüşmeleri veya eğitimlerinin de yapıldığını belirtmişlerdir.

K1: Her konu hakkında bizimle bire bir bilgi paylaşımında bulunabiliyorlar. Ayrıca velilerle de çok sık görüşüyoruz. Yoğun antrenmanları nedeniyle çocukların okul sorunları oluyor.

K11: Çocuklarla genellikle, hedef belirleme, kendini tanıma, özgüven, iletişim, kaygı ile baş etme, öfke ile baş etme, stres, motivasyon, takım olma, zihinde canlandırma vs konularda bireysel yada grup halinde çalışıyoruz.

K13: Bireysel, toplu eğitimler verilmekte ve maç ve antrenman takipleri yapılmaktadır. Antrenörlere ve velilere eğitimler verilmektedir. Ayrıca talep edildiğinde veliler ile bireysel görüşmelere yapılmaktadır. Çocuk istismarı gibi konularda kiminle iletişime geçileceği anlatılmıştır ve iletişim bilgileri mevcuttur.

Soru 6: Kulüp, aile ve okul iletişimi nasıl sağlanır ve neler yapılır?

Bu bölümde “Kulüp, aile ve okul iletişimi nasıl sağlanır ve neler yapılır?” sorusuna katılımcılar tarafından verilen cevaplar analiz edilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında iki ana tema ve bu ana temalara bağlı alt temalar ortaya çıkmıştır. Bu temalar:

- *Kulüp, Aile ve Okul Üçgeninde İletişim*
- *Akademik ve Sosyal Gelişim Desteği*
- **Kulüp, Aile ve Okul Üçgeninde İletişim**

Kulüp, aile ve okul üçgeninde iletişim teması incelendiğinde üç alt tema ortaya çıkmıştır:

Kulüplerin okullarla iletişim durumları

Dokuz katılımcı, okullarla iletişimsel süreçlerinin olduğunu, bu iletişimsel süreçlerin bir uzman yada bir antrenör tarafından sağlandığını belirtmişlerdir. Kulüpler tarafından okul ziyaretlerinin yapıldığını, akademik yaşantılarının, okul devamsızlıklarının ve okul sorunlarının kulüp tarafından takip edildiğini belirtmişlerdir.

K4: Bizim eğitim direktörümüz var. Tek tek sporcuların hangi okullara gittikleri bilinir. Her okulda onlar ziyaret edilir. Sporcu ile ilgili görüşler, notlar alınır. Devamsızlıkları öğrenilir

K10: Her ay okul ziyaretleri yapılır. Her antrenör kendi sporcularının okul takiplerini yaparlar. Ben de bu konuda antrenörlerimizle birlikte okul ziyaretlerine eşlik ediyorum. Sporcularımızın tüm okul bilgileri doküman olarak bende durur. E-okuldan da takipleri yapılmaktadır.

K12: Çocukların eğitim durumu takibi okul aile iletişim sorumlusu ve Psikososyal Gelişim Departmanı işbirliğiyle sağlanmaktadır. Yatılı kalan sporcularımız için de okul aile iletişimini sağlayan, 24 saat onlarla beraber kalan eğitim bilimleri mezunu bir uzmanımız bulunmaktadır

Kulüplerin ailelerle iletişim durumları

Yedi katılımcı, sporcu çocukların eğitimsel durumlarını düzenlemek amacıyla ailelerle bireysel görüşmeler yaptıklarını ve okul takiplerini yapabilmek amacıyla ailelerden muvaffakiyetname (izin belgesi) aldıklarını belirtmişlerdir. İki katılımcı ise sporcularının ev ziyaretlerini gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

K1: Biz tesislerde kalan çocuklarımızın okul problemleri ile ilgilenebilmek için ailelerden muvaffakiyetname alıyoruz.

K5: Ailelerle ise yılda en az iki kere toplantı yapıyoruz, muvafakatnamelerimiz var ve gerektiğinde de kulübe davet edip görüşmeler yapıyoruz.

K9: Antrenör arkadaşlarım ev ziyaretlerine gidiyor, evinde çocuğun durumunu, yaşayışını görmeye çalışıyor, bu da ayrı bir katkı sağlıyor. Zaman zaman velilerini ziyarete giderek onlarla bireysel görüşmeler yapmaya çalışıyoruz.

Sporcu kayıtları

Katılımcıların sekizi, kulüplerinde sporcuların gelişim dosyalarının bulunduğunu, bu dosyaların, sporcunun ailesinin iletişim ve aile sosyokültürel yapılarına yönelik bilgileri, sporcunun sağlık bilgilerini, sporcunun fiziksel ve psikolojik gelişim bilgilerini içerdiğini belirtmişlerdir. Altı katılımcı ise sporcu kayıtlarının tutulması ile ilgili gizliliğe önem verdiklerini belirtmişlerdir.

K3: Bütün çocukların telefon numaraları, aile ile irtibat telefonları falan var. Hocalarında da var bir kısmının bende de var. Hepsinin bir dosyası var. Ailesi ne iş yapar, nerelidir, hangi kulüpten gelmiştir, ne kadardır ordadır, telefonu, nerde yaşıyor vs. birçok bilginin olduğu iletişim bilgileri zaten var yani.

K4: Sporcuların psikolojik gelişimleri ile ilgili dosyalarını tutarım, gizlidir, mahremdir, paylaşılması gereken şeyler varsa paylaşılır.. Çözümeyecek çetrefilli durumlarda ise mutlaka sporcunun izni ve bilgisi dahilinde ailesi ile paylaşılır ve gerekli destek sağlanır. Psikolojik gelişimi ile ilgili dosya bizde fiziksel gelişimi ile ilgili dosya antrenöründedir ve antrenörü takibini yapar.

K9: Çocukların takibi ile ilgili her çocuğun dosyası var, takım antrenöründe duruyor. Çocukların adresleri, kimlik bilgileri vs burada yazıyor. Ayrıca sporcu sağlık kartlarımız var. Mesela sporcu sakatlandığında detaylarını yazıyoruz, kulüp doktorumuza yönlendiriyoruz.

- **Akademik ve Sosyal Gelişim Desteği**

Akademik ve sosyal gelişim desteği teması incelendiğinde bir alt tema ortaya çıkmıştır: Bu tema; *“Kulüplerin akademik eğitime yönelik programlamaları ve eğitsel desteği”*dir.

Katılımcılardan dokuz tanesi antrenman programlarını sporcu çocukların okul durumlarına göre ayarladıklarını ve okula devamlarını teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. İki katılımcı ise etüt yada ek ders programları ile sporcularının akademik gelişimlerini desteklediklerini belirtmişlerdir.

K1: Futbol ve okul çok kolay gitmiyor ancak biz mümkün olduğunca antrenman ve okul saatlerini planlamaya çalışıyoruz. Eğitim durumlarını takip ediyoruz ve diplomalarını almalarına teşvik ediyoruz.

K8: Çocuğun okuduğu liseye göre bizde bir önceki okuluna göre o yıl için uygun okulu buluyoruz. İşte o hocamız buluyor. Dersleriyle alakalı olumsuz bir durumda bize bildiriliyor. Spor dersi engellememeli.

K12: Antrenman ve okul-ders çalışma saatleri tüm koşulların uygunluğu göz önünde bulundurularak düzenlenmekte, okul ve ders saatlerine uygun tasarlanan antrenman programıyla çocukların sportif gelişimi desteklenmektedir. Ek olarak yatılı kalan sporcularımız için etüt saatleri yapılarak dersleri desteklenmektedir.

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, içerik analizi sonucu elde edilen bulguların tartışılmasına, yorumlanmasına, sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Tartışma, bulguların sunulduğu sırayla verilmiş ve yorumlanmıştır.

5.1. Tartışma

Bu araştırmada katılımcılara ilk olarak “Kulübünüzün çocuk koruma politikaları nelerdir? Ne tür uygulamalar yapılmaktadır?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında, sporda çocuk koruma politikaları, sporda çocuk koruma sistemleri ve yönergeleri, sporda çocuk istismarını önleme temalarının öne çıktığı görülmüştür. CPSU (2006), sporda çocuk koruma stratejilerinin, sporda çocuk koruma ile ilgili önleyici tedbirlerin, istismar durumları hakkında bulguların sağlanması, sporda çocuk korumada işlevsel hale getirilecek politikalar, standartların geliştirilmesi, önleme ve başa çıkma durumlarına katılanların yeterliliklerini artırmak, kurumlar arası bütünleştirmeyi sağlamayı kapsadığı belirtilmiştir. Brackenridge ve Diğerleri (2012: 83), küresel ve ulusal bazda çocukları koruyan mekanizmalar olmasının ve ülke içinde bu mekanizmaların küçük sistemlerle devam etmesinin sporda çocuk koruma adına önemli olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcıların bu soruyu literatürün işaret ettiği kapsamda değerlendirildiği görülmüştür.

Katılımcılar kulüplerinin çocuk koruma politikalarını, toplumsal değer yargılarına, Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) tarafından yayımlanan yasal yönergelere dayalı olarak veya bir üniversite ile akademik işbirliği yaparak oluşturduklarını belirtmişlerdir, Brackenridge (2001), risk faktörlerinin sadece sporcu ve antrenör ile değil, sporun kültürü ve yapısı ile de ilişkili olabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla, kulüplerin sporda çocuk koruma politikalarını değer yargılarına göre düzenlemesinin çocuk istismarı açısından bir risk faktörü olduğu görülmüştür. Ayrıca, Türkiye UNICEF ve Birleşmiş Milletler’e dahil bir ülkedir. Bu kurumlarca belirlenen sözleşmelerde çocuk koruma politikalarının uluslararası standartlara göre yapılması gerektiği açıkça belirtilmiştir (UNICEF, 2004). Bunların ışığında, kulüplerin, sporda çocuk koruma politikalarını uluslararası standartlarda belirlemediği görülmüştür.

Kulüplerde çocuk koruma planıyla ilgili bilgileri içeren yanıtlarda, katılımcıların, büyük çoğunluğu yazılı ve belirgin bir çocuk koruma planının olmadığını belirtmişlerdir. Şeker (2011: 20), kulüpte çocuğun gördüğü istismarın dar anlamda yani yoğun etkili bir şiddet olduğunu ve çocuğun korunmasında kulüp uygulama ve planlarının önemli olduğunu söylemektedir. Küçük, Rodopman Arman ve Bozkurt (2016) tarafında yapılan araştırmada da kulüplerde sporda çocuk koruma programına ihtiyaç duyulduğu bulunmuştur. Türkiye'de spor kulüplerinin çocuk koruma planının olmaması çocukları her türlü istismara karşı savunmasız bırakmaktadır. Bununla birlikte; çocuk koruma planı kapsamında sorulan sorulara bazı katılımcılar, çocukların geleneksel yollarla (sevgi, şefkat gösterme) antrenör inisiyatifinde çocuk korumanın gerçekleştirildiğini söylemiştir. 1992 ve 2006 yılları arasında uluslararası basında yer alan 372 sporda cinsel istismar haberinin incelendiği bir araştırmada, istismarcıların %98'ini antrenörler ve eğitmenlerden oluştuğu bulunmuştur (Brackenridge vd., 2008). Çocuğun maruz kaldığı istismar risk faktörlerinde en büyük potansiyel grubunu antrenörler oluşturuyorken bu konuda antrenöre ayrıca inisiyatif vermek çocuk istismarının önünü açan bir yaklaşımdır.

Sporda çocuğun her türlü şiddetten korunması her şeyden önce örgüt ve yönetimin temel görevidir (Cengiz, 2009: 30). Bununla birlikte her çocuk eşit derecede korunma hakkına sahiptir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989: md.2). Türkiye kulüplerinde yönetimin çocuk korumaya bakış açısına yönelik bazı katılımcıların, öncelikli olarak A Takım düzeyindeki sporcuların önemsendiğine değinmişlerdir. Bu durum, çocuk haklarına aykırıdır.

Koca (2018: 2), antrenör-sporcu ilişkisinin hiyerarşik niteliğine dikkat çekerek cinsel taciz ve istismar başta olmak üzere bu hiyerarşik iletişimin tüm istismar türlerine zemin hazırladığı ve çocuğu savunmasızlaştırdığını belirtmiştir. Elendu ve Umeakuka (2011), 18 yaş altı istismara uğrayan sporcularla yaptıkları çalışmada ise, istismar faillerinin antrenörlerin ve erkek akranlar olduğu, istismarın önlenmesi ve çocuğun korunması ancak örgüt içi rollerin açık şekilde belirlenmesinin, uygulanmasının ve bu rollerin tüm taraflara iletilmesinin gerektiği belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında, katılımcılar, kulüp içi rollerin düzenlendiğini ve uygulandığını vurgulamışlardır. bu bulgunun literatürle tutarlı olduğu görülmektedir.

Çocukların, ailelerin ve antrenörlerin kulüp dahilinde hangi hak ve sorumluluklara haiz olduklarını bilmeleri çocuğun sporunun düzenlenmesinde ve takibinde önemlidir. NSPCC (2009) örnek sözleşmesinde kulüplerin istismarı önlemede, çocuklarla ilgili kişilerden beklentilerinin deklarasyonunun ve ulaşılabilirliğinin sağlanmasının önemini vurgulanmıştır. Bu çalışmaya katılanların büyük çoğunluğu ise kulüplerinde; sporcu çocuklara, onların ailelerine ve antrenörlerine; haklarının, sportif, sosyal ve akademik yaşam ile ilgili kulüp beklentilerinin, kulüp kültürlerinin, gelişim liglerinin (akademi ligleri) yapılarının ve amaçlarının kulüp tarafından sözel ve yazılı olarak açıklandığını belirtmişlerdir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu kulüplerinde; problemler ve çözümleri konusunda kulüp-aile işbirliğinin var olduğunu ve ihtiyaç halinde uzmanlardan yardım alındığını söylemişlerdir. Çiftçi (2006: 57), çocukların yaşamlarını ve eğitimlerini çok boyutlu ve geniş açılı ilişkiler ekseninde yaşadıklarını ve bu tarafların uyum içinde olmalarının çocuğun psikolojik gelişiminde, yalnız kalmamasında ve içe kapanmamasında önemli olduğunu belirtmiştir. Sağlıklı yetişen çocukların istismar ve şiddete karşı kendilerini korumalarında bu uyumun önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda çocuğun kulüp, okul, aile arasında uyumlu bir süreçte yaşıyor olması ve sorunlar söz konusu olduğunda yetişkinlerin işbirliği içinde olması çocuğu korunaklı hale getirir.

Cengiz (2009: 31), kulüp içi disiplin uygulamalarının ve çalışanların özenli seçiminin, kulüplerde duygusal şiddet olaylarını azaltacağını açıklamıştır. Örgüt çalışanlarına önem verilmesi, çocukları, kulüp içi istismar oluşturacak risklerden uzak tutar. Katılımcıların büyük çoğunluğu, kulüplerinde çalışan seçimi yapılırken tecrübe, referans ve eğitim durumlarına dikkat edildiğini ve çalışanların işe alınması ve çalışmaları konusunda politikalarının olduğuna değinmişlerdir. Hacısotaoğlu, Akcan ve Bulgu (2015), kulüplerin bir antrenörle sözleşme imzalamadan önce ise adli sicil kaydı istemelerinin gerekliliğine dikkat çekmiştir. Kulüpler çalışan seçiminde bu kadar hassas davranırken, çalışacakları kişilerin adli geçmişi hakkında resmi bir belge istememeleri düşündürücüdür.

Katılımcıların neredeyse tamamı, çocukların kulübe ve spor müsabakalarına ulaşımının, kulüp tarafından sağlanan araçlarla yapıldığını söylemişlerdir. Marks, Mountjoy ve Marcus, (2012), kulüplerin sporcu çocuklara ulaşım imkanı

sağlamalarının, onları dışarıdan gelecek cinsel istismar risklerine karşı koruyacağını belirtmiştir. Ayrıca Lang ve Hartill (2015) kulüplerin özel ulaşım imkanı sağlamamaları, sporcu çocukların ekonomik istismarı kapsamında değerlendirilmiştir. Kulüplerin, ulaşım tedbirleri konusunda başarılı bir politika izledikleri görülmektedir.

Taner ve Gökler (2004: 82), çocuğun hayatının tamamında olduğu gibi spor konusunda da başarılı-başarısız, güvende-tehlikede olmalarında anne-babanın rolünün önemli olduğunun altını çizmiştir. Brackenridge (1996), spor kulüpleri tarafından ailelerin kulüp ortamlarına katılımlarının desteklenmesinin, sporcuları cinsel istismar durumlarından koruyacak faktörler arasında olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, sporcu ailelerinin kulüple iş birliğinin, antrenmanlara ve maçlara katılımlarının kulüp tarafından desteklendiğini belirtmişlerdir. Kulüpler, aileleri işin içine katarak çocukların esenlik ve güvenliğine yönelik destekleyici bir tedbir almışlardır.

Brackenridge (2004: 10), sporda çocuk istismarı ve çocukların korunması konusunda aile ve özellikle çocukların farkındalıklarının yüksek olmasının öneminin büyük olduğunu açıklamıştır. Çocuğun sporda korunabilmesi için aile ve çocukların gerek kulüp yönetimi gerekse uzmanlar tarafından bilinçlendirilmesi stratejik önem taşır. Katılımcıların büyük çoğunluğu, kulüplerinin sporcu çocuk, aileler ya da antrenörlerden en az birisine istismar farkındalığına yönelik bilgilendirme çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Ancak kulüplerin içinde çocuklarla çalışan yada ilgili olan kişiler yalnızca antrenörler ve aileler değildir. Yöneticiler, sağlık ekibi, yardımcı hizmet personelleri de çocuklarla yakın ilişki içerisinde. Kulüplerin çocukların korunmasında önemli bir yeri olan istismar farkındalığı çalışmalarındaki bu eksikliği kaygı vericidir.

Katılımcılara ikinci olarak “Kulübünüzde fotoğraf, video çekimi, internet ve sosyal medya kullanımı hakkında neler söylersiniz?” sorusu sorulmuştur. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplara bakıldığında, kulüplerin medya ve sosyal medya yapılanmaları, medya ve sosyal medya bağlamında istismarı önleme kapsamında değerlendirdikleri görülmüştür.

Birçok katılımcı, sporcu çocukların video-fotoğraf çekimlerinin yapılmasında, görüntülerin kulübün televizyonu, internet sitesi, sosyal medya hesaplarında paylaşılmasında veya dergilerde yayımlanmasında, çocuklardan ve onların ailelerinden izin alındığını ve gönüllülüğe dikkat edildiğini belirtmişlerdir. Az sayıda katılımcı ise bu iznin yazılı olarak alındığını ifade etmiştir. Buna ek olarak katılımcıların bir kısmı, kulüplerinin fotoğraf ve video çekimlerindeki amaçlarının, sporcu çocukların gelişimlerini takip etmek veya onlara önem verildiğini hissettirmek olduğunu belirtmişlerdir. Lang ve Hartill (2015) spor kulüplerinin görüntüleme yöntemlerini kullanımındaki ve yayınlamasındaki amaçlarının şeffaflık, motivasyon ve reklam amaçlı olduğunu, bu yüzden ailelerin ve sporcu çocuklarının rızalarının ve yazılı izinlerinin olmasının gerekliliğini vurgulamışlardır. Kulüplerin, çocukların ve onların ailelerinin rızalarına önem gösterdiği görülmektedir, ancak bunu yazılı teminat altına almamaları gri bir alan bırakmaktadır ve bu durum kulüp veya aile tarafından kötüye kullanıma açıktır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu internet ve sosyal medya temelli problem durumlarla başa çıkmak ve önlemek amacıyla, sporcu çocukları sosyal medya üzerinde takip ettiklerini, kulüp içinde güvenli internet imkanı sağladıklarını, sporculara sözel olarak uyarıda bulunduklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise sporcu çocukların sosyal medya kullanımlarına yönelik belirli kulüp kuralların ve davranış kodlarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Oral ve çalışma arkadaşları (2012: 30-31), internet, yazılı ve sosyal medyanın çocuk istismarında önemli risk faktörlerin olduğunu ve çocukların olası bir şiddet, istismar, ihmal veya tacizden korunmasında bu kaynaklarla olan iletişiminin takip edilmesinin önemini vurgulamıştır. Kulüplerin bu uygulaması literatür ile paralellik göstermektedir.

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen üçüncü soru “Kulübünüzdeki etik standartlar ve davranış kodları (davranış standartları) hakkında neler söylersiniz?” sorusudur. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında, etik ve davranış standartlarının varlığı ve bu standartların yapıları, fiziksel temas kodları, davranış standartları hakkındaki yapılan eğitimler kapsamında değerlendirildiği görülmüştür.

Bazı katılımcılar, kulüplerinin etik standartlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Bu katılımcıların bir kısmı, kulüplerinin etik standartlarının merkeze sporcularını aldığını söylerken, bir kısmı ise kulüplerinin sporcularından beklentilerine vurgu

yaptığını söylemişlerdir. ISOC (1996:1), kulüplerde etik standartların olmasının sporcu koruma açısından önemini vurgulamıştır. Aynı doğrultuda, Hacısftaoğlu, Akcan ve Bulgu (2015), tüm sporlar kulüplerinin, tolere edilebilir davranışları görünür kılabilmek için bir takım etik rehberlere sahip olmasının gerekliliğinden bahsetmişlerdir. Öte yandan uluslararası literatürde (Brackenridge and Rhind, 2010; Brunel University, 2013, CPSU), kulüplerde etik standartlar ve davranış kodlarının merkezine aile, sporcu ve antrenörden oluşan çok boyutlu bir yapıyı koymuştur. Bu bağlamda, kulüplerin etik standartlarının kapsamı bakımından yetersiz olduğu görülmektedir.

Leahy, Pretty ve Tenenbaum (2002:31) yaptıkları çalışmada, etik kod olmasına rağmen Avustralya’da sporda cinsel istismarın yüksek oranlara sahip olduğunu bundan dolayı etik kodların yanında davranış kodları da geliştirilerek ek tedbirler alınması gerektiği bulmuşlardır. Diğer yandan, Hacısftaoğlu, Akcan ve Bulgu (2015), kulüplerin davranış kodlarının bulunmasının önemini vurgulamış ve davranış kodlarının uygulanmasında antrenörün işlevinin ve rolünün olduğuna değinmiştir. Buna ek olarak, etik ilkelerin ve davranış kodlarının antrenörlerin sözleşmelerinde yer almasının gerekliliğini belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, kulüplerinde davranış kodlarının ve standartlarının yazılı ve sözel olarak bulunduğunu, bu standartların ve kodların yayımlanıp ilgili kişilere dağıtıldığını veya kulüp içinde görselleştirip ulaşılabilir hale getirdiklerini belirtmişlerdir.

The National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC) (2009) tarafından çocuk koruma standartlarında davranış kodlarının niteliğinin, davranış kodlarının yazılı, net ve ulaşılabilir olmasını, etik kodların ve kabul edilmeyen davranışlarla başa çıkma süreçlerinin varlığını, kulübün, yetişkinlerin çocuklara yönelik ve çocukların spor ortamlarında kabul edilebilir davranışlarına rehberlik edilmesinin içermesinin gerekliliği ifade edilmiştir. Ayrıca, çocuklara yönelik uygulanan bütün disiplin işlemlerinin şiddetten ve küçük düşürücülükten uzak olmasının, kulüp başkanı ve yöneticiler, çocukların dinlenilmesini ve bireysel olarak saygı duyulmasını teşvik edilmesinin önemini vurgulanmıştır. Katılımcıların bir kısmı kulüp davranış kodlarının, aileler ve antrenörlerden beklenen davranışları da içerdiğini, bununla birlikte çocuklarla ilişkilerine yönelik yazılı yönergeleri de kapsadığını belirtmişlerdir. Kulüplerde davranış kodlarının olması, çocukların spor

ortamlarında istismar durumlarında korunması açısından olumlu bir bulgudur. Diğer yandan, tüm kulüplerde, bu kodların düşük nitelikte bulunuyor ve bazı kulüplerde yazılı olarak bulunmuyor oluşu, çocuklar için güvenli spor alanlarının sağlanması ve onların istismar durumlarından korunması açısından düşündürücüdür.

Turner ve McCrory'a (2013: 106) göre spor yöneticilerinin görevlerini yerine getirebilmeleri sporda çocuğu korumaya yönelik yönerge ve politikaları dikkatli ve etkin biçimde uygulamalarıdır. Bu yönergeler, ailelerden çocuklara, spor çalışanlarından antrenörlere çocuğu koruyacak davranış kodlarını belirlemelidir. Kasımpaşa Spor Kulübü (2015) tarafından yayımlanan sporcular, aileler ve antrenörler için davranış kodlarında, genel kulüp kodları, antrenman ve maç kodları, tesis fiziksel alanlarına yönelik kodlar, ulaşım kodları, akademik eğitim kodları, sağlık ve hijyen kodları, kamp ve konaklama kodları, yatılı sporcular için kodlar bu başlıklar altında ayrı ayrı ele alınmıştır. Katılımcıların cevaplarına bakıldığında, kulüplerinin davranış kodlarının, antrenman ve maçlarda beklenen davranışları, kulüp içi hijyen ve görgü kurallarını, tesisi kullanım kurallarını, kulüp içi uzman desteğine ulaşımını ve antrenörlerle ilişkilerini içeren yönergelerden oluştuğu görülmüştür. Kulüplerde davranış kodlarının aileler, çocuklar ve antrenörler için ayrı ayrı oluşturulması ile ilgili bir bulgunun olmaması ve kapsamının darlığı, bu kodların işlevselliği açısından kaygı vericidir.

Brackenridge ve arkadaşları (2008: 6), çocuğun sporda cinsel istismarına dikkat çektikleri çalışmalarında, iç mekan sporlarının cinsel istismar açısından daha büyük risk taşıdığını ve bu konuda çocuğun korunması için spor yapılan alanda bulunan herkesin dikkatli olması gerektiğini söylemişlerdir. Cinsel istismarın çoğu zaman küçük dokunuşlarla başladığını belirten Brackenridge ve arkadaşları (2008), fiziksel temas konusunda özellikle dikkatli olunmasını gerektiğini ifade etmişlerdir. Az sayıda katılımcı çocuklarla fiziksel temas ve dokunma ile ilgili davranış kodlarının sözel olarak bulunduğunu, bu kodların ihlal durumlarının takibinin yapıldığını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan az sayıda katılımcının bu beyanından, kulüplerin çoğunda fiziksel temasa ilişkin bir sistemli ve yazılı davranış kodlarını bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum çocuğu cinsel istismar ve fiziksel istismara açık hale getirme adına risk taşır. Ayrıca Brackenridge ve arkadaşları (2008: 6), iç mekan sporlarında mekanın güvenlik düzeyinin de önemli olduğunun altını

çizmişlerdir. Katılımcıların büyük çoğunluğu, kulüplerinin fiziki güvenlik yapılarının bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu yapıların, güvenlik kameralarını, güvenlik görevlilerini ve yatılı kalan sporculardan sorumlu bir görevliyi içerdiğini vurgulamışlardır.

Katılımcılara dördüncü olarak, “Kulüp çalışanlarına, velilere ve çocuklara yönelik verilen tüm eğitimler hakkında bilgi verir misiniz? Kulübünüzde çocuk korumaya yönelik eğitimler hakkında neler söylersiniz?” soruları sorulmuştur. Küçük, Rodopman Arman ve Bozkurt (2016) sporcu çocukların ailelerinin, sporda çocuk koruma hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmanın sonucunda, antrenörler ve yöneticiler için sporda çocuk koruma eğitimlerini gerekliliğin olduğunu bulmuşlardır. Cevaplara bakıldığında, katılımcıların, kulüplerinin eğitimsel durumları ve işleyişi ile birlikte sporda çocuk istismarını önlemeye yönelik uygulamalar kapsamında değerlendirdiği görülmüştür. Küçük, Rodopman Arman ve Bozkurt (2016) sporcu çocukların ailelerinin, sporda çocuk koruma hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmanın sonucunda, antrenörler ve yöneticiler için sporda çocuk koruma eğitimlerinin gerekliliğin olduğunu bulmuşlardır.

Child Protection in Sport Unit (CPSU) (2006) standartları, spor kulüplerindeki eğitimlerin içeriğinin, sporcu çocukların fiziksel ve psikososyal gelişimlerine olumlu katkı sağlaması, çocuklarla temasta bulunacak çalışanlara, çocuk koruma politikaları içeren oryantasyon çalışması yapılması, tüm çalışanlara, çocuk istismarına yönelik kaygıları nasıl tanıyacakları ve cevap verecekleri hakkında bilgilendirme olanakları sağlanması, eğitimlerin, çocuklara ve gençlere yönelik istismarla ilgili kaygılarla ve disiplin süreçlerinde uygun olmayan davranışlarla baş etmeyi sağlaması kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kulüplerinde eğitimlerin düzenlendiği, bu eğitimlerin çocuklara, ailelere ve kulüp çalışanlarına yönelik olduğunu söylemişlerdir. Düzenlenen bu eğitimlerin, çocuk istismarı ve çocuk koruma, kulüp beklentileri, sportif yaralanmalar, beslenme, gelişim dönemleri, ergenlik, antrenör ve ebeveyn tutumları ve iletişim konularını içerdiğine değinmişlerdir. Bazı katılımcılar, kulüplerinde sporda çocukların istismardan korunmasına yönelik eğitimlerin antrenörler ve aileler için yada çocuklar ve aileler için düzenlendiğini belirtirken, az

sayıda katılımcı ise kulüplerinde personellerine yönelik oryantasyon çalışmalarını yapıldığını belirtmişlerdir. Sporcu çocukların istismardan korunmalarına yönelik kulüpler tarafından düzenlenen eğitimlerinin kapsamının yeterli olduğu görülmektedir, ancak çocuklarla yakın ilişkide olacak kişilere yönelik oryantasyon çalışmalarının eksik olduğu göze çarpmaktadır.

“Kulübünüzde çocuklara yönelik psikolojik danışmanlık ve destek uygulamaları nelerdir?” sorusu, katılımcılara beşinci sırada yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplara bakıldığında, kulüplerde psikolojik destek hizmetlerinin varlığı ve bu hizmetlerin işlevi kapsamında değerlendirmede bulundukları görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğu kulüplerinde psikolojik destek hizmetleri sağlayan ve tam zamanlı çalışan bir birimin veya uzmanların olduğuna dikkat çekmişlerdir. Az sayıda katılımcı ise psikolojik destek hizmetlerinin antrenörler tarafından sağlandığını vurgulamışlardır. Türkiye Futbol Federasyonu (2009) yayımladığı talimatnamesinde en üst iki profesyonel ligde mücadele eden kulüplerin psikolojik performans danışmanı bulunmasını zorunlu kılmıştır. Bu uzmanların tıp, psikoloji, psikolojik danışmanlık ile spor bilimleri disiplinlerinin birinden lisans veya psikoloji ile ilgili alanlardan birinde lisansüstü akademik geçmişe sahip olmasını ve Türkiye Futbol Federasyonu tarafından açılan eğitimde başarılı olmalarını şart koşturmuştur. Ancak talimatnamenin 2009 yılında yayımlanmasına karşın, psikolojik performans danışmanı yetiştirmeye yönelik ilk kurs 2014 yılında açılmıştır. Kulüplerin, çocukların esenliklerinin ve güvenliklerinin sağlanmasında psikolojik destek ve danışmanlık çalışmalarına yer verdiği görülmüştür. Diğer yandan bazı kulüpler tarafından bu hizmetlerin sorumluluğunun, psikolojik danışmanlık ve destek alanında akademik eğitimi olmayan antrenörlere verilmesi çocuk koruma uygulamalarının niteliğini sorgulatmaktadır.

Katılımcılara son olarak “Kulüp, aile ve okul iletişimi nasıl sağlanır ve neler yapılır?” sorusu verilmiştir. Katılımcıların bu soruyu, aile ve okul üçgeninde iletişim, akademik ve sosyal gelişim desteği kapsamında değerlendirildiği görülmüştür.

Fastad (2007: 4), sporcu çocukların okul hayatları ile sporlarının birleştirilmesinin pek kolay olmadığını ve bu iki yoğun yaşamın adaptasyonunda kulüplere büyük görevler düştüğünü bildirmektedir. Çocuğun bu iki alanda da yetkin olabilmek için yüksek enerji sarf etmesinden sonra bir de eğitim programlarının

uyumunu belirlemek görevini üstlenmemeleri gerektiğini vurgulayan Fastad (2007), bu konuda akademik başarıya odaklanan skolastik düşünceden sıyrılmak gerektiğini söylemektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu antrenman programlarını sporcu çocukların okul durumlarına göre ayarladıklarını ve okula devamlarını teşvik ettiklerini belirtmişlerdir. Bu konuyla alakalı olarak katılımcılar, okullarla iletişimsel süreçlerinin olduğunu, bu iletişimsel süreçlerin bir uzman ya da bir antrenör tarafından sağlandığını söylemişlerdir. Az sayıda katılımcı ise etüt ya da ek ders programları ile sporcularının akademik gelişimlerini desteklediklerini ifade etmiştir. Bu bulgulara ek olarak, kulüplerin, sporcu çocukların eğitimsel durumlarını düzenlemek amacıyla ailelerle bireysel görüşmeler yaptıkları ve okul takiplerini yapabilmek amacıyla ailelerden muvaffakiyetname (izin belgesi) aldıkları belirlenmiştir. Az sayıda katılımcının ise sporcularının ev ziyaretlerini gerçekleştirdiklerini görülmüştür. CPSU (2006), sporda çocuk koruma uygulamalarında kurumlar arası bütünleştirmeyi sağlamanın önemini belirtilmiştir. Türkiye'de kulüplerin çocukların spor başarısı yanında akademik başarılarını da önemseyen ve bu konuda uygulamalar yürüttüğü anlaşılmaktadır. Çocuğun spor hayatı ile akademik hayatını uyumlaştırırken çocuğa destek oldukları, aileleri bu paylaşımın bir parçası haline getirdikleri ve uzmanlardan destek alarak bu uygulamaları etkin uyguladıkları görülmektedir. Çocukların spor hayatları içerisinde akademik hayatlarını önemseyen Fastad (2007: 6), çocukların akademik başarısının göz ardı edilmemesini fakat spordan daha önemli de görülmemesi gerektiğini savunur. Bazı katılımcılar, kulüplerinin, sporcu çocukların akademik yaşamları önemseydiğini; bu doğrultuda, eğitim durumlarının düzenli takibini ve ek ders desteğini içeren tedbirler aldığını belirtmişlerdir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Spor ortamlarında çocukları istismardan korumaya yönelik profesyonel futbol kulüpleri tarafından yapılan uygulamaları tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, dokuzu futbol kulüplerinde psikolojik destek hizmeti sağlayan kişilerden ve dördü futbol kulüplerin altyapı direktörlerinden (gençlik gelişim sorumluları, altyapı sorumluları) oluşan 13 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak, kulüplerin çocuk koruma uygulamalarını ortaya çıkarmaya yönelik tasarlanan

ve altı sorudan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Bu forma ek olarak katılımcıların demografik bilgilerine yönelik kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda;

- Kulüplerinin çocuk koruma politikalarını, çocuk koruma ile ilgili uluslararası sözleşmelere uygun bir şekilde belirlemedikleri,
- Kulüplerin çocukların korunmasına yönelik yazılı ve sistemli bir planlarının olmadığı,
- Kulüplerin profesyonel takımdaki sporcuları ile altyapı sporcuları arasında ayrımcı davranışlarının olduğu,
- Çocukların istismar durumlarından korunmasını sağlamak amacıyla kulüplerde belirgin rollerin ve sorumlulukların olduğu,
- Kulüplerin çocuk istismarını önlemede, çocuklarla ilgili kişilerden beklentilerini açıkladığını ve bu beklentilerin ulaşılabilirliğinin sağlandığını,
- Kulüplerde, problemler ve çözümleri konusunda aileler ile işbirliğinin var olduğunu ve ihtiyaç halinde uzmanlardan yardım alındığını,
- Kulüplerde çalışan seçimi yapılırken belirli prosedürlerin olduğu ve bu prosedürlerin, bireylerin tecrübe, referans ve eğitim durumlarını içerirken, adli geçmişlerini içermediği,
- Kulüplerin, çocukları korumak amacıyla ulaşım tedbirleri konusunda başarılı bir politika izledikleri,
- Kulüplerin, ailelerin kulübe katılımını teşvik ederek çocukların esenliği ve güvenliği yönelik destekleyici bir tedbir aldıkları,
- Kulüplerin kendi yapıları içerisinde, çocuk istismarı farkındalığı çalışmalarında eksikliğinin olduğu,
- Sporcu çocukların video-fotoğraf çekimlerinin yapılmasında, görüntülerin kulübün televizyonu, internet sitesi, sosyal medya hesaplarında paylaşılmasında veya dergilerde yayımlanmasında, çocuklardan ve onların ailelerinden izin alındığını ve gönüllülüğe dikkat edildiği,
- Katılımcıların büyük çoğunluğu internet ve sosyal medya temelli problem durumlarla başa çıkmak ve önlemek çalışmalarının uygun olduğu,
- Kulüplerinin etik standartlara sahip olduğu ancak kapsamının yetersiz olduğu,

- Kulüplerin davranış kodlarının bulunduğu ancak düşük nitelikte ve kapsamının dar olduğu,
- Kulüplerin fiziksel temasla ilişkin sistemli ve yazılı davranış kodlarının bulunmadığı,
- Sporcuların çocukların istismardan korunmalarına yönelik kulüpler tarafından düzenlenen eğitimlerinin kapsamının, oryantasyon çalışmaları hariç, yeterli olduğu,
- Kulüplerin, çocukların esenliklerinin ve güvenliklerinin sağlanmasında psikolojik destek ve danışmanlık uygulamalarına yer verdiği
- Kulüplerin çocukların spor başarıları yanında akademik başarılarını da önemseydiği ve bu kapsamda uygulamalar yürüttüğü tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, futbolda çocukları istismardan koruma uygulamalarına yönelik şu öneriler verilebilir:

- Spor ortamlarında çocukların esenliğinin ve güvenliğinin üst düzeyde sağlanması amacıyla uluslararası standartlarda politikalar geliştirilmeli, sporda çocuk istismarını önleyici uygulamalar ve bilimsel araştırmalar yapılmalıdır.
- Spor ortamlarında çocuklara yönelik istismarı önleyecek stratejileri geliştirecek, denetim ve eğitim organizasyonları üstlenecek ulusal düzeyde sporda çocuk koruma birimi kurulmalıdır ve ulusal düzeyde sporda çocuk koruma deklarasyonu yapılmalıdır.
- Sporda çocuk koruma planlarının ve programlarının oluşturulması ve uygulanması tüm futbol kulüplerinde zorunluluk haline getirilmelidir.
- Kulüpler, gönüllü ve çalışan işe alım prosedürlerini gözden geçirerek uluslararası standartlara ulaştırmalıdır.
- Kulüpler, çocukları, aileleri ve çalışanlarını işin içine katarak, etik standartlarının ve davranış kodlarının niteliğini artırmaya yönelik kurumsal çalışmalar yapılmalıdır.
- Kulüpler, yapılanmalarında bulunan tüm katılımcılara, çocukların psikososyal gelişimlerine olumlu katkı sağlayacak ve onları istismar durumlarından koruyacak ve istismar farkındalığı kazandıracak nitelikli eğitim planlamaları yapılmalıdır.
- Kulüpler, psikolojik destek hizmeti sağlayan birimleri oluşturmalı ve bu birimlerde, psikolojik danışmanlık, aile danışmanlığı ve çocuk koruma özelinde akademik eğitimleri bulunan uzmanları bu birimlerde görevlendirmelidir.

KAYNAKLAR

- Açıkada, C. (2004). Training in Children. *Acta Orthopaedica et Traumatologica Turcica*, 38.
- Akyüz, E. (2012). *Çocuk Hukuku, Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Akademi
- American Psychological Association (2016). Sport Psychologist: Help Professional and Amateur Athletes. 11 Ağustos 2016 tarihinde <http://www.apa.org> adresinden erişilmiştir.
- Artuk, M. E. (2006). Cinsel Taciz Suçu (Tck. M.105). *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 4.
- Association for Applied Sport Psychology (t.y.). Sport and Exercise Psychologist. 11 Ağustos 2016 tarihinde <http://www.appliedsportpsych.org> adresinden erişilmiştir.
- Australian Sport Comission (2006). Child Protection An Sport. National Owerview, Australia: Australian Goverment
- Ayvaz, M.; Aksoy, C. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Ortopedik Yönleri. *Hacettepe Dergisi*, 35(1).
- Babur, E. (2011). 13-21 Yaş Arası Futbolcularının Yaşadıkları Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Bal, E. (2011). Lisanslı Bayan Sporcuların Cinsel İstismar ve Taciz Durumlarının İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Beyaztaş, F. Y.; Oral, R. ; Bütün, C. ; Beyaztaş, A. ; Büyükkayhan, D. (2009). Fiziksel Çocuk İstismarı: Dört Vakanın Sunumu. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 52, ss.75-80.
- Bozkurt, T.H. (2017). Spor Yaralanmalarında Sosyal Destek, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Brackenridge, C. H.; Bishopp, D.; Moussali, S.; Tapp, J. (2008). The Characteristics of Sexual Abuse In Sport: A Multidimensional Scaling Analysis of Events Described in Media Reports. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 10.
- Brackenridge, C. H.; Rhind, D. (2010). *Elite Child Athlete Welfare: International Perspectives*. West London, UK: Brunel University
- Brackenridge, C. H. (2004). Women and Children First? Child Abuse and Child Protection in Sport. *Sport in Society*, 7, (3).
- Brackenridge, C. H. (2003). "... So What?" Attitudes of The Voluntary Sector Towards Child Protection in Sports Clubs. *Managing Leisure*, 2, (7)
- Brackenridge, C. H. (2002). Child Protection in Football Research Project, *Final Report On Year One-Audit*.
- Brackenridge, C. H. (2001). *Spoilsport: Understanding and Preventing Sexual Exploitation in Sport*. London: Routledge.
- Brackenridge, C.H. (1996) Healthy Sport for Healthy Girls? The Role of Parents In Preventing Sexual Abuse in Sport. Symposium of the International Association of PE and Sport for Girls and Women at the Pre-Olympic Scientific Congress, Dallas, USA.
- Brunel University, (2013). "Child Exploitation and the FIFA World Cup: A review of risks and protective interventions", Brunel Centre for Sport, Health and Wellbeing, School of Sport and Education, London.
- Bringer, J.; Brackenridge, C.H.; Johnston, L. H. (2017). Defining Appropriateness in Coach-Athlete Sexual Relationships: The Voice of Coaches. *J Sex Aggress*, 8, ss. 83–98.
- Bulut, B. (2012). Takım ve Bireysel Sporlarda 14-18 Yaş Sporculara Uygulanan Şiddetin Boyutlarının Araştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Celbiş, O. ; Özdemir, B.; Kaya, A. (2011). Cinsel Saldırıya Uğramış Çocuğun Muayenesi. *Türk Pediatri Arşivi*, 46, ss.104-110.

- Cengiz, R. (2009). *Futbolda Psikolojik Baskı ve Şiddet*. İstanbul: TFF-FGM Futbol Eğitim Yayınları.
- Cense, M.; Brackenridge, C. H. (2001). Temporal and Developmental Risk Factors for Sexual Harassment and Abuse in Sport. *European Physical Education*, 7,(2).
- Child Protection in Sport Unit (CPSU). (2006) Strategy for Safeguarding Children and Young People İn Sport. 12.03.2018 tarihinde www.cpsu.org adresinden erişilmiştir.
- Doğan, M.; Çankaya, C.; Gezer T. (2004). Bursaspor Altyapısındaki B-C Genç Takım Futbolcularının Bazı Kaygı Nedenleri. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2, (6).
- Elendu ,L., ;Umeakuka, O.A. (2011). Perpetratorsof Sexual Harrestment Experienced by Athletes in Southern Nigerian Universities. *South Africa Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 33, ss. 53-64
- Emre, R. (2008). Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği Konya Şubesine Üye Antrenörlerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapılarının Tespiti ve Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya
- Farstad, S. (2007). Protecting Children's Rights in Sport: The Use of Minimum Age. *Human Rights Law Commentary*, 3.
- Fasting, K. Brackenridge, C.; Kristin Walseth, K. (2008). Consequences of Sexual Harassment in Sport For Female Athletes. *Journal of Sexual Aggression*, 3, 37-48
- Fasting, K.; Brackenridge, C. (2007). Coaches, Sexual Harassment and Education. *Sport, Education and Society*, 3, (12).
- Gervis, M.; Dunn, N. (2004). The Emotional Abuse of Elite Child Athletes by Their Coaches. *Child Abuse Review*, 13, (3).
- Gill, D.L. (2000). Sport and Exercise Psychology Around The World. *International Psychology Reporter*. 4, ss. 33-34.

- Güler, N.; Uzun, S. ; Boztaş, Z.; Aydoğan, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24, (3), ss.128 – 134.
- Gündüz N., Koz M., Fedai T., Sunay H.; Ersöz G. (2002). Türkiye’de Değişik Spor Branşlarındaki Elit Bayan Sporcuların Karşılaştıkları Cinsel Taciz Olaylarının Araştırılması. *Spor Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 95
- Hacısoftaoğlu, İ.; Akcan, F.; Bulgu, N. (2015). Oyunun Ötesinde: Spor Sosyolojisi Çalışmaları. Ankara: Notabene yayınları
- Hays, K.F. (2006). Being Fit: The Ethics of Practice Diversification in Performance Psychology, *Professional Psychology: Research and Practice*, Vol. 37, No. 3, 223–23
- Karageorghis, C.I., Terry, P. (2011). *Inside Sport Psychology*. US: Human Kinetics
- Kasımpaşa Spor Kulübü. (2015). *Sporcu Koruma: Sporcular, Aileler ve Antrenörler için Davranış Kodları*. İstanbul: Kasımpaşa Spor Kulübü Yayınları
- Kirby, S.; Greaves, L. (1996) Foul play: Sexual Abuse And Harassment İn Sport, Pre-Olympic Scientific Congress, Dallas, USA.
- Koca, M. (2012). Çocuk İstismarında İhbar Yükümlülüğü. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3, (1).
- Koca, C. (2006). Beden Eğitimi Ve Spor Alanında Toplumsal Cinsiyet İlişkileri, *Spor Bilimleri Dergisi*, 17 (2), 81-99.
- Küçük, V.; Koç, H. (2003). Psiko-Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9.
- Küçük, V.; Rodopman Arman, A.; Bozkurt, S. (2016). Sporcu Ailelerinin Sporda Çocuk Koruma Hakkında Farkındalık Düzeyleri. *Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi Cilt 1, Sayı 2, ss. 71-82*

- Lang, M.; Hartill, M. (2014). *Safeguarding, Child Protection And Abuse in Sport: International Perspectives in Research, Policy and Practice*. London, UK: Routledge
- Lavallee,D.; Kremer,J.; Moran, A.P.; Williams, M. (2004). *Sport Psychology: Contemporary Themes*. US: Palgrave Macmillan
- Leahy, T.; Pretty, G.; Tenenbaum, G. (2002) Prevalence of Sexual Abuse in Organised Competitive Sport in Australia. *Journal of Sexual Aggression* 8(2), ss.16-36
- MacAuley D. (1996). Child Abuse in Sport. *British Journal of Sports Medicine*, 30.
- Malkin, K.; Johnston, L.; Brackenridge, C. (2000). A Critical Evaluation of Training Needs for Child Protection in UK Sport. *Managing Leisure*, 5, (3).
- Marks, S.; Mountjoy, M.; Marcus, M. (2012). Sexual Harassment and Abuse in Sport: The Role of The Team Doctor. *British Journal Of Sports Medicine*, 46.
- National Society for The Prevention of Crelty to Children (NSPCC). (2009). Standarts for Safeguardingand Protecting Childreen in Sport. 12.03.2018 tarihinde www.nspcc.org adresinden erişilmiştir.
- Oral, G.; Koçak, M.; Yılmaz, R.; Özbek, A. (2012). Çocuk İstismarı Önleme Sempozyumu Sonuç Raporu. İstanbul: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü.
- Öztürk, F.; Koparan, Ş.; Haşıl, N.; Efe, M.; Özkaya, G. (2004). Antrenör ve Hakemlerin Empati Durumlarının Araştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2, (1).
- Parasız, Ö.; Şahin, M. Y.; Çelik, A. (2015). Sporda Çocuk Koruma Programı Uygulamaları: İngiltere Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 3.
- Parent, S.; Demers, G.(2011). Sexual Abuse in Sport: A Model to Prevent and Protect Athletes. *Child Abuse Review*, 20, ss. 120–133.
- Pehlivan, Z. (2013). Okullar arası Spor Yarışmalarına Katılanların Spor Bırakma ve Devam Etme Nedenleri, *Spor Bilimleri Dergisi*, 24 (3), 209–225
- Pelendecioğlu, B.; Bulut, S. (2009). Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar. *Abant İzzet Baysal Enstitü Dergisi*, 9, (1).

- Saldana, J. (2011). *Fundamentals of Qualitative Research*. New York: Oxford University Press
- Smith, B.; C. Sparkes, A.C. (2009). Narrative Analysis and Sport and Exercise Psychology: Understanding Lives İn Diverse Ways, *Psychology of Sport and Exercise*, 10, 279–288.
- Stirling, A.E. (2009). Definition and constituents of maltreatment in sport: Establishing a conceptual framework for research practitioners. *British Journal of Sports Medicine*, 43, (14), 1091-1099.
- Stirling, A. E.; Kerr, G. (2009). Sport Psychology Consultants as Agents of Child Protection. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22, (3)
- Soysüren Yaşar, F. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Sporcu Öğrenciler Üzerindeki Duygusal İstismar Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Taner, Y.; Gökler, B. (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35.
- Tanrıverdi, H. (2012). Sports Ethics and Violence .*The Journal of Academic Social Science Studies*, 5, (8), ss. 1071-1093.
- Tekin, A. (2008). Dövüş Sanatlarının Psikososyal Faydaları: Mit Mi Gerçek Mi? *Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 1, (1)
- Tınaz, C.; Bakır, M. (2015). *Spor ve Politika Meseleleri ve Analizi*. İstanbul: Beta
- Toftagaard Nielsen, J. (2001) The Forbidden Zone: Intimacy, Sexual Relations And Misconduct İn The Relationship Between Coaches And Athletes. *International Review for the Sociology of Sport*, 36, (2), 165-183
- Türk Ceza Kanunu, (2014). Sayı: 6545/59, Resmi Gazetede Yayın Tarihi: 18.06.2014.
- Türk Ceza Kanunu, (2004). Kanun No :5237, Sayı: 25611, Resmi Gazetede Yayın Tarihi: 26.9.2004.

Türkiye Futbol Federasyonu (2009). Sağlık Ekipleri İşleyişi ve Yapılanması Talimatı.

10.10.2018 tarihinde www.tff.org adresinden erişilmiştir.

Türkiye Futbol Federasyonu (2016). Teknik Adamların Eğitimi ve Sınıflandırılması Talimatı.

20.05. 2018 tarihinde www.tff.org adresinden erişilmiştir.

United Nations (1990). Convention on the Rights of the Child, The United Nations General Assembly.

UNİCEF, (2004). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, UNICEF Türkiye Temsilciliği.

USOC, (1996). United States Olympic Committee Coaching Ethics Code.

Weinberg, R. S.; Gould, D. (2015). *Foundations of Sport and Exercise Psychology, 6th Ed.*, US: Human Kinetics

Williams, J. M.; Krane, W. (2015). *Applied Sport Psychology: Personal Growth To Peak Performance, 7nd Ed.*, US: McGraw-Hill

World Health Organization (1999). Child Protection in Sport Policy, Sport And Child & Youth Development Thematic Working Group Definition Of Child Abuse.

Yetim, A. (2011). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Berikan

Yıldız, Ö. S. (2009). Sporda Cinsel Taciz ve İstismarın Belirlenmesine Yönelik Bir Pilot Çalışma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (9. Baskı)*. Ankara: Seçkin.

Yılmaz, İ. (2008). Sporcu Algıları Çerçevesinde Farklı Spor Branşlarındaki Antrenörlerin Liderlik Davranış Analizleri ve iletişim Beceri Düzeyleri, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yokuş Sevük, H. (2015). 6545 Sayılı Kanun İle Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarda Yapılan Değişikliklerin Değerlendirilmesi, *CHKD*, 3, (2), ss.120-148.

Yücel, A.S.; Kılıç, B.; Korkmaz, M.; Karataş, Ö.; Hergüner, G.; Yaman, Ç.; Çatıkkaş, F. (2014). Determination of Sexual Harassment and Abuse Women Athletes Face in Sports: A case study. *South Asian Journal of Experimental Biology*, 4 (3): 133-140

EKLER

EK-1

GÖRÜŞME FORMU

“Futbolda Çocuk Koruma Politikalarına Yönelik Nitel Bir Araştırma konulu çalışmama gönüllü olarak katılıyor musunuz?

Evet ()

Hayır ()

Demografik Bilgiler

Cinsiyetiniz : Kadın () Erkek () Diğer ()
Yaşınız :
Mesleğiniz (Uzmanlık Alanı) :
Kulübünüzün lig statüsü :
Kulüpteki Göreviniz :
Kulüpteki Çalışma Süreniz: :
Eğitim Seviyeniz :
Çocuk Üzerine Aldığınız Eğitimler :

Araştırma Soruları

Soru 1: Kulübünüzün çocuk koruma politikaları nelerdir? Ne tür uygulamalar yapılmaktadır?

Soru 2: Kulübünüzde fotoğraf, video çekimi, internet ve sosyal medya kullanımı hakkında neler söylersiniz

Soru 3: Kulübünüzdeki etik standartlar ve davranış kodları (davranış standartları) hakkında neler söylersiniz?

Soru 4: Kulüp çalışanlarına, velilere ve çocuklara yönelik verilen tüm eğitimler hakkında bilgi verir misiniz? Kulübünüzde çocuk korumaya yönelik eğitimler hakkında neler söylersiniz?

Soru 5: Kulübünüzde çocuklara yönelik psikolojik danışmanlık ve destek uygulamaları nelerdir?

Soru 6: Kulüp, aile ve okul iletişimi nasıl sağlanır ve neler yapılır?

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sizi *M.Burak OTYAKMAZ* tarafından yürütülen “*Futbolda Çocuk Koruma Uygulamalarına Yönelik Nitel Bir Araştırma*” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahipsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** biçiminde yorumlanacaktır.

1. Araştırmayla İlgili Bilgiler:

- a. Araştırmanın Amacı: Futbol kulüplerinin çocuk koruma uygulamalarını belirlemek
- b. Araştırmanın Nedeni: Tez çalışması
- c. Araştırmanın Öngörülen Süresi: 45 – 90 dk aralığı
- d. Araştırmaya Katılması Beklenen Katılımcı/Gönüllü Sayısı: 13

2. Çalışmaya Katılım Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya/gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları tamamen anladım. **Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı, soru sorma ve tartışma imkanı buldum ve tatmin edici yanıtlar aldım. Bana,**

Çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Bu çalışmayı istediğim zaman ve herhangi bir neden belirtmek zorunda kalmadan bırakabileceğimi ve bıraktığım takdirde herhangi bir olumsuzluk ile karşılaşmayacağımı anladım.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Kendi el yazısı ile)

Adı-

Soyadı:.....

İmzası:

Not: Bu form, iki nüsha halinde düzenlenir. Bu nüshalardan biri imza karşılığında gönüllü kişiye verilir, diğeri araştırmacı tarafından saklanır.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: M.Burak OTYAKMAZ

E-posta: otyakmazburak@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans: 2006-2010 Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı

MESLEKİ DENEYİM

2010 - ... Psikolojik Danışman (Milli Eğitim Bakanlığı)
2014 – 2016 Eğitimci (Türkiye Futbol Federasyonu)
2014 – 2015 Spor Psikolojik Danışmanı (TFF Meral-Celal Aras Spor Lisesi)
2015 Bilim Kurulu Üyesi (Türkiye Olimpiyat Hazırlıkları Merkezi Psikolojik Desteklerin İyileştirilmesi Çalıştayı)
2015- ... Arel Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Görevlisi (Yarı Zamanlı)
2015 – 2016 Sporda Çocuk Koruma Sertifika Programı Eş Koordinatörü ve Eğitimci (Marmara Üniversitesi)
2015 – 2016 Uygulamalı Spor Psikolojisi Sertifika Programı Eş Koordinatörü ve Eğitimci (Bilgi Üniversitesi)
2018 Uygulamalı Spor Psikolojisi Sertifika Programı Koordinatörü ve Eğitimci (Esenyurt Üniversitesi)